

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Факультет психології
Кафедра соціальної реабілітації та соціальної педагогіки

На правах рукопису

Будаєва Тетяна

**Соціально-педагогічні умови підвищення навчальної
мотивації у підлітків в умовах
воєнного стану**

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня
магістра соціальної роботи

Науковий керівник: доктор
психологічних наук, професор
Максимова Наталія Юріївна

Допустити до захисту в ЕК

Кафедра соціальної реабілітації та
соціальної педагогіки

Завідувач кафедри соціальної
реабілітації та соціальної
педагогіки

доктор педагогічних наук, професор

Чернуха Надія Миколаївна

(підпис)

Київ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
Розділ I ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ УМОВ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ ПІДЛІТКІВ	6
1.1. Навчальна мотивація як складова мотиваційної сфери	6
1.2. Особливості навчальної мотивації в підлітковому віці	14
1.3. Особливості навчальної мотивації підлітків в умовах війни	20
Висновки до I розділу	29
Розділ II ЕМПІРИЧНЕ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ	30
2.1. Методи емпіричного дослідження та характеристика вибірki	30
2.2. Зв'язок навчальної мотивації підлітків з успішністю їх навчання	37
2.3. Уявлення соціальних педагогів про особливості навчальної мотивації підлітків в умовах воєнного стану	52
Висновки до II розділу	57
Розділ III ДІЯЛЬНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З ФОРМУВАННЯ У ПІДЛІТКІВ МОТИВАЦІЇ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	59
3.1. Роль соціального педагога у формування навчальної мотивації підлітків під час війни.....	59
3.2. Підвищення навчальної мотивації підлітків в умовах воєнного стану.....	66
3.3. Модель діяльності соціального педагога для підвищення мотивації навчання у підлітків в умовах воєнного стану	74
Висновки до III розділу	83
ВИСНОВКИ	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	86
ДОДАТКИ	90

Вступ

Актуальність дослідження. Умови воєнного стану в Україні, зумовили нові виклики в усіх сферах життя. В сфері освіти особливо гостро постає проблема підвищення мотивації підлітків до навчання. Підлітки – одна з найбільш вразливих вікових груп нашого суспільства, отже важливо визначити як мотивувати підлітків до навчання в школі під час воєнного стану в Україні. Мотивація до навчання є ключовим фактором успішного навчання, особливо в умовах війни. Різноманітні дослідження показують, що дітям війни може бракувати мотивації до навчання з різних причин. Будь-яка діяльність, в тому числі і навчальна, відбувається під впливом багатьох умов і факторів, серед яких передусім власні потреби. Слід зазначити, що проблема посилення мотивації до навчання містить великі резерви для пошуку ефективних методів для навчання підлітків. Виховний процесів умовах воєнного часу постійно змінюється, що зумовлює необхідність адаптації учнів до них. Діти шкільного віку знаходяться в напруженому стані ті, хто був змушений: переїхати, або виїхати з країни, а також ті, хто продовжують жити в себе вдома.

В основу дослідження покладено: загальні підходи до дослідження мотивації до навчання у підлітків, подані в працях Н.О. Бочаріної, Т.В. Чаусової, Л.В. Старікової, О.М. Алексеєвої, В.Г Лозовецької, Н.Г. Іванової, А.О. Татьянчикова, О.А. Столярчук, В.Ф. Орлової, О.В. Мулікової. Згідно з дослідженнями, діти війни можуть страждати від відсутності або зниження мотивації до навчання. А мотивація до навчання є ключовим фактором успішного навчання, особливо в умовах війни та переміщення.

У зв'язку з тим, що в країні складні часи, які негативно позначаються на психологічному стані підлітків, це зумовлює проблему виникнення труднощів щодо формуванню навчальної мотивації підлітків. Завдання педагогів, дорослих, і зокрема соціального педагога допомогти підліткам у підвищенні мотивації навчання.

Аналіз робіт з проблеми мотивації навчальної діяльності учнів, а особливо підлітків, свідчить, що розгляд цього питання про соціально-педагогічні умови для підвищення мотивації до навчання в умовах війни учнів підліткового віку, практично не була предметом дослідження. Це визначило вибір теми нашого дослідження **«Соціально-педагогічні умови підвищення навчальної мотивації у підлітків в умовах воєнного стану»**.

Об'єкт дослідження: соціально-педагогічні умови формування навчальної мотивації у підлітків.

Предмет дослідження: діяльність соціального педагога з формування у підлітків мотивації навчання в умовах воєнного стану.

Мета дослідження: розробка моделі діяльності соціального педагога для підвищення мотивації навчання підлітків в умовах воєнного стану.

Завдання дослідження:

1. Теоретичний аналіз проблеми визначення умов підвищення навчальної мотивації у підлітків
2. Емпіричне вивчення діяльності соціального педагога з формування у підлітків мотивації навчання в умовах воєнного стану та підвищення рівня навчальної мотивації у підлітків.
3. Розроблення моделі діяльності соціального педагога для підвищення навчальної мотивації в умовах воєнного стану

Методи дослідження:

1. Аналіз документів:

- 1) журнал успішності учнів, з метою визначення динаміки успішності в навчанні протягом 2020–2021 та 2022–2023 навчальних років;
- 2) плани робіт і звіти, з метою змістовного аналізу роботи соціального педагога щодо підвищення мотивації підлітків до навчання, та

індивідуальної роботи з підлітками, які мають низький рівень мотивації до навчання;

- 3) матеріали профорієнтаційної роботи з учнями;
- 4) матеріали виховної роботи з учням;
- 5) матеріали роботи з батьками.

2. **Інтерв'ю з соціальними педагогами** з метою вивчення їх ставлення до проблеми підвищення мотивації до навчання в умовах воєнного стану

3. **Анкетування** учнів з метою визначення провідної мотивації підлітків та їх ставлення до навчання; оцінка підлітками діяльності соціального педагога.

4. **Проективна методика** «Твій день через 5 років» з метою з'ясування уявлення підлітків про зв'язок успішного навчання із формуванням їх життєвих цілей.

Розділ I. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ УМОВ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ ПІДЛІТКІВ.

1.1. Навчальна мотивація як складова мотиваційної сфери.

У соціально-виховній діяльності важливе значення мають виховні мотиви. Для досягнення мети підвищення індивідуальної працездатності учнів необхідно розуміти причини та механізми формування мотивації. Соціально-освітні підходи мають сприяти розвитку освіти та мотивації учнів через залучення до самозабезпечення, розвитку мислення, дисципліни та взаємодії. До таких завдань належать вирішення проблем, підвищення інтересу учнів до навчального процесу, виявлення тенденцій і компетенцій.

У терміна мотивація існує багато різних тлумачень. Одні стосуються історії дослідження проблеми, інші відображають відмінності в концептуальних підходах різних авторів та наукових шкіл. Соціальний педагог має розумітися як в психологічній, так і в педагогічній сфері розуміння та різницю між мотивацією, мотивом та навчальною мотивацією.

Для того щоб зрозуміти специфіку понятті мотивації, потрібно знати взаємозв'язок між поняттями – мотивація та мотив. У деяких концепціях розглядається мотивація як ширше поняття, в інших контекстах – як вужче. Після аналізу наукових досліджень [18, 25, 13] ми спираємось на таке узагальнення визначення мотивації, що мотивація – це сукупність чинників, які спонукають особистість до певної діяльності залежно від її потреб та інтересів; залежно від отриманих результатів мотивація стимулює людину до саморозвитку, реалізації своїх планів та покращення власного життя.

Існує багато класифікацій мотивації, одна з самих поширених, у якій дві складові: соціальна мотивація – більш широкі соціальні мотиви (почуття провини, відповідальності, розуміння соціальної значущості освіти) складаються з прагнення особистості через освіту самоствердитися і зміцнити

своє соціальне становище в суспільстві. Вузькі соціальні (статусні) мотиви виражаються в прагненні опинитися в майбутньому на певній посаді, бути визнаним, отримати гідну винагороду за свою працю. Та пізнавальна мотивація – широка пізнавальна мотивація спрямована на ерудицію і здійснюється із задоволенням від самого процесу навчання та його результатів. Пізнавальна діяльність як основа життєдіяльності, навчально-пізнавальної мотивації складається із способів здобуття знань і вирішення конкретних навчальних завдань. Мотивацією до самоосвіти є бажання отримати додаткові знання [7].

Л. Фрідман подає класифікацію за відношенням до діяльності мотивів: зовнішні (не пов'язані із самою діяльністю): суспільні; особистісні; внутрішні (безпосередньо пов'язані із діяльністю): процесуальні; результативні; мотиви саморозвитку.

Мотивація є відносно стійкою рисою особистості. Коли ми говоримо, що людина має пізнавальну мотивацію, це означає, що в більшості випадках її цікавить зміст або процес діяльності, або вона має пізнавальну мотивацію. Пізнавальна мотивація, одна потрібніших мотивацій для навчання. Учні повинні мати бажання навчатись і брати на себе відповідальність учня. Якщо пізнавальна мотивація не сформована, то в учня формується інша мотивація ходити до школи, це спілкування. Він буде сприймати школу як веселе місце, де можна спілкуватись з однолітками і не більше.

Для того аби сформувати правильну мотивацію до навчання у учнів, а тобто пізнавальну, а не соціальну, потрібно знати, що таке мотив і розумітися в правильних мотивів. Можна їх назвати навчально-пізнавальними мотивами, в основі них є пізнавальна потреба і потреба у саморозвитку. Учні потрібно мотивувати не тільки результатами, а й самим процесом навчання. Якщо вчитель навчає молодшого школяра виконувати всі елементи навчальної діяльності, він набуває вміння вчитися самостійно – формує навчальну діяльність [17].

У психології під терміном «мотив» мають на увазі найрізноманітніші психологічні феномени: уявлення та ідеї, почуття і переживання, потреби і потяги, спонукання і схильне, морально-політичні установки і помисли, психічні процеси, стани і властивості особистості [8]. Мотив можна розглядати як: стимулювання діяльності, пов'язаної із задоволенням потреб суб'єкта; сутність, яка мотивує і приймає рішення про вибір напрямку діяльності; усвідомлення причини, яка є основою для вибору певних дій і поведінки.

За Т.С. Федорчук мотивація виступає як складова стійкого розвитку особистості та її діяльності. Розвиток і формування мотивації відбувається завдяки правильній організації та змісту діяльності учня, крім того, особистісні якості сприяють успішності діяльності, спрямовують розвиток, формують нові потреби та створюють новий рівень мотивації, що активізує подальшу діяльність учня [2].

Лише усвідомлена потреба може бути справжньою мотивацією, і тільки якщо задоволення цієї конкретної потреби знову і знову проходить через мотиваційні етапи до прямої дії. З суто когнітивної точки зору людину може зацікавити одна кар'єра, з матеріальної точки зору, інша – з точки зору престижу. Відмовляючись від вибору між ними, людина виконала велику роботу, щоб задовольнити привілей своїх потреб, задоволення яких є для неї першочерговим.

Л.М. Єршова, Д.О. Закатонов, В.Г. Лозовецька розрізняють нормативні та примусові мотиви. Примусова мотивація визначається як примусова мотивація, заснована на загрозі того, що працівник буде менш задоволений певною потребою, якщо вимоги керівництва не будуть задоволені. Примусова мотивація – це метод, заснований на загрозах, при якому конкретні потреби працівника менш задоволені, якщо не виконуються вимоги щодо лідерства. З точки зору адміністративного контролю така мотивація має перевагу. Перевага полягає в тому, щоб задіяти основні та основні бажання, які є у

кожної людини, але є їй недоліки. Це є порушенням трудової дисципліни, що призводить до високої плинності кадрів і ризику втрати роботи [16].

Оскільки соціальний статус у групі досягається через конкуренцію чи співпрацю, мотивація школярів може мати змагальний або адаптивний характер. Конформність і конкуренція виявляються в прагненні учня відповідати або протистояти прийнятій моделі в шкільному середовищі. Це проявляється в зовнішньому вигляді, в образі життя, в правилах поведінки, в підкоренні або непадкоренні авторитету (вчителям, батькам, владі) [13]. Мотиви у школярів, будуть різні, як у певний період їх життя, тобто треба зважати на їх вікову особливість, також ще дуже залежить від їх оточення та інтересів. Для того щоб соціальному педагогу краще зрозуміти, як саме можна підвищити мотивацію до навчання, потрібно краще знати їх мотиви, які можуть спонукати до підвищення мотивації. Багато методів можуть бути просто марною тратою, якщо добре не знатися на інтересах конкретного віку та періоду у школярів.

Ми погоджуємось з дослідженнями Н.Г. Іванової про сутність мотиву особистості – основоположного і, як з'ясувалося, досить складного поняття теорії мотивації: що: внутрішніми утвореннями – оскільки вони мають лише внутрішні характеристики і не мають зовнішніх характеристик, то саме мотиви розкривають внутрішній зміст мотивів, наприклад явища, бажання, сили, спонукання тощо. Мотиви є внутрішніми мотивами певної дії, заклик до дії. Потреба і мотивація їх ідентифікації не виникають із близького зв'язку, але чітко простежується порядок їх відображення у свідомості індивіда.

Мотиви є внутрішніми утвореннями – вони мають тільки внутрішні, зовнішні властивості відсутні. Отже, кожний окремий мотив є внутрішнім мотивом певної дії, оскільки саме в мотиві розкривається внутрішній зміст мотиву – явища, бажання, сили, спонукання, заклик до дії. Необхідність і мотивація їх ідентифікації не впливають із спорідненості, але чітко простежується порядок їх відображення у свідомості індивіда [3].

Відчута потреба стає мотивацією, яку необхідно розділити на типи відповідно до цілей, які ставить перед собою особистість, а не їх походження. Діяльність людини; полімотивна, тобто обумовлена набором мотивів, які розташовуються в певній ієрархії, залежно до їхньої важливості в конкретній ситуації і протягом усього процесу діяльності; ієрархія змінюється під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів для формування нових мотивів [3].

Мотивація, звичайно, може бути усвідомленою і неусвідомленою. Відповідно мотиви поведінки також можуть бути усвідомленими і неусвідомленими. Реалізуючи конкретні мотиви, змінюючи ієрархію мотивів і включаючи додатково сформовані мотиви, можна спрямовувати дії і там, де це можливо і необхідно; поведінка іншої людини; під особистими мотиваціями слід розуміти внутрішні спонуки до дій; основними мотивами особистості є: бажання, інтереси, переконання, прагнення, ідеали [3].

Питання мотивації до навчання перебуває під пильною увагою. Важливість цього дослідження зумовлена тим, що навчальна мотивація є важливим фактором ефективності навчального процесу. Мотивація до навчання є ключовим фактором успішного навчання, тому її виховання має вирішальне значення для досягнення академічних цілей і реалізації потенціалу підлітків.

Навчальна мотивація – це система природних, особистісних і соціальних факторів, які спонукають до участі в навчальному процесі та мотивують навчання.

Існує кілька факторів, які можуть впливати на навчальну мотивацію, такі як стиль навчання, взаємодія з викладачами та учнями, мотивуючі цілі та нагороди, самодисципліна та рівень самооцінки. Для підтримки навчальної мотивації учня викладачі можуть застосовувати різні підходи, такі як розвиток зацікавленості учня, індивідуальний підхід до навчання та заохочення до активної участі в навчальному процесі.

Ми згодні а аналізом дослідження Т.В. Чаусової, що можна виділити п'ять рівнів сформованості навчальної мотивації [29]:

1) високий рівень навчальної мотивації пов'язаний з переважанням внутрішньої мотивації над зовнішньою в поєднанні зі значно вищим рівнем розвитку більш широких мотивацій соціального та особистісного зростання. Такі підлітки мають розвинену пізнавальну мотивацію, прагнення якнайкраще виконати всі навчальні завдання, характеризуються високою пізнавальною активністю та продуктивністю в самоосвітній діяльності;

2) рівень навчальної мотивації вище середнього характеризується відносною перевагою внутрішньої мотивації над зовнішньою, учні добре справляються з навчальними завданнями. Особливого значення для них набувають авторитетні мотиви;

3) середній рівень визначається тим, що якщо навчальний заклад приваблює насамперед позааудиторна діяльність, то при розвитку внутрішньої мотивації переважає зовнішня. Такі учні почуваються дуже комфортно, тому що під час навчання вони спілкуються з друзями, викладачами тощо і хочуть почуватися школярами з відповідними якостями. Їх приваблює сам процес навчання як майданчик для спілкування;

4) мотивація до навчання нижче середнього характеризується перевагою прагматичних мотивів над зовнішніми, особливо внутрішніми мотивами. Вони мають серйозні проблеми з навчанням, займаються незначними речами та розважаються під час уроку;

5) низький рівень, пов'язаний із відсутністю внутрішньої мотивації, негативним ставленням до навчальних закладів, шкільною непостійністю. Такі діти мають серйозні труднощі в навчанні, не справляються з навчальною діяльністю, мають проблеми у спілкуванні з іншими учнями та вчителями. Навчальні заклади часто сприймаються як вороже середовище для дітей. У

найскладніших випадках учні можуть проявляти агресію або відмовлятися виконувати завдання.

Навчання залежить від навчальної мотивації, яка є вирішальним фактором результативністю навчально-виховного процесу. Особливо ця проблема спостерігається у підлітків шкільного віку.

На жаль, сьогодні «типовий вчитель» та «типовий навчальний заклад» це переважно на зовнішню мотивацію в формі контролю, вимог та наказів. Така ситуація негативно впливає на формування внутрішньої мотивації. Основними причинами зниження навчальної мотивації є: індивідуальні особливості учнів, стосунки в системі «учень-викладач», організаційні особливості навчального процесу. Така ситуація негативно впливає на формування внутрішньої мотивації.

Психологи та педагоги виділяють п'ять рівнів навчальної мотивації. Вважаємо, що основними функціями вчителя у процесі формування навчальної мотивації є такі: підтримувати рівний стиль стосунків між усіма учасниками навчання; підбадьорювати учнів, коли вони стикатимуться з труднощами; підтримувати позитивний зворотний зв'язок; піклуватися про різноманітність форм і методів навчання; привчати учнів до пізнавальної праці, розвивати їх наполегливість, силу волі, цілеспрямованість; формувати почуття відповідальності, обов'язку [7].

До основних факторів, що сприяють формуванню внутрішньої мотивації, належать: позитивний емоційний настрій; вивчення мотиваційної сфери учнів; наявність свободи вибору; сформованість загальнонавчальних умінь і навичок; використання різноманітних інноваційних прийомів і методів: ТРВЗ, мето-прийомів тощо; формування мотивації на кожному етапі уроку; створення ситуації успіху [7].

У кожного різні мотиви навчання: попит, забезпечене життя в майбутньому, реалізація своїх амбіцій, високе становище в суспільстві,

здійснення ваших мрій. Сьогодні в відіграє роль багато факторів, що впливають на соціальну невизначеність деяких із нас, що й робить проблему формування мотивації в учнів однією із найактуальніших проблем освіти на сьогодні. Так який мотив у цьому випадку?

Причинами будь-якої діяльності більшість авторів визначає сукупність таких чинників, як: задоволення від самого процесу діяльності; задоволення від прямого результату діяльності; винагороди за діяльність; прагнення уникнути санкцій, що загрожують у випадку ухилення від діяльності чи несумлінного її виконання; депривація страху покарання. Так який мотив у цьому випадку? [24]. Це все можна виокремити як різні типи. Зовнішній тип – тип мотивації, при якому основним рушієм роботи людини є те, що по завершенню праці вона отримає приз, нагороду; Внутрішній тип – тип мотивації, коли робота особи ґрунтується на її самореалізації, задоволенні від праці, задоволенні від себе і т. ін. Також може підкріплюватися зовнішньою мотивацією, такою як схвалення від інших людей; Зовнішньо-позитивний – тип мотивації, при якому основним мотивом роботи є отримання нагороди, похвали від інших. Зовнішньо-негативний – тип мотивації, що базується на бажанні уникнути покарання у вигляді штрафу, санкцій і т. ін. [6].

Для формування позитивної мотивації навчання варто використовувати різні прийоми, засоби та способи стимулювання. Пробудження бажання вчитися та здобувати нові знання – головне завдання освіти. У позитивній мотивації немає місця страху, тривозі чи негативним емоціям – все спрямовано на досягнення успіху та виправдовуючи витрачених зусиль і часу. Це також вимагає використання новітніх технологій для стимулювання позитивної навчальної мотивації.

1.2. Особливості навчальної мотивації в підлітковому віці.

Підлітковий вік є перехідним етапом між дитинством і дорослістю. Умовні межі статевого дозрівання зазвичай становлять від 11 до 17 років. Наступні визначення є синонімами статевого дозрівання Такі як: «важкий», «критичний», «перехідний», «переломний». Підлітки прагнуть до самовиховання і самопізнання шляхом порівняння себе з іншими, що часто проявляється як критика ставлення до себе призводить до психічної неврівноваженості.

Мотивація учнів середніх класів до навчальної діяльності характеризується виникненням у них стійкого інтересу до певного предмету. Водночас у багатьох молодих людей спостерігається загальне зниження мотивації до навчання, що призводить до зміни мотивації до навчання. Не тому, що хочу, а тому, що мушу. Таке ставлення включає, наприклад, звинувачення студентів за те, що вони не дозволяють себе копіювати або за те, що вони не хочуть висувати вимоги в класі [30].

За дослідженням А.О. Татьянчикова є отримані дані, які показують, що здебільшого шестикласники мають достатній рівень успішності, що свідчать про їхнє позитивне ставлення до навчання, розуміння та засвоєння навчального матеріалу. У сьомих класів успішність навчання підлітків знижується. Більшість семикласників мають середній рівень успішності. Збільшується кількість підлітків з низьким рівнем успішності, натомість зменшується кількість високого та достатнього рівня успішностях [19].

Це може бути пов'язано зі зміною підходів до навчання, підвищенням вимог до учнів, зміною соціального середовища, в якому проживають учні. Тому соціально-педагогічна підтримка є особливо важливою на цьому етапі навчання, коли учні потребують додаткової підтримки та мотивації. Також А.О. Татьянчиков звертає увагу на те, що педагогічна підтримка повинна бути комплексною та включати в себе не тільки академічну підтримку й підтримку соціального та емоційного благополуччя учнів. Також зокрема зазначається

про необхідність співпраці з батьками та створення сприятливого навчального середовища для успіху учнів.

Відповідно, мотивація навчання підлітків набуває своєї специфіки, зумовленої їхніми віковими особливостями. Підлітковий вік є часом досягнень і часом певних втрат. Підліткові досягнення пов'язані зі стрімким нарощуванням знань, умінь, становленням моральності й відкриттям «Я», опануванням нової соціальної позиції. Підліткові втрати корелюють зі зникненням дитячого світосприймання, без турботливого способу життя, що пов'язано із сумнівами у собі, у своїх здібностях, з пошуками правди у собі та в інших людях [9] Мотивація до навчання серед підлітків набуває своїх особливостей, особливо у зв'язку зі зміною цінностей та інтересів. З одного боку, молодь все більше усвідомлює важливість освіти як засобу досягнення своїх професійних і особистих цілей. З одного боку, вони можуть бути більше залучені до соціальних та інтерактивних елементів навчання, які можна знайти в нових технологіях і соціальних мережах.

У підлітковому віці проявляється мотивація до навчальної діяльності, а саме: початок статевого дозрівання, інтерес до навчання збільшено новими навчальними предметами, різними вчителями, потім знову знижується на рівні з 7–9 класів. Цьому віку у деяких сприяє розвиток пізнавальних інтересів через чутливість. Існує широке посилення пізнавальної мотивації, інтерес дитини до нових знань, участі позакласних занять. У цьому віці у деяких підлітків може бути і є розвиток мотивації до самоосвіти. Порівняно з молодшими школярами, учні у підлітковому віці завдання самовиховання є більш специфічними. Більшість часу вони можуть наблизитися до мети - здати іспит, здати секцію, і все, тобто не пов'язані на безпосередньо спрямований вибір професії та розвиток особистості в цілому.

У підлітка певною мірою сформована ієрархія життєвих цілей, однак він ще недостатньо володіє засобами їх досягнення, а це уповільнює процес опанування соціально-цінною поведінкою. У цьому віці основою мотивації

стають цінності, однак система цінностей орієнтації, перебуває ще на стадії формування. Відбувається перегляд сформованих у молодшому шкільному віці уявлень про цінності. Якщо в попередньому періоді великий вплив на виникнення цінностей мало виховання, то в підлітковому віці значущими стають цінності і погляди, які домінують у групі [5].

Становлення мотиваційної сфери підлітків відбувається в кілька стадій. На першій стадії підліткового періоду мотивування вчинків і діяльності є відтворювальним. Підлітки прямо наслідують ровесників і старших. Це означає, що мотивація власних вчинків є поверховою та ситуативною. На другій стадії у підлітків загострюється й активно розвивається інтерес до своєї особистості. Вони прагнуть утвердитися в товаристві ровесників, небайдужі до оцінок їхньої особистості іншими, очікують, що ці оцінки будуть тотожними їхнім самооцінкам. Значно диференційованою є їхня мотивація вчинків. На третій стадії головне значення має саморегуляція поведінки як складова частина самовиховання, а мотивація вчинків постає як регулятор поведінки і діяльності особистості. Підлітки намагаються вже аргументувати свої вчинки, передбачати наслідки ухвалених рішень, що свідчить про цілісніше і глибше усвідомлення процесу мотивації і структури мотиву, а також про участь у формуванні мотиву блоку «внутрішнього фільтра» – своєрідної внутрішньої позиції. Це знижує імпульсивність дій і вчинків, особливо старших підлітків [9].

У ситуаціях війни чи переміщення стадії розвитку мотиваційних сфер молодих людей можуть бути порушені або затримані. Наприклад, на першому етапі спостерігається відсутність впливу на моделі поведінки та відсутність довіри до власної поведінки, що може призвести до зниження мотивації. Ви можете відчувати проблеми соціальної взаємодії з дитиною, а ваша мотивація до навчання та інші види діяльності можуть зменшитися. На стадії 3 діти можуть бути надмірно стурбовані безпекою та виживанням, їм важко саморегулювати свою поведінку та формування внутрішньої позиції.

Серед специфічних особливостей розвитку підлітка, зокрема, виділяють труднощі у стосунках із дорослими, які «вибухають» після попередніх вікових криз трьох і семи років і проявляються у різкому погіршенні поведінки, у негативізмі (тобто бажанні чинити всупереч чужій волі), упертості, байдужості до оцінки успіхів, небажанні вчитися, протиставленні себе вчителям та дорослим тощо. Адже головне для дитини тепер відбувається поза школою, поза навчанням. Загалом, кількість невмотивованих негативних вчинків підлітків збільшується у 42 рази, у порівнянні із молодшими школярами. Прагнення стати членом якоїсь підліткової компанії (пошуки друга, пошуки того, хто може зрозуміти). Дитина починає вести щоденник. Багато хто з дослідників повідомляли про «таємні зошити», щоденники, у яких підліток знаходить вільний притулок, де ніхто і ніщо його не обмежує. Наданий самому собі, він вільно й незалежно висловлює свої внутрішні, часом глибоко інтимні переживання, що його хвилюють: думки, сумніви та спостереження [14].

У підлітковому віці розумова активність поєднується зі зростанням самостійності. Н.С. Лейтес зазначає, що у цьому відбуваються значні зміни в розвитку пізнавальних і соціальних мотивів учіння. Пізнавальні мотиви зміцнюються: збільшується інтерес до нових знань, причому у більшості школярів інтерес до фактів змінюється інтересом до закономірностей. Підлітковий вік є сензитивним для розвитку пізнавальних інтересів, які виникають тією чи іншою мірою у всіх дітей, а не тільки у дітей, що мають виключні здібності. У підлітковому віці продовжують розвиватися і мотиви самоосвіти. Способами здійснення самоосвіти є вибіркове і досить систематичне читання нових джерел, засвоєння нової інформації. Інтерес до знань, що виходять за межі шкільної програми, характерний для підлітків [30].

Ю.В. Гузунова та Ю.Є. Кокоріна серед ключових чинників називає такі: пріоритетність індивідуальних потреб та інтересів підлітків, забезпечення позитивного емоційного клімату в школі, використання інноваційних методів

і технологій, активне залучення учнів до самоорганізації та автономії, підтримка здорового способу життя, професійна орієнтація. Крім того, було виділено три складові мотивації молоді до навчання: навчальна мотивація (пов'язана з досягненням певних результатів за принципом розуміння матеріалу), соціальна мотивація (пов'язана з бажанням уникнути негативної реакції з боку оточуючих) та особистісна мотивація (пов'язана з особистим задоволенням від навчальної діяльності). Найважливішими факторами, що впливають на формування цих мотиваційних складових, є соціально-психологічний клімат у класі та рівень взаємодії між учнями та вчителями [8].

Змістовний аналіз специфіки формування мотиваційної сфери навчання підлітків є досить важливим аспектом в педагогічній науці. На думку Тетяни Чаусової, у підлітковому віці прагнення до самоствердження та соціального успіху займають провідне місце в ієрархії мотивів навчання. Думка Наталії Бочаріної також переконливо підтверджує пріоритетність соціальних мотивів навчання підлітків. У цьому віці успіхи в навчанні розглядаються як спосіб отримання високого статусу в референтній групі. Це один з головних факторів, що впливає на мотивацію до навчання та досягнення успіху в навчанні [17].

Таким чином, використання соціальних мотивів навчання може виявитися корисним для підвищення ефективності навчання учнів-підлітків. Це може бути досягнуто за допомогою різних методів і прийомів, які спонукатимуть підлітків до активної участі у навчальному процесі та відповідальності за своє навчання. Наприклад можна надавати можливості для міжособистісного спілкування, сприяти створенню колективу, де кожен учень буде відчувати себе важливим та поважним членом команди. Додатково, педагоги можуть пояснювати учням, як знання та успіхи в навчанні можуть вплинути на їх майбутнє, що засилує їхнє бажання працювати і навчатися.

Також важливо використовувати творчі завдання та інтерактивні методи навчання, які збільшують інтерес до навчання і стимулюють підлітків грати активну роль у процесі навчання. Наприклад, вести дискусії, групову роботу,

театральні ігри та цікаві лабораторні роботи. Усі ці підходи допомагають підліткам зосередитися на академічних успіхах і досягненнях, а також забезпечують

Розвиток пізнавальної мотивації у підлітків формується їх прагненнями до самостійної форми роботи. Школяр хоче накопичувати свої знання Діяльність поза шкільною програмою, виконуючи самостійно на уроках навчальні завдання, використовуючи комплексний матеріал. Очевидні зміни розвиваючи широкий спектр соціальних мотивацій. Вони вдосконалюються пояснюючи тим, що підлітки у навчанні та громадській роботі отримують більш точне усвідомлення етики та цінностей. Вузькосоціальні або так звані позиційні мотивації в підлітковому віці події, пов'язані з бажанням учнів набути нового соціального статусу бути дорослим у стосунках з іншими.

Мотивація учнів середніх класів до навчальної діяльності характеризується виникненням у них стійкого інтересу до певного предмету. Водночас у багатьох підлітків спостерігається загальне зниження мотивації навчання і, як наслідок, змінюються мотиви відвідування школи: не тому, що хочеться, а тому, що треба. До таких установок відноситься, наприклад, засудження тих учнів, які не дають списувати або не хочуть підказувати на уроці [10].

Негативні характеристики навчальної мотивації у підлітка пояснюються рядом причин. Незрілість оцінок підлітком самого себе та інших людей призводить до труднощів у взаєминах з ними: підліток не приймає на віру думку і оцінки вчителя, часом впадає в негативізм, в конфлікти з оточуючими дорослими. Недостатнє розуміння зв'язку навчальних предметів, що вивчаються в школі, з можливістю використання їх в майбутньому знижує позитивне ставлення до навчання. Вибірчий інтерес до одних навчальних предметів знижує інтерес до інших через невміння підлітка поєднати їх, правильно організувати свою навчальну роботу. Зайва широта інтересів може призводити до поверховості і розкиданості, нові позакласні та позашкільні

заняття складають серйозну конкуренцію навчальній діяльності. Нестійкість інтересів виражається в їх зміні, чергуванні. Мотиви позитивного ставлення до навчання усвідомлюються підлітками краще, ніж мотиви негативного ставлення. Перш за все, у підлітка повинні зміцнюватися пізнавальні мотиви, та інтерес до нових знань, важливо застосовувати різноманітні методи та прийоми, що стимулюють підлітків до активної інтелектуальної діяльності, роблять навчання цікавішим, зрозумілішим та доступнішим [4].

1.3. Особливості навчальної мотивації підлітків в умовах війни.

Сьогодні недостатньо досліджень щодо впливу воєнного стану в країні на психологічний стан, особливо на навчальну мотивацію підлітків. Підлітки, які опинилися в зоні військового конфлікту, відчують особливе переживання ситуації, оскільки їм не вистачає досвіду та як психологічної так і соціальної зрілості для повного розуміння того, що відбувається. Постійна загроза життю, невідомість що буде далі, часті повітряні тривоги і це ще коли діти ще не відійшли від пандемії.

Повномасштабне російське вторгнення стало потужним викликом для психологічного благополуччя українських підлітків. Встановлено, що групу ризику щодо адаптаційних порушень становлять ті підлітки, що перебували/перебувають у зоні бойових дій чи окупації. Однак ті опитані, які знаходяться у відносно безпечних мовах на території України, все одно демонструють значні стресові реакції, їхня резильєнтність балансує в межах пригнічення чи збільшення, частина підлітків переживає почуття безсилля на тлі хронічної втоми [17].

Діти, які проживають далеко від зони бойових дій та не переміщувалися під час війни до інших регіонів України чи за кордон, навчаються за очною, дистанційною або змішаною формою здобуття освіти. Та через тривалі повітряні тривоги та відключення електропостачання по кілька годин освітній

процес на безпечних територіях також переривається. Адже коли педагоги та учні перебувають в укритті під час повітряної тривоги або без електропостачання та відповідно якісного Інтернету, учасники освітнього процесу не можуть продовжити в цей час ні очне, ні дистанційне навчання. Тому значну частину навчального часу діти навчаються самостійно. Усе це тільки посилює освітні втрати [26].

Дистанційне навчання в умовах війни дуже відрізняється від того, що було під час карантину. Усі учасники навчального процесу відчують надмірне психологічне напруження, що призводить до апатії учнів, перевтоми та вигорання. Однією з основних проблем впровадження дистанційного навчання в умовах воєнного часу, це проблеми зі зв'язком та електропостачанням. Можуть виникнути симптоми хронічного емоційного стресу, який може формувати, що сильно знижує рівень бажання до навчання.

Благодійний фонд «Клуб добродіїв» за підтримки Plan International провів дослідження «Підлітки та їхнє життя під час війни». Попри війну, молодь продовжує перейматися проблемами навчання. Зокрема, 15 % опитаних підлітків занепокоєні відсутністю офлайн-навчання, бо їм важко або не подобається навчатися онлайн. Натомість 23 % хвилює навчання загалом: проблеми в навчанні, відсутність мотивації тощо. Це дослідження показує, що війна не тільки впливає на життя підлітків й ускладнює надання якісної освіти [18].

Цікаво, що підлітки, за їхніми зізнаннями, не відчують, що наслідки повномасштабної війни прямо блокують їхню самореалізацію (на об'єктивні чинники – тривоги, вимкнення світла, відсутність транспорту, зв'язку, закриття гуртків – поскаржилися 43 % опитаних). Більшості заважають внутрішні чинники: нестача мотивації (41 %), нестача знань, навичок, підтримки (32 %). Однак війна блокує можливість повноцінно планувати своє життя. 87 % опитаних стало складніше планувати

своє майбутнє, при цьому для 47 % молоді війна повністю змінила бачення майбутнього [18].

Аналіз О.А. Столярчук підтвердив перевагу професійної орієнтації і важливість подальшого навчання для формування характеру. Значна частина підлітків традиційно сприймає навчання як тренувальний майданчик для спілкування з однолітками в контексті управлінської діяльності. Практичні мотиви, такі як амбітне бажання отримати високі результати, виявилися дуже популярними. Патріотична мотивація, яка визнає освіту власним виховним аспектом, посіла посереднє шосте місце в рейтингах. Зовнішня стимуляція з боку дорослих виявилася менш ефективною. У варіантах відповіді, сформульованих самими підлітками щодо причин їхнього навчання фігурують виразники як внутрішньої мотивації – свідомого ставлення до навчання («Школа – це соціальний інструмент, який вчить бути людьми», «Це мій обов'язок, так треба»), так і домінування спонук зовнішнього походження («Щоб не сварили батьки», «Щоб хвалили батьки» тощо). З огляду на вище вказане можемо зробити висновок, що розгортання війни посилило перспективний вектор навчання підлітків, оскільки домінуючими виявлено професійно орієнтовані учбові мотиви й прагнення до інтелектуального розвитку. У наступному питанні ми з'ясовували бачення респондентами змін їхнього ставлення до навчання у зв'язку з повномасштабною російською військовою агресією. Майже половина опитаних (45,5 %), переважно тих, що перебував в Україні, визнали, що навчатись їм стало складніше. Встановлено, що 12,9 % підлітків не зафіксували у себе змін у ставленні до навчання [17].

З цього можна зробити висновок, хоч і розпливчастий, що війна впливає на мотиваційну сферу молоді. Для одних це може бути серйозним стимулом до навчання та розвитку, а для інших може спричинити зниження мотивації та підвищення стресу. Важливо підтримувати та створювати умови для подолання стресових ситуацій, активно залучати молодь до життя громади. Це може стати додатковим стимулом для розвитку та самореалізації.

У підлітковому психіка зазнає значних внутрішніх змін і є особливо вразливою. В екстремальних умовах військового конфлікту цей процес внутрішніх особистісних змін є складним і обтяженим багатьма негативними травматичними факторами. Донедавна широко поширений підхід зосереджувався на травмі та вразливості. На противагу цьому, сучасні підходи стійкості підкреслюють важливість внутрішнього потенціалу особистості та зовнішні ресурси для розвитку життєстійкості, а також індивідуальної здатності до активізації психічних ресурсів і психологічного відновлення в екстремальних умовах. Модель соціальної екології дають можливість структурно розглянути процес розвитку життєстійкості у підлітків, що перебувають в умовах воєнного конфлікту, виокремивши її внутрішні та зовнішні ресурси: особистісні характеристики та контекстуальні чинники [15].

Дослідження, проведені С. Фроловою та Т. Сеніною, показали, що у молодшому підлітковому віці переважаються неадаптивні стратегії подолання стресових станів. У дослідженні коупінг-стратегій дітей-біженців в Ірландії було виявлено, зокрема, зовсім особливі, непередбачувані психологічні реакції і стратегії подолання стресу, а саме: збереження відчуття безперервності у мінливому контексті, адаптація через навчання та зміни, позитивне світосприймання, пригнічення емоцій та відволікання самостійність та недовіра. Негативний прояв впливу зовнішнього середовища на життєстійкість підлітка може спостерігатися у кризових станах, девіантній поведінці, загальному погіршенні психосоціального стану. За несприятливих соціальних умов – родинних негараздах, проблемах у стосунках з однолітками, в навчальному закладі тощо – у підлітка може сформуватися життєва беспорядність, зневіра, байдужість, соціальний нігілізм, дезадаптація. За даними Н.Р. Graham, R.S. Minhas, G. Paxton, які узагальнили результати 34-х проведених досліджень щодо психосоціального стану дітей-вимушених переселенців внаслідок війни значні проблеми з навчанням пов'язані з несприятливим ставленням з боку батьків, вчителів, знущанням та

дискримінацією, цькуванням у школі, і навпаки – активна родинна підтримка, допомога батьків, вчителів, загальна підтримка в навчальному закладі, розуміння з боку однолітків створюють потужні коупінг-ресурси [25].

Ці дані відображають всю складність ситуації, яку створила війна для молоді. Незважаючи на те, що вони можуть не відчувати прямих перешкод для самореалізації, вони сильно обмежені у своїх здібностях і стикаються навіть зі змінними уявленнями про майбутнє протягом усього життя. Брак мотивації, знань і підтримки може посилити ці обмеження та призвести до втрати інтересу до навчання та особистий розвиток, а також заохочуйте їх розвиток і зростання.

Успішність у школі має вирішальне значення для добробуту дітей біженців. Опубліковані дані про навчальні результати та проблеми в навчанні ця популяція обмежена, зокрема для дітей молодшого віку та дітей у країнах із низьким або середнім рівнем доходу. Загалом, діти біженців слід очікувати (і заохочувати) досягти порівняння з однолітками. Психологи та педагоги мають важливу роль у виявленні ризику факторів, а також визнаючи позитивні ресурси біженців діти та родини привозять до своїх освіта та країни поселення. Ці висновки дають практичний характер рекомендації для психологів, соціальних працівників та викладачів, робота з дітьми-біженцями та їх сім'ями, висвітлюють сфери майбутнього дослідження та інформування про втручання та політики підтримки дітей-біженців реалізувати свій потенціал розвитку [29]. Одним із способів підтримки позитивного розвитку дітей-біженців є забезпечення їхньої освіти. Доступ до якісної освіти може допомогти дітям-біженцям знайти своє місце у новому середовищі, розвивати свої здібності та навички, а також забезпечити їм більш яскраве майбутнє. За спостереженнями А. Реана, в осіб з високим рівнем життєстійкості переважає внутрішня мотивація, як-то мотиви до самореалізації, отримання задоволення від корисної діяльності тощо, над зовнішньою негативною мотивацією уникнення покарань та невдач, що, у такий спосіб, сприяє розвитку необхідних

якостей продуктивного вирішення проблем. Підвищенню мотивації сприяють, у свою чергу, розвиток таких якостей, як самостійність, відповідальність та лідерство [15].

Загалом, формування мотиваційної сфери підлітка – складний процес, який потребує індивідуального підходу та враховує особистісні особливості кожного підлітка. Несприятливий вплив зовнішнього середовища може призвести до розвитку різноманітних проблем у психосоціальному стані підлітків, тому важливо забезпечити підтримку для подолання стресових ситуацій.

У роботі з підлітками соціальному педагогові важливо спиратися на позитивні сторони особистості підлітка, на демократичних засадах побудови відносин із дітьми, показати їх повага до їх інтересів та особистих поглядів, підтримка прагнення до самопізнання, саморозвиток та самовдосконалення підлітків, стимулюють прояв їх індивідуальності в соціально-прийнятний спосіб [23].

Так, задля вирішення соціально-педагогічного питання в напрямку підвищення мотивації до навчання учнів, зокрема підлітків, доцільним є використання педагогічної технології «Створення ситуації успіху». Ситуація успіху – це суб'єктивний психічний стан задоволення наслідком фізичної або моральної напруги виконавця справи, творця явища. Створюючи вдалі ситуації соціальний педагог може відкрити кожній дитині своє невичерпне джерело внутрішньої сили, яка генерує енергію для подолання труднощів, почуття впевненості в собі та бажання навчатися та розвиватись. В наш час одна з провідною мотивацією може бути патріотичне виховання, навчання як особистий фронт кожного підлітка. Проте з цим потрібно розуміти, що повітряна тривога, разом з власною тривогою нікуди не зникне. Тому дієвими і найчастіше використовуваними практиками роботи з дітьми та підлітками серед практичних психологів та соціальних педагогів закладів освіти у період

війни визначено: релаксаційні методики, арт-терапевтичні практики, ігротерапію тощо.

Одними із таких є поради Оксфордського професора Кріса Сіврайта у його курсі з психології про горе та втрату, де він рекомендує вправи для відновлення мотивації.

1. Подумайте, що ви хочете робити зараз і для чого вам потрібна мотивація.
2. Закрийте очі. Згадайте час, коли ви відчували справжню мотивацію в минулому – коли робили щось і позитивні дії змінили ваше життя.
3. Продовжуйте перемотувати спогади та візуальні образи з майбутнього. Зробіть яскравішими кольори, зробіть звуки голоснішими, зробіть емоції сильнішими. Скажи собі: «Вперед!» – його найвпевненіший внутрішній голос.
4. Поки ви відчуваєте ці приємні відчуття, стисніть великий і середній пальці на вашій лівій руці разом. Відтепер кожен раз, коли ви стискаєте ці пальці разом, ви будете знову переживати ці добрі відчуття. Запам'ятайте їх.
5. Повторіть перші чотири кроки кілька разів, щоразу додаючи нове мотиваційне зображення, доки просте стиснення великого та середнього пальців не відновить почуття, яке рухає вас вперед.
6. Все ще тримаючи великий і середній палець разом, поверніться до теперішньої ситуації, для якої ви шукаєте силу та мотивацію. Уявіть, що все йде саме так, як ви хочете. Погляньте, що ви побачите, послухайте, що ви чуєте і відчуйте, як добре давати імпульс, створювати щось нове, змінюючи своє життя [32].
7. Не забувайте про ці добрі відчуття, які ви відчуваєте, коли стискаєте великий і середній палець разом. Вони можуть стати вашими помічниками у будь-який момент, коли вам потрібна мотивація.

8. Нарешті, дійсно зробіть крок у напрямку вашої мети. Навіть якщо це невеликий крок, він може стати потужним рушієм для досягнення вашої мети.

Головною мотивацією підлітків є задоволення потреб у суспільстві, особливо почуття обов'язку та досягнення мети. Для більшості підлітків освіта є необхідністю, яка допоможе їм у майбутній кар'єрі та житті загалом.

У підлітків, однак, можуть бути різні уявлення про зв'язок між успішним навчанням і формуванням життєвих цілей. Деякі мають конкретні цілі, наприклад, вища освіта, високооплачувана робота тощо. Інші, навпаки, вважають, що успішне навчання допомагає їм отримати нові знання та навички, які їм знадобляться в житті. Підлітки по-різному ставиться до навчання. Деякі люди дуже зацікавлені в навчанні та високих досягненнях, тоді як інші мають більш збалансоване мислення та не мають мотивації для досягнення високих досягнень.

Отже, емпіричне дослідження нам допоможе з'ясувати, як впливає війна на мотивацію учнів до навчання та які зміни відбуваються у їх навчанні та планах на майбутнє. Для дослідження мотивів підлітків навчатися можна використати анкетні опитування з питаннями про те, що їх мотивує навчання, які цілі вони ставлять перед собою, як вони відчують своє ставлення до шкільної освіти та чому, чи є у них певна професійна мета, тощо. Далі, можна заглибитися у те, як війна впливає на їх навчання та майбутні плани. Наприклад, чи змінюється ракурс їхньої мотивації після початку війни, яка саме зміна відбувається в ставленні до навчання, які проблеми виникають під час навчання через війну, що є факторами, які не дозволяють їм планувати свій майбутній шлях та які альтернативні шляхи вони розглядають. Також важливо дослідити відчуття учнів через війну, що саме вони відчують, як вони реагують на ситуацію, яке значення має для них поточний стан справ у країні та що вони очікують від майбутнього. Емпіричне дослідження цих питань

дозволить зрозуміти потреби та очікування учнів під впливом війни, а значить, знайти способи підтримки та допомоги їм в цій складній ситуації.

Так, правильно розуміючи це завдання емпіричного дослідження, ми можемо вважати, що метою дослідження є більш глибоке розуміння мотивів та особливостей навчання підлітків в умовах війни. В цьому випадку, можна використовувати різні методи дослідження, наприклад, опитування, анкетування, спостереження, інтерв'ю та інші. Крім того, дослідження повинно дозволити дізнатися про зміни, які відбуваються в навчальному процесі учнів у зв'язку із війною. Дослідження також може з'ясувати, як війна впливає на психологічний стан учнів та які емоційні реакції вона у них викликає. Наприклад дізнатися, які емоції найбільше відчують учні під час зустрічі з підручниками, занять у школі, або під час спілкування з друзями. Нарешті, важливим елементом дослідження є вивчення уявлень підлітків про своє майбутнє після війни. Оцінка цих факторів може допомогти підготувати учнів до відповідальної, враховуючи їх побажання і мети професійної діяльності в майбутньому

ВИСНОВКИ ДО I РОЗДІЛУ

Отже, навчальна мотивація – бажання учня вчитися, що виникає внаслідок задоволення його потреб у знаннях, саморозвитку та самовдосконаленні. Навчальна мотивація є ключовим фактором успішності учнів, оскільки спонукає учнів брати активну участь у навчальній діяльності та досягати найкращих результатів.

Діяльність соціального педагога спрямована на формування навчальної мотивації учнів. Для цього необхідно врахувати індивідуальні особливості кожного учня, створити сприятливі умови навчання, які забезпечують доступ до якісної освіти. Також важливо залучати учнів до навчального процесу, стимулювати їх інтерес до діяльності та навчання.

Таким чином, мотивація, мотив і навчальна мотивація є важливими термінами в соціально-виховній поведінці. Формування правильної педагогічної мотивації учнів є важливим завданням учителів, оскільки сприяє їх успішності та подальшому розвитку.

Особливості підлітків у навчальній мотивації полягають у тому, що вони починають формувати свої власні цінності та ідеали, які можуть сильно впливати на їхню мотивацію до навчання. Також підлітки можуть досить швидко втрачати інтерес до навчання, якщо не отримують достатньої мотивації та підтримки.

Воєнний конфлікт може мати значний вплив на емоційний та психологічний стан підлітків, а також на їхню мотивацію до навчання. Стрес і тривога: війна може створювати стресові ситуації для підлітків, що впливає на їх здатність до навчання. Підлітки можуть відчувати тривогу, страх та невпевненість, що може впливати на їх психічний стан та здатність до уваги та зосередження.

РОЗДІЛ II. ЕМПІРИЧНЕ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ.

2.1. Методи емпіричного дослідження та характеристика вибірки.

Для вивчення проблеми нашої роботи ми підібрали комплекс методик, які були використані в емпіричній частині дослідження.

У нашому дослідженні взяли участь 84 учня восьмих класів, у школах: спеціалізована школа І-ІІІ ступенів № 202, Школа №190, Згурівська ЗОШ І-ІІІ ступенів.

У школі № 202 було більше можливостей дослідження, ніж у інших, та ми ще змогли співставити відповіді анкетування учнів з їх оцінками та проходження ще одної методики.

В інтерв'ю брали участь п'ять соціальних педагогів. З них троє працюють на повну ставку, а інші двоє – на роботі з неповним робочим днем. Серед учасників є педагоги з довгим стажем та новачки, які тільки почали працювати в цій області.

Етика дослідження:

Принципи дослідження: принцип добровільності; принцип конфіденційності. і

Залучення клієнтів

- Правило інформованої згоди
- Інформування учасників про мету та особливості процедури
- Інформування учасників про отримання результатів

Виклики під час проведення дослідження

- Технічні проблеми реалізації емпіричного дослідження в умовах дистанційного режиму.

Нами було використано такі методи:

- Анкетування;

- Методика «Мій день через 5 років»;
- Аналіз документів щодо роботи соціального працівника з підлітками з проблемою мотивації до навчання;
- Інтерв'ю соціального педагога з метою вивчення проблеми мотивації у підлітків до навчання в умовах воєнного стану.

Анкетування з метою вивчення провідної мотивації підлітків та їх ставлення до соціального педагога до їх співпрацю з ними щодо підвищення мотивації у навчанні; уявлення підлітків про зв'язок успішного навчання із формування їх життєвих цілей; оцінка підлітками. Анкетування може допомогти визначити такі основні чинники, які мають вплив на навчальну мотивацію підлітків, та які сприяють підвищенню зацікавленості та мотивації до навчання у підлітків під час війни. Визначити провідні мотиви для навчання, як впливає війна на підлітків, які вони відчують емоції через війну. Та як змінилась їх успішність в навчанні, з моменту дистанційного і до нашого часу. Ці дані можуть бути корисні для організації шкільної програми, підвищення якості навчання, формування морально-етичних та патріотичних стереотипів дітей та підлітків під час складної соціальної ситуації, яку створює війна.

Наше анкетування було складано з 4 блоків:

1. У першому блоці в нас йдуть питання саме про навчання та з'ясування провідних мотивів підлітків до навчання. Та їх оцінка своєї успішності в навчанні. Це нам допомогло зрозуміти, наскільки підлітки зацікавлені у навчанні. Знання мотивів, які спонукають підлітків навчатися, можуть допомогти відповісти на запитання про їхні майбутні прагнення та цілі, прискорити їхнє зростання та налаштувати їх на успіх. Питання про навчання та мотивацію підлітків до навчання, а також їхня оцінка успішності навчання можуть нам допомогти зрозуміти, які аспекти навчання є для них найбільш значущими та як можна пристосувати навчання до їх потреб для збільшення їхнього успіху та мотивації до навчання.

2. У наступному блоці, питання стосувались оцінки підлітків щодо дистанційного навчання. Так як у багатьох школах України дітям все ще приходится навчатися дистанційно, або змішане навчання та просто багато днів через повітряні тривоги, всі переходять вчитися вдома. Це допомагає зрозуміти, наскільки ефективним є дистанційне навчання для підлітків. Отримання оцінки від підлітків щодо дистанційного навчання може допомогти зрозуміти, наскільки ефективним воно є для їхнього навчання в порівнянні з традиційним навчанням в класі. Оцінка підлітків щодо дистанційного навчання може нам дати корисну інформацію про ефективність та якість навчання, проблеми, які можуть виникати, та ті аспекти, які підвищують рівень задоволеності підлітків з навчання. Ця інформація може бути використана для подальшого покращення процесу дистанційного навчання та забезпечення більш ефективного навчання підлітків.

3. У третьому блоці в нас жу йдуть питання, які стосуються саме війни в Україні. Що підлітки відчують через війну, чи заважає їм це відчуття зосереджуватися на навчанні, та чи змінилась їх успішність в навчанні через війну. Підлітки можуть відчувати різні емоції через війну, такі як тривога, страх, розлючення тощо. Це може викликати стрес та впливати на їхнє навчання. Війна може заважати підліткам зосереджуватися на навчанні й здійснювати успішну навчальну діяльність. Вони можуть частіше відволікатися на події, що відбуваються навколо, й мати менше часу для навчання. Війна може впливати на навчальну діяльність підлітків, а отже, й на їхню успішність. Вони можуть бути менш успішні в навчанні через відволікання й нестабільний емоційний стан. Однак, з іншого боку, відчуття відповідальності за країну та події, які відбуваються, можуть стати мотивацією до навчання та досягнення успіху.

4. В останньому блоці, у нас оцінювання підлітками про роботу соціального педагога з ними. Це допомагає оцінити ефективність роботи соціального педагога: Оцінка підлітками про роботу соціального педагога може допомогти зрозуміти, як ефективно він чи вона працює зі своїми

вихованцями, наскільки живе у їхньому світі, сприймає їх потреби та інтереси. Перевірити збіг зі цілями та завданнями роботи соціального педагога: Оцінювання підлітками роботи соціального педагога може дати змогу перевірити, наскільки він чи вона виконує цілі та завдання своєї роботи і узгодити їх з потребами вихованців. Дати змогу соціальному педагогу зрозуміти потреби вихованців та налаштувати роботу: Оцінювання підлітками роботи соціального педагога може дати змогу йому або їй краще зрозуміти потреби та бажання вихованців і налаштувати свою роботу з врахуванням їхніх інтересів. Оцінювання підлітками роботи соціального педагога може нам дати корисну інформацію про ефективність роботи соціального педагога, збіг зі цілями та завданнями його або її роботи та потреб.

Методика «Мій день через 5 років». Цю методику пройшли тільки 35 учнів 8 класу з однієї школи. Вона допомагає нам дізнатися про цілі та мотиваційні фактори до навчання у підлітків. Під час виконання методики підлітки складають опис свого дня через 5 років. Це допомагає нам зрозуміти, чи є в них конкретні цілі, для того щоб знайти потрібну мотивацію для досягнення цих цілей. Крім того, їх день через 5 років може відображати їхні пріоритети та цінності, які також можуть впливати на їхню мотивацію до навчання. Аналіз кроків, необхідних для досягнення мети, також може дати нам уявлення про те, як ми можемо допомогти підліткам у їхньому навчанні та розвитку. Отже, методика «Мій день через 5 років» є корисною для визначення мотивації підлітків, оскільки вона допомагає встановити цілі та мотиваційні фактори, дає зрозуміти нам бачення майбутнього у підлітків та чи може воно нам допомогти у правильному створенні середовища для підвищення навчальної мотивації у підлітків.

Аналіз документів включає в себе:

- 1) журнал успішності учнів, з метою визначення динаміки успішності в навчанні протягом 2021–2022 та 2022–2023 навчальних років;

- 2) плани робот і звіти, змістовний аналіз, роботи соціального педагога щодо підвищення мотивації підлітків до навчання;
- 3) результати моніторингу розвитку особистості учнів;
- 4) матеріали виховної роботи з учням;
- 5) матеріали роботи з батьками.

Аналіз журналу успішності дає визначити динаміку успішності учнів, тобто зміну їхньої успішності у різних періодах навчання, тобто як вони вчилися до дистанційного, під час, і як вони вчаться під час війни. Виявлення проблемних предметів та тем. Аналіз журналу успішності дає змогу виявити проблемні предмети та теми, де учні мають більше проблем. Це дає можливість вчителю та соціальному педагогу зосередитися на цих предметах та темах та підтримати учнів у їхньому навчанні. Допомога в прийнятті рішень. Аналіз журналу успішності допомагає вчителю та соціальному педагогу приймати рішення про те, які підходи до навчання можуть бути застосовані в навчальному процесі, аби максимізувати успішність учнів. Аналіз журналу успішності учнів дозволяє оцінювати динаміку їхньої успішності в навчанні, визначати ознаки які або заважають навчанню, або навпаки йому допомагають. Також з аналізом рейтингу успішності, можна спів ставити їх відповіді в анкетування та порівняти з результатами, це дасть більш точне уявлення підлітків, як вони себе бачать в навчанні зараз.

Аналіз планів робот і звітів, роботи соціального педагога щодо підвищення мотивації підлітків до навчання. Цей аналіз допомагає оцінити, наскільки ефективно соціальний педагог працює над збільшенням мотивації учнів до навчання. Аналіз планів роботи соціального педагога допомагає виявити конкретні проблеми, з якими стикаються учні, та визначити, які саме методи та підходи має використовувати соціальний педагог. Звіти соціального педагога дозволяють оцінювати приділену увагу проблемі та перевіряти рівень успіху в її вирішенні. Звіти можуть містити складну інформацію про цілі та завдання роботи соціального педагога, а також прогрес, який він (вона)

забезпечив у досягненні цих цілей. Аналіз планів та звітів соціального педагога може допомогти виявити, наскільки поведінка і настрої учнів покращилися протягом року. Це може включати зменшення кількості випадків порушень дисципліни та збільшення мотивації учнів.

Результати моніторингу розвитку особистості учнів. Результати моніторингу допомагають визначити, наскільки успішно учні розвивають свої особистісні якості. Це може включати оцінку навичок, які вони отримали в процесі навчання, а також їхніх поведінкових тенденцій та взаємодії з оточенням. За допомогою результатів моніторингу можна виявити потреби учнів, зокрема, що стосується навчання, здоров'я та соціальної адаптації. Це дає можливість вчителям та соціальним педагогам зосередитися на конкретних потребах учнів та підтримати їх.

Аналіз матеріалів виховної роботи може допомогти виявити потреби учня, зокрема щодо його здоров'я, психологічного стану та соціальної адаптації. Дозволяє оцінити взаємодію учня з оточенням, зокрема з вчителями, соціальними педагогами, однокласниками та батьками.

Аналіз роботи соціального педагога з батьками дозволяє оцінити, наскільки ефективно він працює з батьками та як його робота впливає на розвиток дітей. Дозволяє визначити, наскільки ефективно школа спілкується з батьками, наскільки успішно школа залучає батьків до життя і діяльності школи та наскільки ці зусилля допомагають у покращенні якості навчання та підвищення навчальної мотивації.

Інтерв'ю з соціальними педагогами з метою вивчення їх ставлення проблеми підвищення мотивації до навчання в умовах воєнного стану. Інтерв'ю дозволяє отримати більш детальну інформацію про проблему підвищення мотивації до навчання в умовах воєнного стану та знайти способи, які можуть допомогти підвищити мотивацію учнів.

Інтерв'ю включатиме такі параметри:

- наявність та причини проблеми з мотивацією до навчання;
- зміст профілактичної роботи;
- методи, які використовуються для підвищення навчальної мотивації;
- які є пропозиції щодо підвищення навчальної мотивації.

Інтерв'ю з соціальними педагогами має на меті дослідити проблему зниження навчальної мотивації в умовах воєнного стану та з'ясувати, які методи та стратегії є ефективними для підвищення навчальної мотивації підлітків. На співбесіді ми дізнаємося про наявність чи відсутність проблем з навчальною мотивацією, причини, методи підвищення навчальної мотивації, пропозиції щодо вдосконалення тощо.

Інтерв'ю з соціальними педагогами може допомогти збагатити знання про те, які підходи до роботи з учнями в умовах воєнного стану є ефективними для підвищення їх навчальної мотивації. Це може включати як адаптацію уроків до особливих потреб учнів, так і роботу з батьками та учнями для пошуку внутрішніх мотиваторів. Результати такого дослідження можуть бути використані в розробці планів уроків, програм підвищення навчальної мотивації та організації додаткових підтримуючих заходів.

Інтерв'ю педагогів щодо мотивації навчання в умовах війни оцінює вплив військового конфлікту на мотивацію навчання учнів і може бути використано вчителями для формування та посилення мотивації учнів за умов нашого часу. Війна може мати серйозні наслідки для швидкої та непередбачуваної зміни середовища та процесів навчання. Тому уявлення педагогів про умови формування навчальних мотивів підлітків під час війни досить різноманітні. Блок про уявлення підлітками про навчальну мотивацію допоможуть нам дослідити мотивацію учнів до навчання. Ще один блок дистанційного навчання дозволяє краще зрозуміти чи потрібно ще контролювати це питання, щодо організації навчального процесу в онлайн-форматі. Блок про вплив воєнного стану допомагає оцінити ситуацію в країні та дає конкретні

рекомендації щодо роботи з учнями в таких ситуаціях. Також блок про виховну роботу, дає змогу нам зрозуміти, що з роботи вже є і чого не вистачає. Чи є нагальна потреба в індивідуальній роботі, тощо.

2.2. Зв'язок навчальної мотивації підлітків з успішністю їх навчання

У цьому дослідженні ми досліджували зв'язок між навчальною мотивацією підлітків та їх успішністю в навчанні. Було проведено аналіз оцінок з трьох останніх семестрів навчання в рамках програми 8-го класу в школі № 202 міста Києва. Для цього було взято дані 35 учнів, які навчаються на очній формі навчання. Важливо зазначити, що багато учнів не мали доступу до цих оцінок, оскільки навчання було організовано у дистанційному форматі, індивідуально вдома, або ж деякі учні перебували за кордоном.

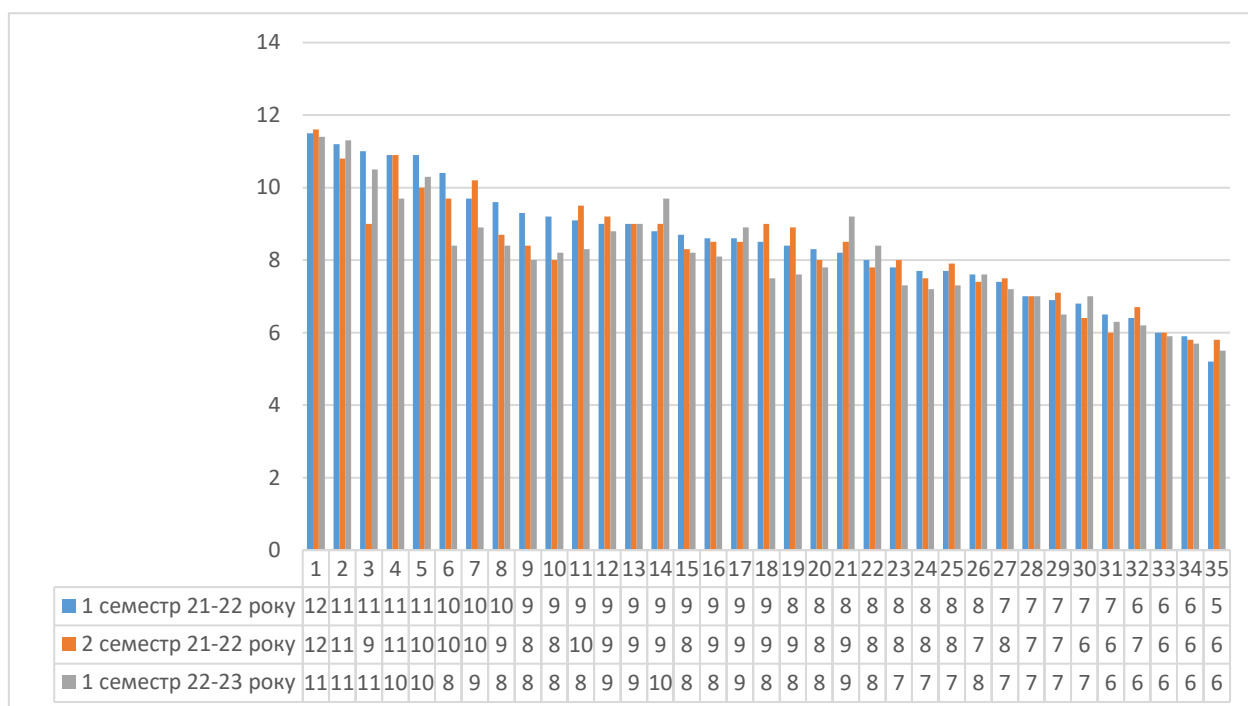

Рисунок 2.1. Середні показники успішності учнів.

На наведеному графіку простежується велика розбіжність між отриманими оцінками учнів. Проте, за перший семестр 2021–2022 навчального року в більшості випадків спостерігався значний рівень

успішності в порівнянні з попередніми двома семестрами. Втім, індивідуальні причини, такі як епідемія COVID-19, дистанційне навчання, війна, відключення електроенергії тощо значно впливали на навчання і продуктивність учнів, переважно негативно. Частка учнів, які спостерігалися істотне погіршення успішності за ці три семестри, склала близько 30 %, тоді як менше відсотка учнів показали значне поліпшення. Наголошується, що серйозні причини відволікали учнів та заважали їм сконцентруватись на навчанні та засвоєнні нового матеріалу.

Також можна підкреслити, що індивідуальна підтримка учнів, в тому числі від батьків та вчителів, є надзвичайно важливою в ефективному навчанні та забезпеченні успішності. Крім того, було виявлено, що стабільне відстеження навчальної продуктивності учнів, регулярні діагностики та оцінки можуть допомогти вчасно виявляти проблеми та вживати ефективних заходів для їх вирішення. В цілому, відновлення звичного навчання в класі, підвищення мотивації учнів та індивідуальна підтримка можуть є ключовими аспектами у досягненні позитивних результатів в навчанні.

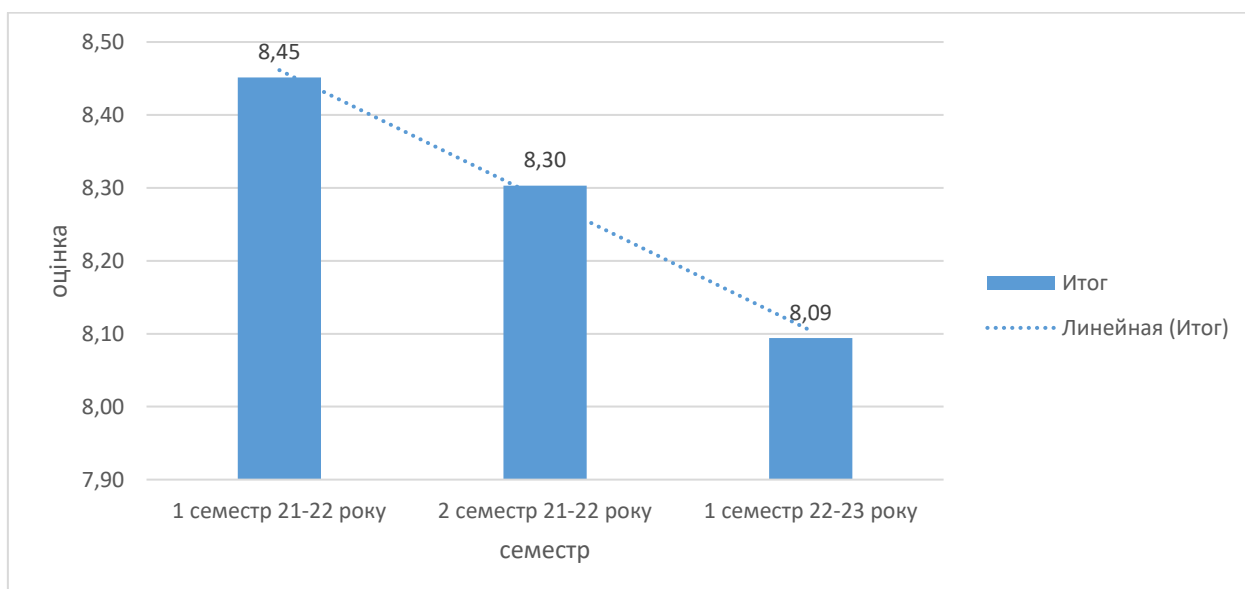

Рисунок 2.2. Динаміка успішності навчання.

Наведений графік демонструє, що загальний середній показник успішності учнів значно знизився в порівнянні з попередніми трьома семестрами.

на 0,3 відсотка. Цей ризик негативно позначився на більшості учнів, і він може бути обумовлений різноманітними чинниками, такими як ті, що зазначені вище, і, додатково, низький рівень навчальної мотивації та недостатня підтримка вчителів. Це є серйозною проблемою, яка стосується значної кількості учнів, а не окремих випадків, що доводить необхідність негайних заходів для досягнення покращення у рівні успіхів учнів.

Важливо зауважити, що втрата мотивації для навчання може бути обумовлена відчуттям втоми від навчального процесу, недостатньою здатністю учнів до самостійної роботи, недостатньою мотивацією з боку вчителів, низькою якістю навчальних матеріалів тощо.

Окремо уявлення учнів данної школи, які співставленні з оцінками.

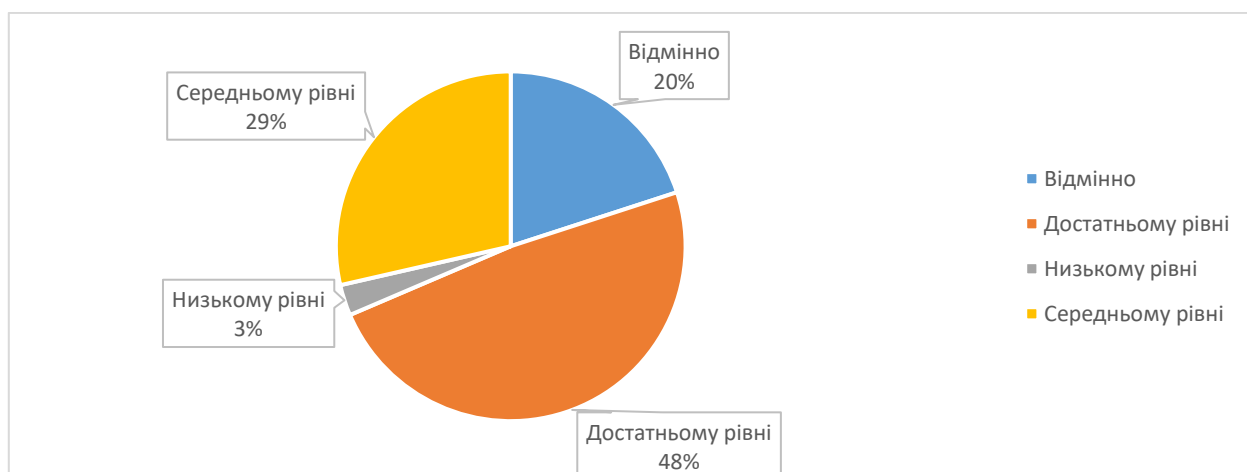

Рис. 2.3. Уявлення про свою успішність в навчанні до дистанційного.

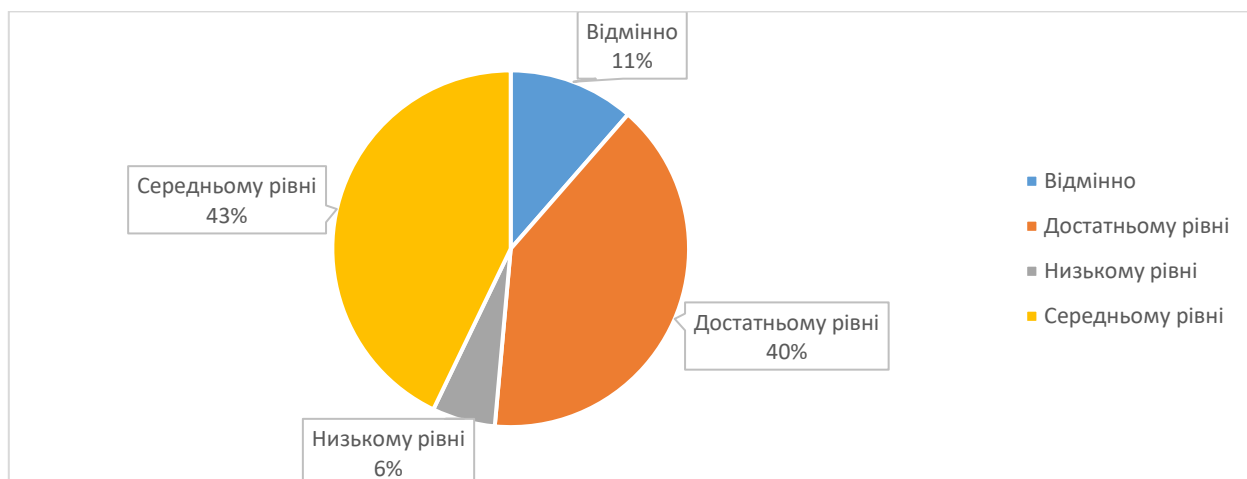

Рис. 2.4. Уявлення про свою успішність після дистанційного.

Отримані дані свідчать про те, що більшість учнів не сприймають свої оцінки як відображення їх справжніх здібностей та досягнень. Це може бути пов'язано з низьким рівнем мотивації для навчання, структурним та якісними проблемами системи освіти, а також соціокультурними факторами, які можуть впливати на навчання та результативність учнів. Результатом таких проблем може бути зниження якості освіти та зростання рівня від'ємного сприйняття учнів щодо шкільної успішності. Редукція загальної кількості відмінників може вказувати на несприятливий вплив зазначених чинників на навчання та досягнення більшості учнів. Враховуючи важливість створення надійної та мотивуючої навчальної середовища для учнів, необхідно вживати заходів для забезпечення ефективного навчання та підвищення мотивації учнів, таких як індивідуальна підтримка та розвиток інтерактивних методів навчання.

Розглянемо результати визначення провідних мотивів.

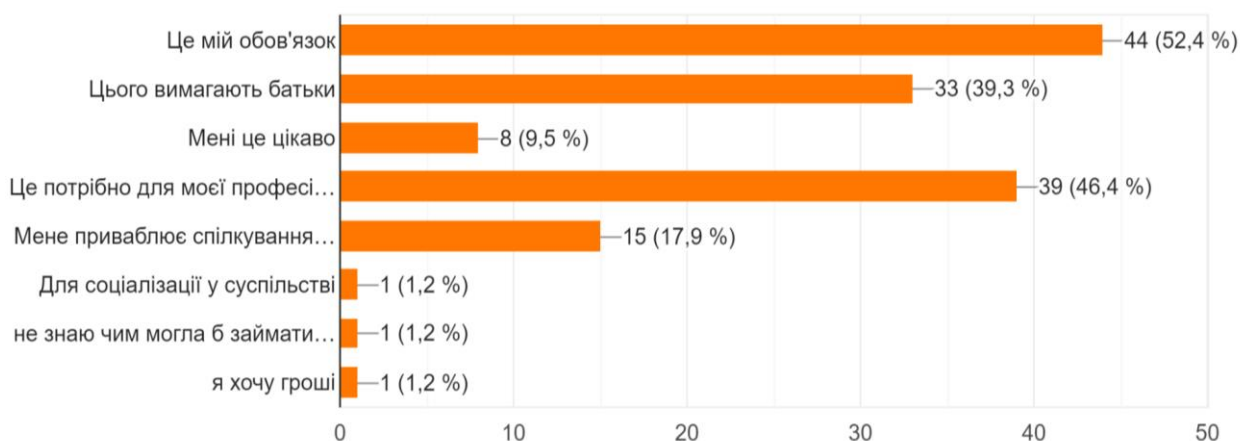

Рисунок 2.5. Провідні мотиви навчання підлітків.

У першому питанні можна виділити провідні мотиви такі як: це мій обов'язок. Це мотив, який використовують багато батьків і вчителів, щоб стимулювати дітей до навчання. Мотивом тут служить бажання отримати знання, бути корисним суспільству, високий рівень відповідальності, добре розуміння свого обов'язку як учня. Батьки змушують. Для багатьох учнів мотивом до навчання є бажання задовольнити очікування своїх батьків. Потрібно для майбутньої професії. Також, для багатьох учнів, мотивацією для

навчання є бажання отримати вищу освіту та підготуватися до майбутньої кар'єри. Такий мотив відноситься до соціальної мотивації, учень, мотивований на успіх, та бере активну участь у реалізації своєї мети.

Також далі йде, великим відривом, та не малий відсоток, на таку відповідь, як мене приваблює спілкування з однолітками. Це теж соціальна мотивація, проте не завжди це, що йде на користь навчанню, якщо у підлітках крім цього більше нема мотивів. Та за нашими результати дослідження, де учні могли відповідати 1-2 відповіді, у більшості випадків, ця відповідь була, або з моїм обов'язком, або з майбутньою професією, тому це не є проблемою. І одне з самим маленьким рейтингом, це відповідь – мені це цікаво. Пізнавальна мотивація, інтерес до самого навчання та нових знань. За нашими результатами, можна побачити, що без інших спонукань та мотивів, учасники опитування зараз не приділяли б багато уваги навчанню в школі.

Дізналися про уявлення підлітків про власні здібності та рівень навчання.

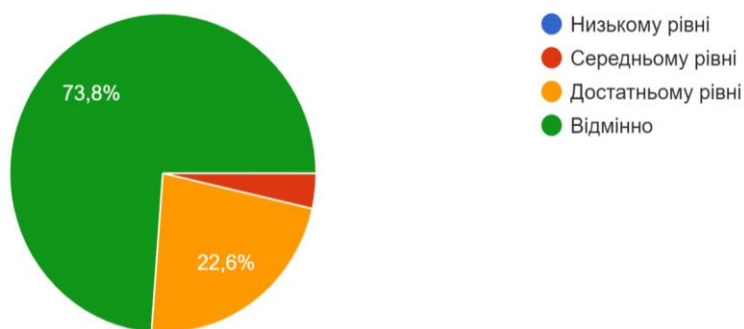

Рисунок 2.6. Уявлення підлітків про свої навчальні можливості

Дані, які були отримані, свідчать про те, що більшість учнів не сприймають свої оцінки як відображення їх дійсних здібностей та досягнень. Це впливає на їхню мотивацію до навчання та сприйняття уроків. В їх уявленні про їх здібності ми бачимо, що велика частина сказали що вчилися б на відмінно, якщо б доклали більше зусиль, тобто такі є проблеми з мотивацією.

Тут добре спостерігається ця проблема, діти знають, що можуть вчитися краще, проте цього не роблять. Тобто їх мотиви, можливо не достатньо суттєві для того, що би більше приділяти зусиль на навчання.

Якщо учень знає, що може вчитися краще, та не робить цього, це може бути пов'язано з недостатньою мотивацією до навчання. У цьому випадку учень може бути дуже задоволений своїм поточним рівнем знань і вмінь і не відчувати гострої потреби у вдосконаленні свого рівня знань.

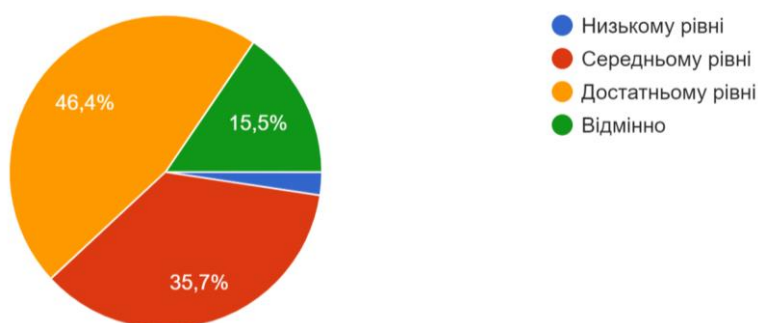

Рисунок 2.7. Уявлення підлітків про свої навчальні можливості.

Переважає більшість підлітків вважає, що їх успішність у навчанні є належною, згідно з результатами наукових досліджень. Це означає, що стан мотивації у більшості підлітків не є критичним. У той же час, не слід забувати, що потреба в підвищенні мотивації до навчання в умовах воєнного стану в Україні є важливою задачею на даному етапі.

Переважає більшість, за те щоб вчитися на дистанційному навчанні. Проте, не слід забувати, що дистанційне навчання також може мати свої виклики, зокрема, важкість у забезпеченні ефективного взаємодії між учнями та викладачами, обмежену можливість спілкування із однолітками та зменшення міжособистісного спілкування. Також дистанційне навчання може вимагати більшої самодисципліни та самоконтролю.

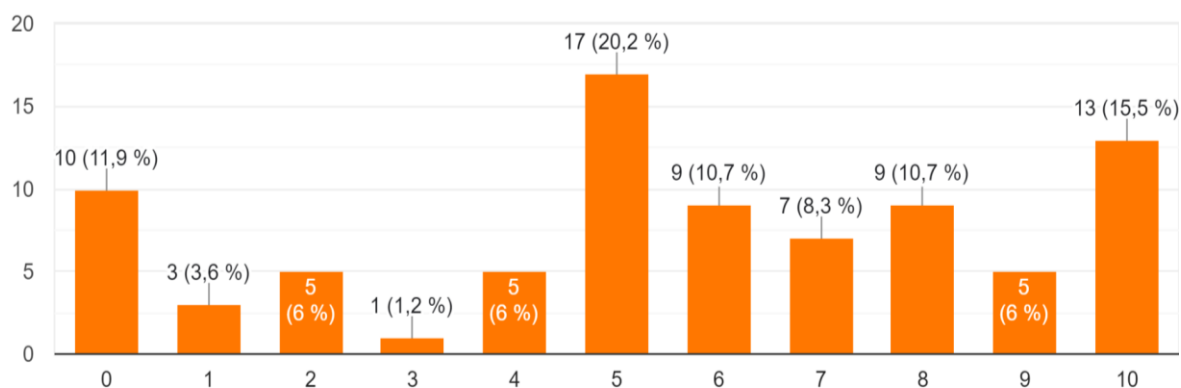

Рисунок 2.8. Ставлення до дистанційного навчання.

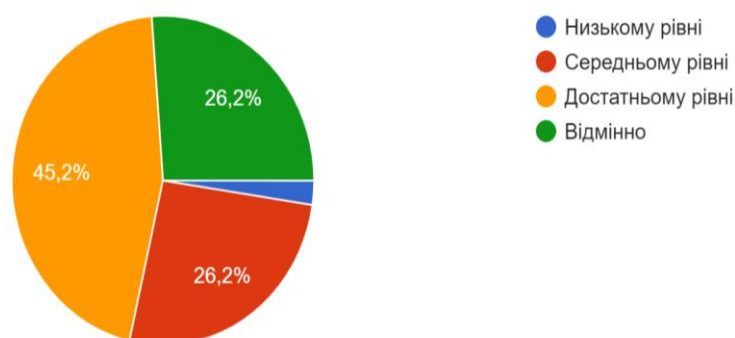

Рисунок 2.9. Уявлення підлітків про свої навчальні можливості

Одночасно з радістю що дітям не треба ходити до школи їх мотивація до навчання падає, разом з успішністю в навчанні впала до дистанційного, було більше відмінників, коли зараз збільшилась кількість учнів які тепер вчаться на середньому рівні. Приблизно на 10% серед описуючих учнів, впала успішність в навчанні. Без прямого контакту до класу та вчителя, підліткам важко зосередитись на навчанні, їм стає не так цікаво, як це було б в школі наживо. Дітям не вдається опанувати новий матеріал дистанційно, так добре, як вони б проходили цей матеріал в школі. Також вчителям важко контролювати їх зосередженість на навчанні і важко встигати добре надати матеріал.

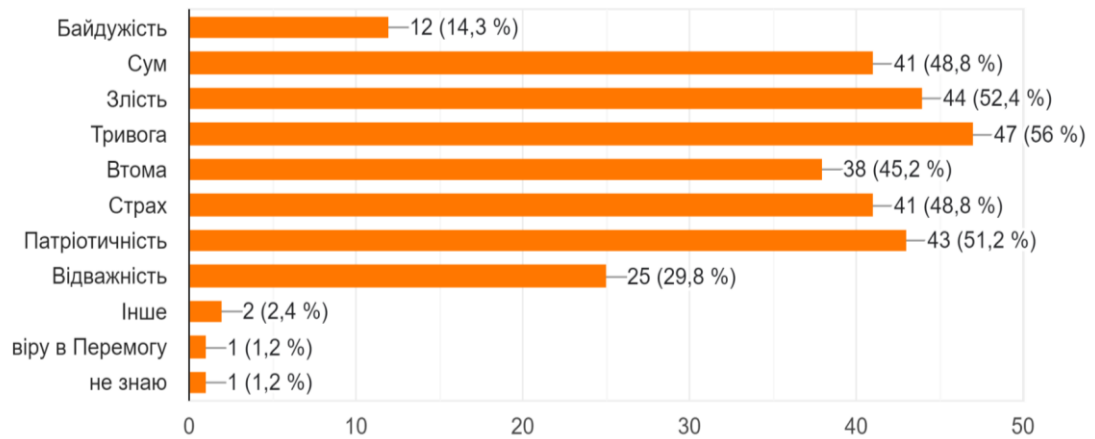

Рисунок 2.10. Вплив емоційних станів на навчальну мотивацію.

Більшість дітей змогли адаптуватися до нашого дуже складного часу. Позитивних відповідей було не менше ніж негативних. Наприклад, на питання, які почуття переживаєш з війною, багато вибрали – патріотизм, що може бути новим мотивом для навчання, також ще, є великий відсоток з відчуттям тривоги. Тривога може вплинути у підлітків на здатність концентрації уваги, можуть початись складнощі до навчання, що може призвести до погіршення їхнього рівня успішності в навчання. Також великі показники у таких варіантів відповідей, як втома, страх злість і сум. Ці всі показники, як і тривога, можуть перешкоджати процесу запам'ятовування нової інформації та перекривати доступ до уже засвоєної інформації. Окрім цього, негативні почуття, можуть впливати не тільки на розумову діяльність, а й можуть з'явитися фізичні симптоми, які теж мають змогу заважати якісному засвоєнню знань.

Проте разом із ти, так почуття як відважність і патріотичність, де патріотичність на рівні з негативними почуття. Дають нам змогу на появленні нового мотиву для навчальної мотивації, де навчання являється власним фронтом учнів. В майбутньому вони зможуть скористатися своїми знаннями та навичками, для відбудови країни. Віра в те що вони можуть зробити велику справу, може її мотивувати до більш наполегливого стану до навчання.

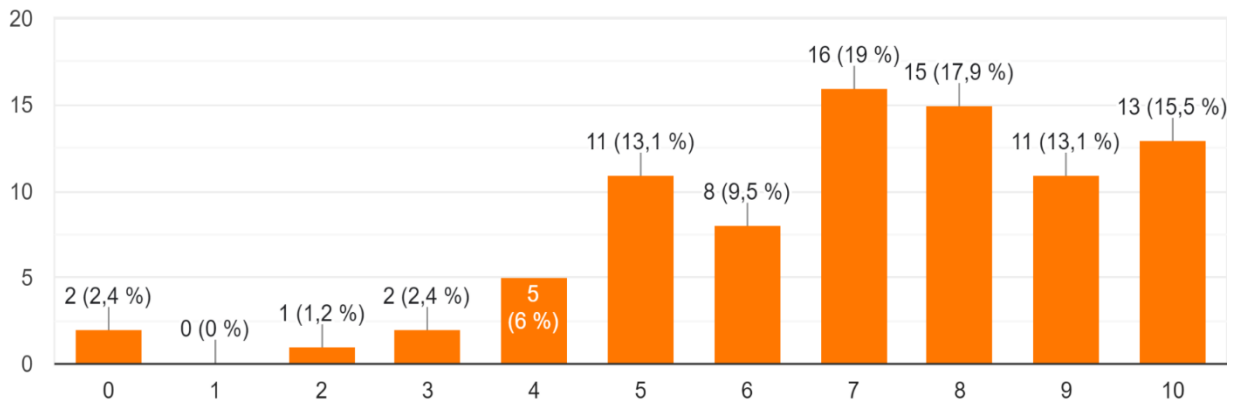

Рисунок 2.11. Пристосування підлітків до воєнного стану.

Дивлячись на цей графік, можна сказати, що підлітки змогли пристосуватися до змін пов'язаних з війною, більшість з опитуючих вважають, що вони змогли пристосуватися до змін України. Не зважаючи на минуле питання, де багата кількість негативних почуттів. Також, навчитися новим життям, де в твоєї країні складні часи, при цьому відчувати тривогу. Обидва процеси можуть існувати одночасно. Що саме і підтверджують результати нашого анкетування.

Можна висунути припущення, що багато підлітків можуть добре пристосовуватися до змін, пов'язаних зі складними життєвими обставинами, такими як війна, проте це не означає, що вони не мають страху або тривоги. Важливо допомогти підліткам розвивати різні стратегії в умовах війни, щоб вони могли адаптуватися до нових обставин і знайти своє місце в житті і суспільстві.

У опитуючих тут розбігаються відповіді, щодо того, чи заважає їм війна ясно мислити. Кожен підліток має свої індивідуальні особливості та способи реагування на складні життєві обставини, тому відповідь на це питання і така різноманітна.

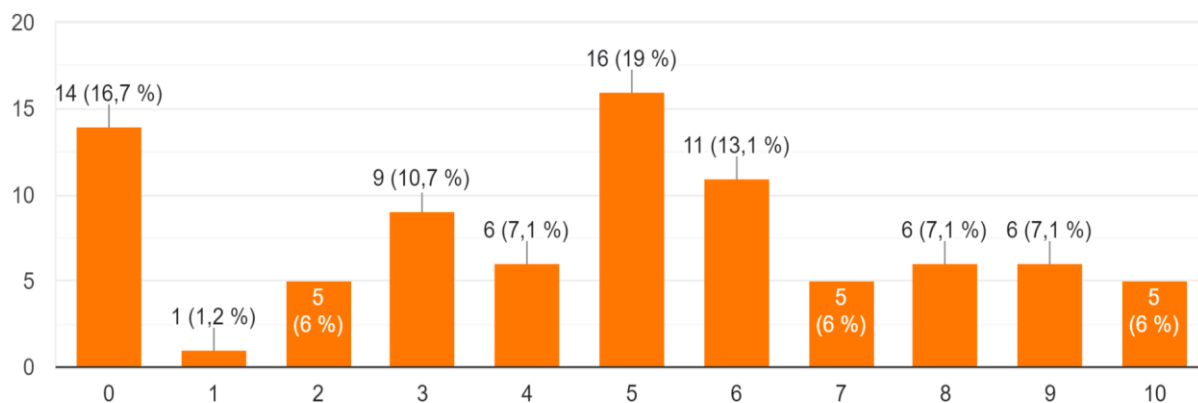

Рисунок 2.12. Здатність зосереджуватись і ясно мислити.

Зв'язок успішності їх «Методика «мій день через 5 років»

У першу чергу, хочеться звернути увагу на обсях тексту, який написали учні, з 35 учнів, що пройшли цю методику.

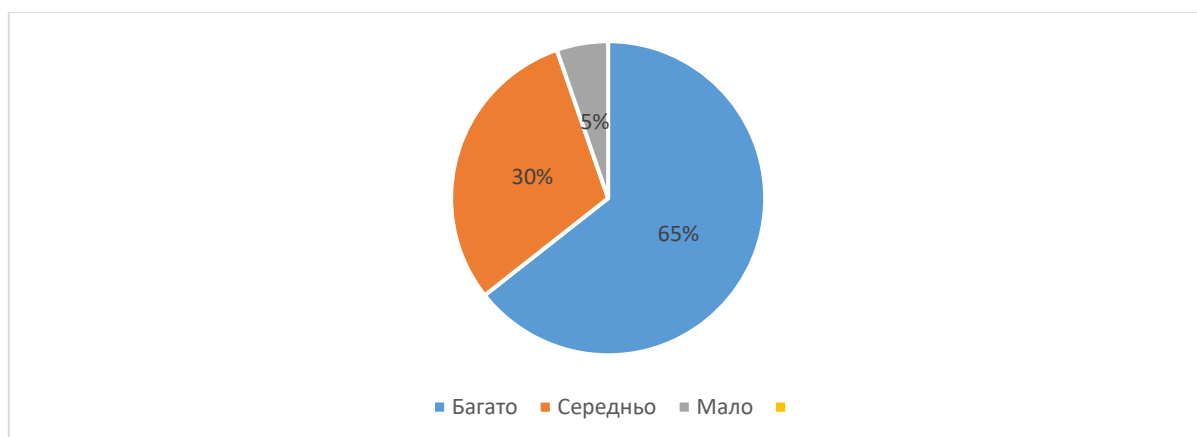

Рисунок 2.13. Обсяг їх робіт.

У ході проведення методики було виявлено, що переважна більшість учасників мають своє уявлення про майбутнє, яке допомагає їм мати мету та зорієнтуватися в необхідних діях для досягнення цієї мети. Варто зазначити, що деякі учасники не мали уявлення про своє майбутнє, що не обов'язково означає відсутність мотивації до навчання, адже у них може бути інші джерела мотивації, такі як допомога родині або належність до групи друзів. 17 написали великий обсяг в своєму уявленню, як би пройов їх день через років.

Ще трішки менше бо у 8 участників данної методики. І найменше було у 10 залишенихся, у яких було написано 1–3 слова або що вони не уявляють себе в майбутньому взагалі. Відсутність уявлення, звичайно не може дати нам твердо сказати, що воно повністю заважає мотивації до навчання, бо, якщо підліток не уявляє своє майбутнє, це не обов'язково означає, що він не має мотивації вчитися. У нього можуть бути інші джерела мотивації, такі як допомога родині, стати частиною своєї групи друзів. Однак майбутні ідеї можуть бути корисними для навчання, оскільки це допомагає переглядати необхідні дії та знайти мотивацію їх виконувати. Загальна статистика показала, що більшість учасників мають чітку мету та конкретне уявлення про своє майбутнє, що є корисним для визначення необхідних дій та збудження мотивації. Деякі собі розраховували, що під час навчання в вишах закладах, де і ким вони можуть працювати. Є ще ті які, мріють піти вчитись на військового, цікаво, чи мотивує їх до цього зараз війна.

Далі на визначення чи знають вони, на яку професію хочуть піти вчитися далі, як показано на графіку більшість відповіли ні, хоча ті які зараз собі впевнені, не наагато менші і ще маленький відсоток того, де вагаються між парою або декількома професіями.

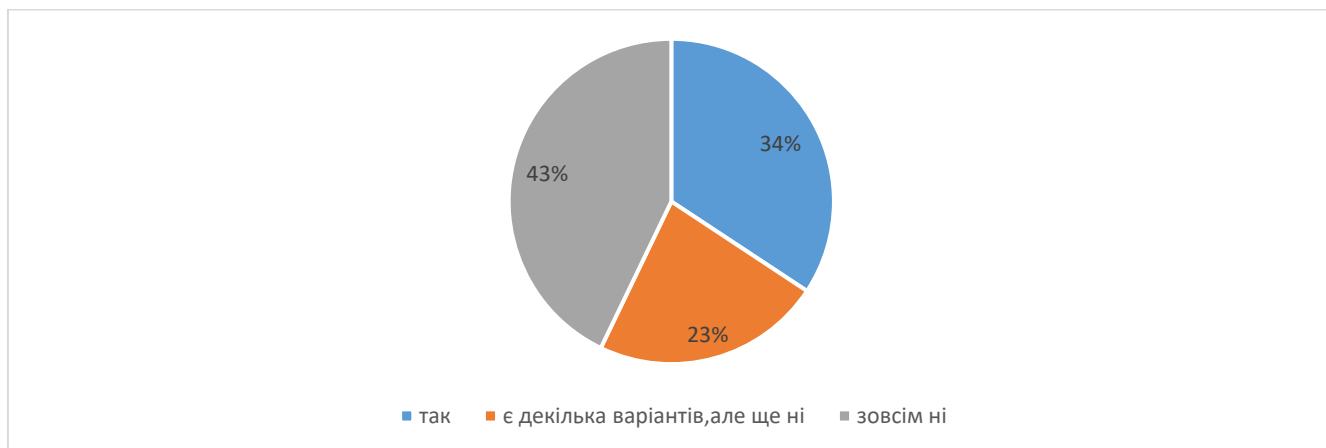

Рисунок 2.14. Чи обрали собі професію.

Як ми і зазначали, на початку розділу, де один з провідних мотивів у навчанні в наших підлітків, було саме, що це їм потрібно для їх майбутньої

професії. Тому незалежно від того, знають вони ким хочуть в майтьому бути, головне, що в їхніх планах є вступ у вищий навчальний заклад. Та коли вони знають що хочуть, їм легше зосередитись на навчанні. Вони точно знають, що їм потрібно, на які предмети більше приділяти уваги, тощо. Коли знаєш, що саме вчиш і навіщо, легше засвоюється інформація і мотивація до навчання іде тільки в гору.

Також треба зазначити, як діти себе уявляють через років в матеріальному плані. Як ми казали вище багато, вибрав собі професію, або обирає між декількома. Також 10 з них, написло чіко про заробіток, є вже навіть ті, які знають, як будуть заробляти собі гроші під час навчання. Ще 5 підлітків розраховують ще на те, що ще вчатся і заробляти їм ще не треба або нема де. И ще разок 5 учнів, які вже уявляють або себе супер крутими бізнесменами, або те що полетят на марс, прицьому це без докладання великих зусиль. Ще є 11 людей, де ще не сказана професія, проте в плані є вищий навчальний заклад і потім робота. І ще 4, які чітко підпадають під нашу тему, де в майбутньому вони себе не уявляють абсолбно ніяк. В більшості, наші учасники, уявляють себе в дорослому житті. Знання про те, яку професію хочеш обрати в майбутньому може мати значний вплив на мотивацію до навчання та зосередженість на вивченні потрібних предметів. Якщо учень знає, що хоче зробити в майбутньому, він буде більш зацікавлений та мотивований до вивчення інформації, що допоможе йому досягти цілі.

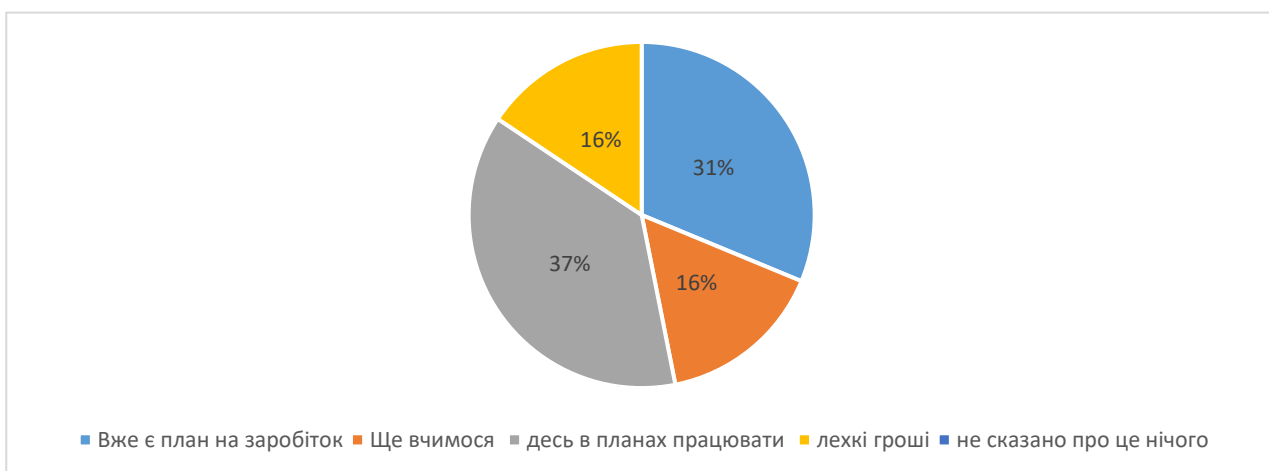

Рисунок 2.15. Уявлення про свій матеріальний стан в майбутньому.

Ще треба зазначити, що 2 з 4, які зараз взагалі не бачать через років, що в графіком оцінок, де в них не дуже успішність в навчанні виглядає приблизно так, у першого учня в середньому 7, у другого 6.

По анкетуванню вони всюди відповідали по самому найменшому значенню.

На питання, чому ти навчаєшся, це тому що вимагають батьки. На питання, що відчуваєш через війну – байдужість. З цих всіх ознак, можна сказати, за травматизацію дітей. Їх оцінки виглядають на графіку нижче.

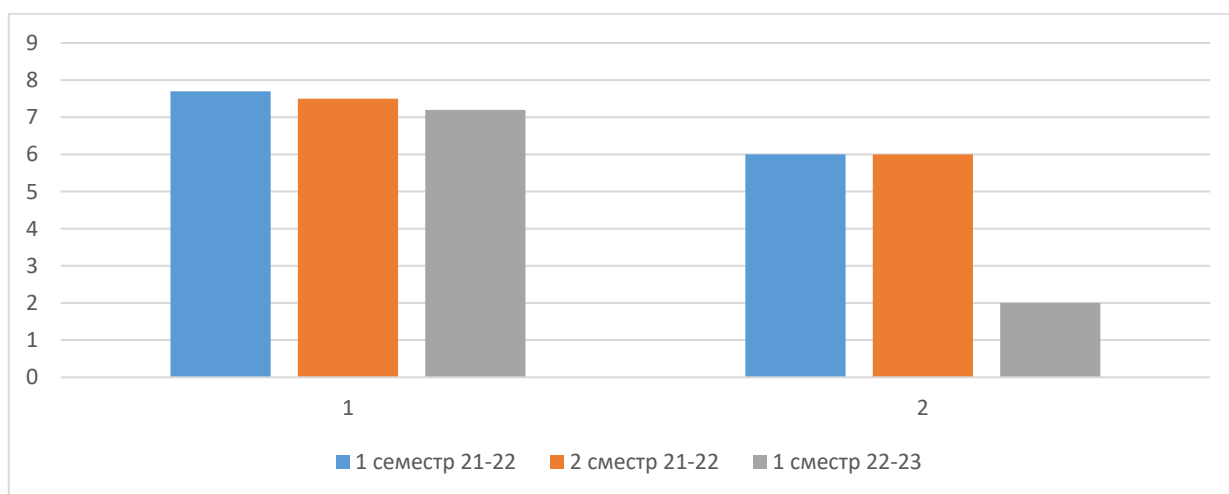

Рисунок 2.16. Оцінки за останні три семестри

По анкетуванню вони всюди відповідали по самому найменшому значенню. На питання, чому ти навчаєшся, це тому що вимагають батьки. На питання, що відчуваєш через війну – байдужість. На підставі відповідей на анкетування можна висловити припущення про травмування дітей. Важливо знати, що травматичний досвід може мати серйозний вплив на розвиток та психологічне самопочуття дітей. Таке вплив може призвести до погіршення академічного розвитку, низької мотивації та багатьох інших проблем.

17 людей написали багато про те як вони уявляють свій день через років, проте тільки з них 5 з них написали свою професію, що знають яка вона, всі інші тільки хочуть десь працювати та вчитись та ще не знають на що потім хочуть піти вчитися. Відсутність конкретних уявлень про професію у цих

учнів може бути пов'язано зі зниженням мотивації до навчання, відсутністю конкретних навичок та нестабільною економічною ситуацією та війною у країні.

Важливо допомогти учням знайти мотивацію до навчання та шляхи, які можна розвинути в майбутньому. Наприклад, для деяких учнів може бути важливо знайти інтерес до навчальних предметів, які відповідають їхнім інтересам чи майбутній професії. Розглядати позитивні сторони навчального процесу та показати, які вірогідності в ньому можуть підвищити мотивацію стежити за заняттями та отримати успішні результати.

Для роботи соціального педагога важливо залучати цих учнів до профільного навчання та кар'єрної орієнтації, допомогти їм знайти свої інтереси та розвивати необхідні навички. Також можна проводити інформаційні заходи, де показувати можливі професії та перспективи розвитку у різних галузях. Рекомендуємо взяти участь в програмах кар'єрного розвитку, які допоможуть їм зрозуміти свої цілі та мотивації до навчання.

Також багато хто написав, що сподіваються на те, що у них буде час на займання свого хобі, хтось хоче більше читати, хтось займатися спортом, хтось хоче піти на курси за своїм хобі. Це дуже позитивне та здорове бажання - мати час для хобі, спорту, читання та іншого. Для деяких учнів це може бути тимчасовою втечею від складних уроків та навчання, що є зрозумілим. Однак, з іншого боку, це може бути ознакою слабкої мотивації до навчання, чим можна зайнятися у вільний час замість навчання. Проте важливо зрозуміти, що займання хобі та спорту може мати позитивний вплив на настрій та здоров'я учнів, що в свою чергу може покращити їх академічні результати. Більш того, зайнятість улюбленою справою може допомогти зняти стрес та підвищити рівень самооцінки. Тому, хоча і важливо навчатися та виконувати домашні завдання, бажання мати час для хобі та інших захоплень потрібно розуміти та підтримувати, допомагаючи учням збалансувати свій час та зайнятості.

Робота педагога полягає в тому, щоб залучати учнів до навчання та розвивати їх мотивацію у цьому плані. Успішним методом може бути поєднання навчання та захоплень, наприклад, знаходження способу, як пов'язати професійні інтереси та хобі. Також важливо знайти для учнів мотивацію до навчання, враховуючи їх особні потреби, інтереси та світогляд.

Ще слід зазначити, є учні як написали що будуть військовим. Або ті які написали, що бачать живуть в цей день в Україні без війни. У багатьох підлітків, що зрозуміло в думках війна. Справді, на сучасних дітей впливають новини про конфлікти, війни та інші світові події. Це може заважати вашим мріям і майбутнім планам, ускладнювати зосередженість на навчанні та викликати стрес. Ми можемо допомогти дітям зрозуміти та впоратися зі світовими справами, відповісти на запитання та сприяти емоційному благополуччю. Крім того, щоб допомогти дітям подолати негативні емоції та зосередитися на позитиві, ви можете навчити стійкості. Навчатися та розвиватися завдяки своїм інтересам. Також дуже важливо також дати дітям знати, що ми їх підтримуємо та що будь-які їхні бажання щодо майбутнього важливі для нас.

Ще є ті які шукають собі професії для допомоги країні у війні, або ті які хочуть працювати за для економічної допомоги. Крім того, є також ті, які цікавляться розвитком соціальної сфери, охороною здоров'я та екологією і хочуть знайти роботу в цих напрямках. Це діти які хочуть бути максимально корисними для суспільства. Такі учні можуть бути добре мотивовані та зацікавлені в певних сферах, пов'язаних із ситуацією у країні чи зі стабілізацією соціально-економічного розвитку країни.

Педагог може співпрацювати з такими учнями, допомагаючи визначити їх інтереси та знайти розділи та активності, які відповідають їх очікуванням та цілям. А от, у тих у кого написано мало, це 10 дітей, у половини з них, просто одним словом написано професія на яку вони хочуть. Це підтверджує наше анкетування, де їх мотивом була майбутня професія. Це свідчить про те, що

діти мають конкретну мету щодо майбутньої кар'єри та професії. Вони можуть бути наповнені ентузіазмом і мотивацією, щоб знайти спосіб діяти, щоб досягти своєї мети. Та, це не дуже коли підліток бачить себе в майбутньому тільки заданою професією. Іноді підлітки можуть бачити свою майбутню кар'єру через призму лише однієї професії, і це може бути викликом, особливо якщо така професія виявиться недосяжною або не такою, як очікувалося. Тому не можна думати тільки про майбутню кар'єру.

2.3. Уявлення соціальних педагогів про особливості навчальної мотивації підлітків в умовах воєнного стану.

У перспективному плані соціального педагога на 2022–2023 рік (додаток Б) ми дізнались, що робота соціального педагога була спрямована на виконання таких основних завдань:

Супровід здобувачів освіти які потребують особливої уваги та підтримки. Підтримка здобувачів освіти, які потребують особливої уваги та підтримки, є важливою частиною навчального процесу. Це можуть бути діти з різними особливостями та потребами, такими як діти з обмеженими можливостями, діти з особливими фізичними чи психологічними потребами та діти з ризиками соціального відчуження.

Профілактика шкідливих звичок, формування у здобувачів освіти відповідального ставлення до свого здоров'я. Формування у дітей відповідального ставлення для здоров'я та профілактичних звичок є важливою частиною навчання, що важливо для розвитку самодостатніх та здорових людей у майбутньому.

Розвиток і навчання комунікативним навичкам спілкування здобувачів освіти через гру, виконання вправ і участі у заняттях з елементами тренінгу. Розвиток навичок спілкування є важливим аспектом школярів. Навички спілкування включають здатність повністю сприймати та пояснювати

інформацію, чітко особливості висловлювати свої ідеї та ідеї та ефективно взаємодіяти з іншими.

Попередження жорстокого поведіння з дітьми. Запобігання жорстокому поведінню дітей - одне з головних завдань соціальної роботи з дітьми та підлітками, кожна дитина має право на захист від будь-якої форми насильства, знущань чи експлуатації.

Запобігання і протидія домашньому насильству. Домашнє насильство є серйозною проблемою, яка негативно впливає на розвиток та психологічне здоров'я дітей. Особливо гостро ця проблема стоїть у сім'ях зі складними життєвими обставинами

Профілактика міжособистісних конфліктів, протидія булінгу, формування безпечного середовища. У сучасному суспільстві це дуже важлива робота у вихованні дітей. Багато дітей стикаються з конфліктами та цькуванням у школі, коли однолітки та старшокласники навмисно чи систематично створюють певні труднощі іншим, щоб зруйнувати їхню самооцінку та знизити статус у групі.

Формування позитивної, доброзичливої атмосфери в дитячому колективі. Створення позитивної та доброзичливої атмосфери є важливим завданням у забезпеченні оптимальних умов для розвитку дитини. Створення оптимальних умови для соціалізації дітей, розвитку дружби та успішної командної роботи. Призводить до того, що діти при відчуженні підтримки та поваги, стають впевненішими та успішнішими.

Вивчення впливу соціальних факторів на здобувачів освіти, як особистість. Дослідження впливу соціальних чинників на здобувачів освіти є важливим аспектом роботи соціальних педагогів. Освіта має бути спрямована не лише на розвиток інтелектуальних компетентностей, а й на розвиток культури міжособистісних стосунків, соціальної адаптації, життєвих навичок.

Ознайомлення учасників освітнього процесу із загрозами, які може нести інтернет. Безпечний Інтернет є важливою частиною сучасного життя дітей та молоді. Кібербулінг, залежність від віртуальних ігор, залежність від шкідливих соціальних медіа та ризики конфіденційності – це лише деякі з них. Тому дуже важливим завданням соціальних педагогів є інформування учасників освітнього процесу про загрози, які може становити Інтернет.

Інформування здобувачів освіти щодо проблеми торгівлі людьми. Торгівля людьми є однією з найбільших проблем сучасного світу. З цієї причини дуже важливо навчити учнів розпізнавати ознаки торгівлі людьми.

Здійснення соціально-педагогічного супроводу навчально-освітнього процесу. Важливою складовою освітнього процесу є соціально-педагогічний супровід. Тому що педагогічна робота має бути спрямована не лише на розвиток інтелектуальних здібностей учнів, а й на підтримку соціальної взаємодії та соціального розвитку. Соціально-освітня підтримка допомагає адаптуватися до шкільного середовища, розвивати навички автономності, розвивати соціальні навички та компетенції.

Надання психологічної допомоги та емоційної підтримки усім учасникам освітнього процесу під час воєнного стану. Психологічна та емоційна підтримка дуже важлива для учасників освітнього процесу під час воєнного стану. Особливо це стосується дітей, які можуть отримати психологічну травму внаслідок війни чи збройного конфлікту.

Сприяння адаптації дітей внутрішньо переміщених осіб. Адаптація є складним завданням, оскільки внутрішньо переміщені діти переживають сильні стресові ситуації і згодом змушені адаптуватися до мінливого середовища та нових умов життя. У зв'язку з цим педагоги повинні допомогти таким дітям вирішити проблеми адаптації в новому середовищі і знайти шляхи підтримки їх психічного стану.

Психологічна підтримка і надання консультацій сім'ям, які виїхали за кордон. Виїзд за кордон може бути дуже стресовим та змінити життя сім'ї. Одним з важливих завдань педагогів і психологів є підтримка та консультування сімей, що переїхали за кордон, та надання їм необхідної підтримки під час періоду адаптації

Також соціальним педагогом була проведена просвітницька і консультаційна робота з педагогами і батьками по тематиці: запобігання протидія домашньому насильству, профілактика булінгу в шкільному середовищі, профілактика емоційного вигорання, надання рекомендації з вирішення внутрішньо-сімейних конфліктів; формування мотивації до навчання.

Протягом навчального року була проведена діагностична робота: анкетування здобувачів освіти з питань впливу алкогольних речовин на організм дитини, професійне самовизначення, дослідження цінностей здобувачів освіти, соціального статусу в колективі, вивчення адаптації і комфортності здобувачів освіти у навчальному закладі, і проведена оцінка ефективності організації навчально-виховного процесу.

Дуже важливо, як на мене, факт діагностики, як учнів так педпрацівників, бо війна впливає на всіх і потрібну розуміти, ступінь цих змін, та їх направлення. Також не менш важливо, що було віддано багато годин (205) на проведення тренінгів, інтерактивних занять для покращення емоційного стану, як дітей, так і вчителів. По цьому плану, можна сказати, що робота з здобувачами освіти, проходить дуже добре. Іде підняття практично усіх важливих тем, проте як ми бачимо, мало приділяється увага до навчальної мотивації. Зазвичай вся роботи щодо успішності, не виконання домашнього завдання, відсутність уваги до уроку або уроків закінчується лише бесідою з батьками (опікунами), що дитині треба більше докладати зусиль до навчання.

Уявлення підлітків про навчальну мотивацію, цьому блоці, ми дізналися, головні мотиви у підлітків до кращого навчання - гарні оцінки, університет,

матеріальні речі, та мотивація це не тільки про отримання гарних оцінок та переконання, що участь в чомусь має сенс. Це позитивні емоції: мені це подобається, я хочу це зробити, я вмію це. Дуже важливо щоб емоції були позитивні: радість, задоволення, цікавість.

Дійсно мотивація учнів до навчання має ґрунтуватися не лише на хороших оцінках, а й на задоволенні процесом навчання та розвитку навичок. Позитивні відчуття від навчання та досягнення важливі для забезпечення тривалої мотивації до навчання та успіху в житті. Педагоги повинні знайти способи заохочувати учнів виявляти активний інтерес до навчання, розвиватися та самореалізовуватися. Підліткам важливо розуміти, що освіта – це інструмент, який допомагає їм вивчати нове, розвивати свої навички та реалізувати свій потенціал у житті. Та зараз у учнів рідко позитивні емоції до навчання тому що, багато шкіл переходили на онлайн-навчання, яке менш ефективно і менш привабливе для дітей. Також стан війни в країні впливає на психічний стан підлітків, і вони можуть переживати і переживати через війну.

До дистанційного навчання, мотивація вона помітно знизилась, Раніше була в рази краща мотивація, бо дітям було цікавіше живе спілкування, їм важливо бачити вчителя а не комп'ютер. Та вже за повний період локдауну та військового стану учні адаптувалися до дистанційного навчання та краще сприймають матеріал, який їм надається. Вони можуть в повторному записі подивитися урок та більш глибинно зрозуміти тему.

Вплив воєнного стану. Війна внесла значні корективи в життя підлітків. Бо кожна дитина, яка на власні очі побачила, як рвуться ракети, як руйнуються будинки, як вбивають сусідів і рідних, кожна, яка жила в підвалі, вимушено покинула рідну домівку, щоб виїхати в евакуацію, стала жертвою. Україні ще довго доведеться лікувати скалічене війною покоління. Війна загрожує потребі дітей і підлітків бачити світ безпечним і передбачуваним, тому для них природними є відчуття розгубленості, тривоги, страху, занепокоєності чи суму, вони можуть проявляти песимістичні погляди на життя, людей або

майбутнє. Це впливає на відносини з іншими, успішність чи плани на майбутнє. Наша задача повернути тип дітям кому потрібна допомога відчуття безпеки та впевненості, для цього потрібно комплексна робота психолога та соціального педагога. Важливо надати їм емоційну підтримку, допомогти їм впоратися з травматичними подіями та допомогти їм відновити відчуття безпеки та впевненості. Ефективним засобом відновлення психічного здоров'я постраждалих від війни дітей та молоді може бути комплексна робота психологів і соціальних педагогів, важливо надати їм можливість висловлювати свої почуття та думки, навчити їх ефективним стратегіям подолання та саморегуляції, щоб вони могли контролювати свої відчуття та емоції в складних ситуаціях. Ставлення до навчання не змінилось. Хтось зацікавлений, хтось -ні. Важче втримати увагу більш молодших учнів, в силу вікових особливостей. Старші ж потребують підготовки до вступу у ЗВО, тому рівень їх мотивації значно вищий.

ВИСНОВКИ ДО II РОЗДІЛУ

На основі результатів дослідження можна зробити висновки, що мотивація до навчання у третини підлітків (39%) обумовлена бажанням отримати вищу освіту та підготуватися до майбутньої, що є соціально спрямованою мотивацією. Особливо важливим на нашу думку є відповідь підлітків, що успішне навчання є їх обов'язком (44%). Це є найбільшим показником у відповідях респондентів. В методиці «Мій день через 5 років» прослідковуються переваги у виборі тих професій, які зараз актуальні для нашої країни. Виходячи з цього, у підлітків під час війни з'являється новий мотив – бажання бути корисним, це свідчить про те, що учні розглядають навчання як власний фронт, як свій внесок над перемогою на ворогом.

Трохи більше половини (65%), що добре пристосовувалися до змін, пов'язаних зі складними життєвими обставинами, такими як війна, проте вони відповіли, що відчувають страх (43%) та тривогу (44%). Важливо допомогти підліткам розвивати різні копінг-стратегії в умовах війни, щоб вони могли адаптуватися до нових обставин і знайти своє місце в житті і суспільстві.

Щодо впливу військових дій на мотивацію навчання, ми відзначили, що цей фактор має більше негативний, але є все ж таки є і позитивні елементи. З одного боку, війна може викликати психологічний дискомфорт та створювати несприятливі умови для навчання. З іншого боку, війна може стимулювати більш глибоке розуміння значимості навчання та розвитку, а також формувати в учнів вміння працювати в умовах невизначеності та складності. Отже, важливо керуватися конкретними умовами та потребами учнів та працювати з ними над формуванням позитивної мотивації до навчання та розвитку.

РОЗДІЛ III. ДІЯЛЬНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З ФОРМУВАННЯ У ПІДЛІТКІВ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.

3.1. Роль соціального педагога у формування навчальної мотивації підлітків під час війни.

Робота з навчальною мотивацією є важливим аспектом соціально-педагогічної роботи, оскільки вона впливає на успішність навчання та розвиток дітей і підлітків. За нашим дослідженням у першу чергу з'ясували уявлення підлітків про роботу соціального педагога з ними, адже уявлення підлітків про роботу соціального педагога може впливати на їх сприйняття самого процесу роботи та на мотивацію до участі в цій роботі.

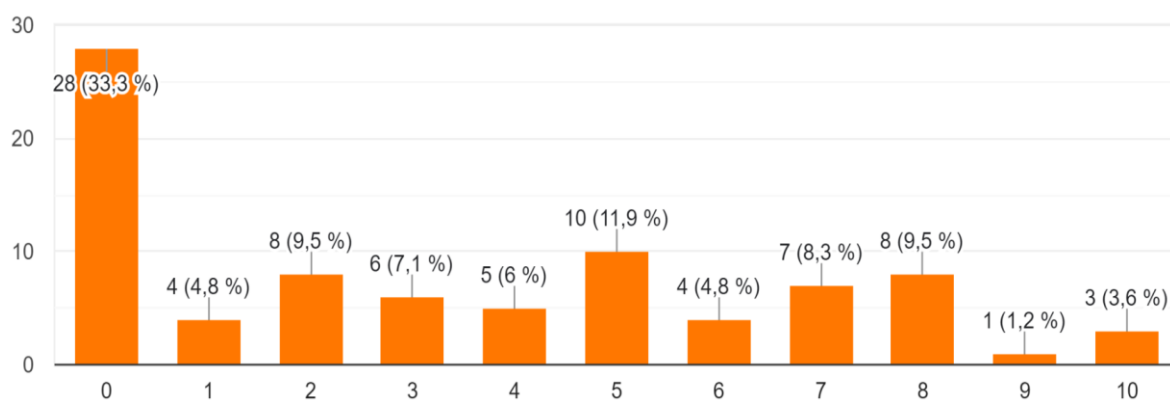

Рисунок 3.1. Уявлення про роботу соціальним педагогом.

Як часто соціальний педагог проводить з вами роботу. Опитування проводилось у трьох школах, в одній безпосередньо працює соціальний педагог, переважно офлайн та постійно. В другій школі, починаючи з 20 року, тобто з дистанційного навчання, переважно онлайн, та в третій на півставки, також переважно офлайн. Тому сумарно, можна побачити великий відсоток обрали те, що співпраця з соціальним педагогом або рідко ведеться, або можливо для них і взагалі не ведеться. Є ще один немаловажливий факт, що діти, не зовсім розуміють, хто такий соціальний педагог і дуже часто плутають його з психологом. Поки що з цього графіку можна сказати, що дітьми не відчувається робота соціального педагога з ними.

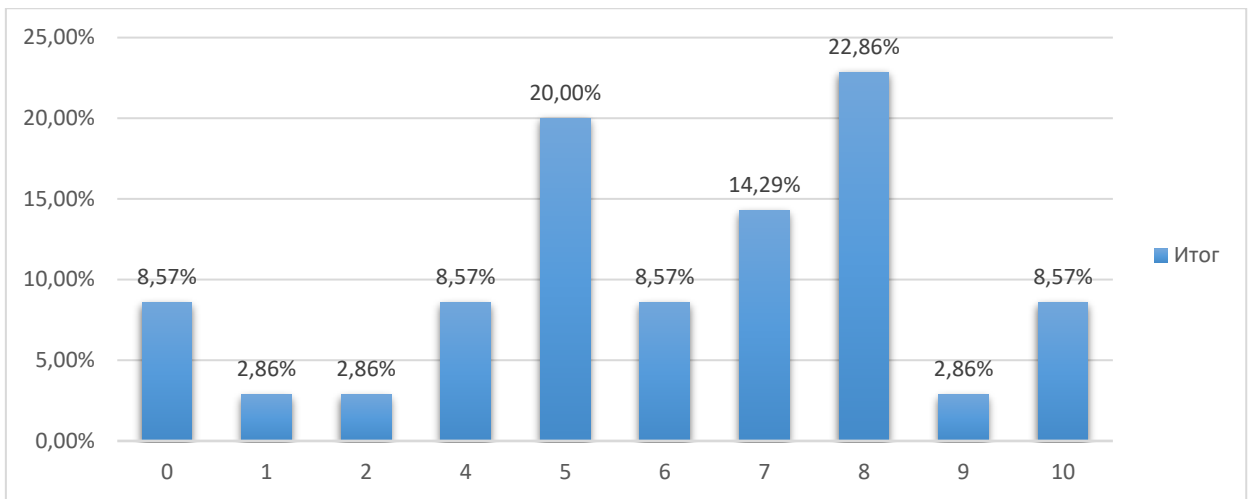

Рисунок 3.2. Уявлення про роботу з соціальним педагогом, школа № 202.

Це вже відповіді учнів в школі, в якій працює соціальний педагог офлайн та на повну ставку. Їхнє уявлення про кількість часу роботи соціального педагога з ними також розбігається, та все одно картина вже інша і в більшості помітна для учнів. Для того, що робота соціального педагога була більш помітною та ефективною, слід залучати учнів до різноманітних активностей, у яких би була залучена робота соціального педагога, брати участь у класних годинах, проєкти, а також проводити різні відкриті заходи, щоб діти могли бачити результат роботи соціального педагога. Безумовно, важливо змінити підходи до роботи соціальних педагогів.

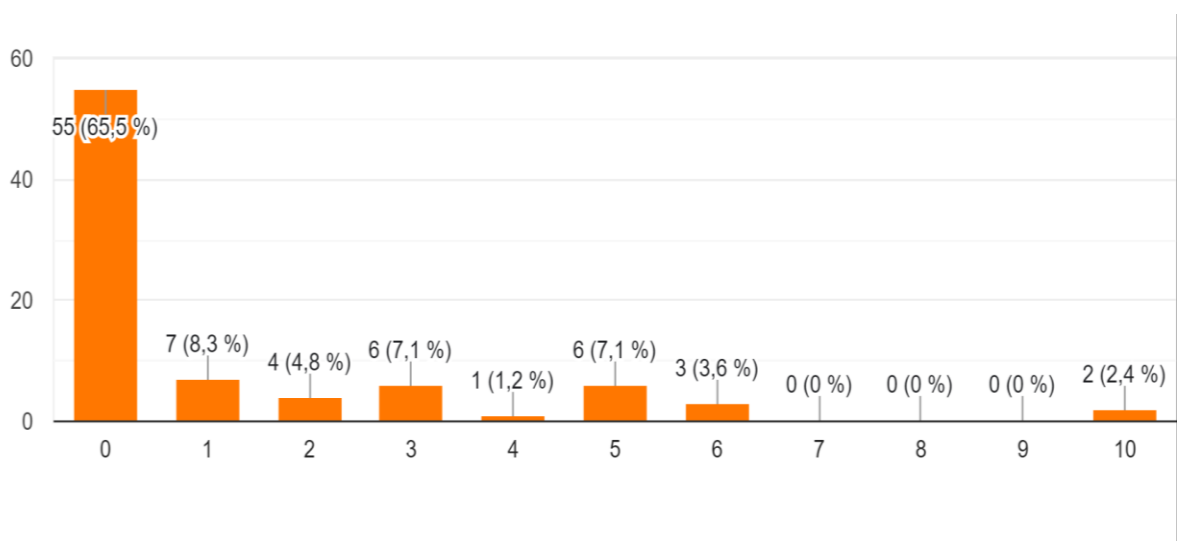

Рисунок 3.3. Індивідуальне спілкування з соціальним педагогом.

Спілкування учнів з соціальним педагогом рідке явище. Знову ж таки, в більшості підлітки зовсім не розуміють або погано розуміють, хто такий соціальний педагог. Тому не дивно, що на це запитання, ми отримали такий результат.

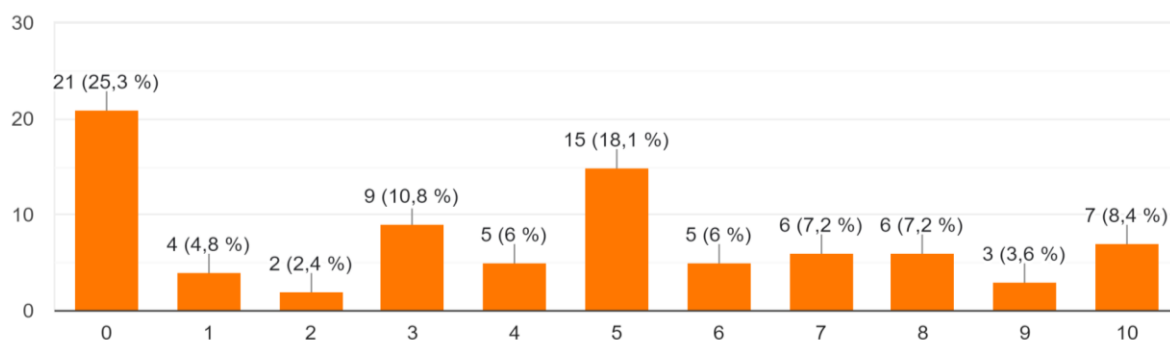

Рисунок 3.4. Уявлення про роботу з соціальним педагогом.

За результати, більшість обрала найменший показник, на питання, чи корисні рекомендації соціальним педагогом. Здебільшого, це через те, що не в усіх нами опитаних школах, знаходяться компетентні спеціальні педагоги, або також не треба забувати про те, що у соціальних педагогів, досить мало часу, для роботи з дітьми. І часто буває так, що цього не достань. Який має вигляд графік, школи № 202, де ми мали змогу дослідити роботу соціального педагога та більш детальне дослідження підлітки.

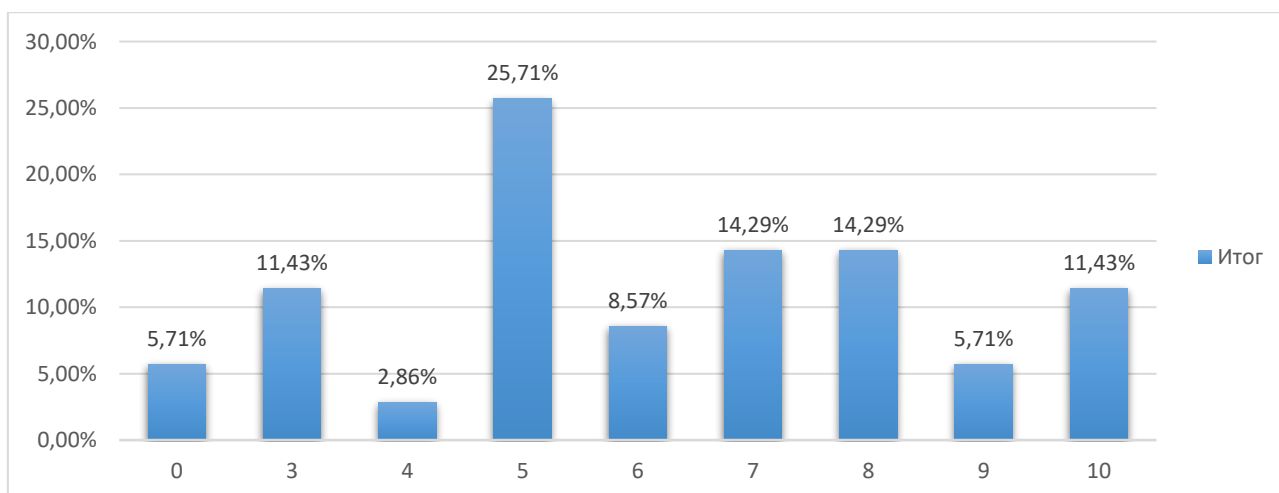

Рисунок 3.5. Уявлення про роботу з соціальним педагогом школи № 202

Педагог має адаптувати навчальний матеріал так, щоб під час онлайн-уроку викласти найцінніше та надати інструкції і роз'яснення для опрацювання навчального матеріалу. Важливим аспектом є те, що освітяни повинні приділяти більше уваги адаптації навчальних матеріалів до онлайн-форматів навчання. Це може включати використання інтерактивних методів, відповіді на запитання учнів і надання регулярного відгуку про прогрес. Також важливо, щоб вчителі мали можливість регулярно перевіряти розуміння та засвоєння учнями матеріалу. Цього можна досягти, наприклад, використовуючи тести, повторювальні та практичні завдання для закріплення знань.

Дистанційне навчання може бути менш ефективним у навчанні та навчальній мотивації, та ми повинні визнати, що зараз воно необхідне. Дистанційне навчання добре працює, коли ви використовуєте різні методи активного навчання, надаючи підтримку та підтримку, щоб допомогти підліткам залишатися максимально зосередженими та добре організованими. Завдяки цьому діти можуть досягати позитивних результатів і розвиватися навіть в умовах воєнного конфлікту.

Виховна та індивідуальна робота соціального педагога. Спочатку вся робота соціальних педагогів була направлена на психологічну підтримку, через війну і травматичні події, які його супроводжують. Згодом потрібно було працювати і з звичайними заходами, допомагаючи почуватися комфортніше та безпечніше в освітніх установах і в особистому житті. Працювати вдається доволі такі часто, та все рівно за можливістю. Також рідко, та до соціального педагога, діти приходять за підтримкою. Та тут ще є, що особисто з дитиною, без дозволу батьків не може спілкуватися ні соціальний педагог, ні психолог. Я проводжу групові заняття, на мою думку вони є більш ефективними, тому що дитина може послухати також думки свої однолітків, а не тільки представника психологічної служби.

Так, соціальні педагоги мають важливу роль у забезпеченні підтримки та допомоги дітям та підліткам, які постраждали від війни чи травматичних подій. Психологічна підтримка в цих випадках має надзвичайно важливе значення, оскільки може допомогти учням забути про травми, пережиті ними під час конфлікту і зосередитися на навчанні та інших соціальних активностях.

Однак, соціальні педагоги також займаються роботою в широкому спектрі справ, що потрібні для забезпечення комфортного та безпечного середовища для дітей. Вони співпрацюють з іншими працівниками шкільного колективу для розробки та реалізації плану дій для зменшення булінгу і насильства, підвищення рівня розуміння батьками та спільнотою загроз належного ставлення до соціально вразливих дітей та підлітків.

Для підвищення ефективності роботи соціальні педагоги пропонують такі пропозиції щодо підвищення навчальної мотивації.

Створення сприятливої емоційно-психологічної атмосфери уроку через організацію довіри між учителем і учнем, а також сприятливих міжособистісних взаємин у класі. Організація офіційного та неофіційного загальношкільного життя є ефективним способом створення позитивної атмосфери. Наприклад, це може бути спортивний турнір, художня виставка, театр або організація відпочинку. Подібні заходи допомагають учням брати активну участь у загальношкільних заходах і розвивати інтерес до школи. Проте особливо важливою є побудова довіри між викладачами та учнями. Вчителі повинні виявляти інтерес до своїх учнів, розуміти їхні потреби та проблеми та прислухатися до їхніх думок та ідей. Спілкування з підлітками вимагає вміння вислуховувати їхні ідеї та допомагати їм у вирішенні проблем.

Ненав'язування навчальних цілей. Важливо послідовно відпрацьовувати з учнями постановку різних цілей – близьких, перспективних, простих, складних. Важливо, щоб цілі були реально досяжні. Ненав'язування навчальних цілей є дуже важливим аспектом мотивації учнів до навчання.

Замість того, щоб просто окреслювати завдання та цілі, важливо залучати підлітків до планування та встановлення цілей, щоб вони могли приймати ефективніші рішення щодо того, чого вони хочуть досягти. Ставлячи цілі, важливо обирати реалістичні та досяжні цілі, щоб невдача не збентежила учнів. Завдання можна розбивати на більш дрібні кроки зі збільшенням складності, що дає учням впевненість у власних силах.

Вибір учителем демократичного стилю впливу на учнів. Демократичний стиль викладача полягає у формуванні партнерських стосунків з учнями, рівноправній взаємодії, залученні учнів до прийняття рішень. Викладачі з особливою повагою ставляться до ідей, бажань і потреб школярами і дозволяють учням ділитися своїми враженнями та думками. В результаті такого впливу учні стають більш самостійними та відповідальними за своє навчання, що сприяє їх мотивації до навчання. Крім того, демократичний стиль дозволяє вчителю ефективніше працювати з учнями, розвивати їх інтерес до навчального матеріалу, розуміти зміст навчального процесу. Важливо також давати їм можливість ділитися своїми думками та відчуттями, проявляти ініціативу та активність.

Психологічна позитивна взаємодія у спілкуванні з учнями: привітання, прояв уваги поглядом, посмішкою, кивком голови. Привітання, посмішки та кивки, щоб привернути увагу учнів, полегшують спілкування та допомагають підтримувати позитивну атмосферу в класі. Це не тільки підвищує інтерес учнів до тем і навчальних занять, а й підвищує увагу та повагу з боку викладачів. Поліпшення стосунків у класі та позитивний вплив на загальний навчальний процес, приділяючи увагу емоційному компоненту спілкування, наприклад, дозволяючи учням висловлюватися та надавати емоційну підтримку може покращити взаємини в класі і в цілому позитивно відобразитись на процесі навчання.

Застосування хвилинок релаксації. Хвилини відпочинку можуть бути різними. Це можуть бути, наприклад, короткі медитації, вправи на

розслаблення м'язів, вдихи та видихи, зосереджені на диханні, або інші засоби, які допомагають учню в процесі навчання. Щоб підвищити ефективність уроків, треба відпочивати між уроками. Це дозволяє учням відпочити, відновити сили, зберегти енергію та зосередитися на навчанні.

Також для підвищення ефективності роботи, пропонують такі рекомендації щодо підвищення навчальної мотивації: робота разом з батьками і вчителями. Перш за все, важливо підтримувати зв'язок з батьками та просити їх допомогти щоб знати як мотивувати дітей до навчання. Вони можуть заохочувати та мотивувати учнів, надавати їм підтримку та правильні вказівки для домашнього навчання. Також важливо надати батькам рекомендації щодо сприятливої домашньої обстановки, правильного харчування та організації сну, від яких безпосередньо залежить успішність їхньої дитини в навчанні.

Крім того, спільні зустрічі з викладачами допомагають визначити, обговорити та послідовно вирішувати проблеми, пов'язані з мотивацією підлітків. Викладачі можуть поділитися своїм досвідом щодо ефективних способів мотивації учнів та забезпечення їх реалізації на практиці. Тому співпраця з батьками та іншими педагогами є важливою складовою успіху підвищення ефективності соціально-виховної роботи для підвищення навчальної мотивації у підлітків.

Інтерв'ю з педагогами щодо мотивації навчання в умовах війни показало, що воно може мати серйозний вплив на мотивацію навчання учнів. Згідно з думкою педагогів, учні можуть втрачати мотивацію через страх, тривогу та стрес, пов'язані зі змінами у навчальному середовищі. Інтерв'ю з педагогами щодо мотивації навчання в умовах війни показало, що воно може мати серйозний вплив на мотивацію навчання учнів. Згідно з думкою педагогів, учні можуть втрачати мотивацію через страх, тривогу та стрес, пов'язані зі змінами у середовищі та навчальному процесі під час війни.

Дистанційне навчання відіграє важливу роль у підвищенні мотивації навчання, зокрема, якщо воно організоване ефективно. Багато педагогів наголошували на важливості індивідуальної роботи з учнями для стимулювання їхньої мотивації для навчання, а також на важливості формування виховних якостей.

Пропозиції, щодо підвищення навчальної мотивації, включали сприяння зв'язків між учнями і педагогами, створення безпечного та підтримуючого навчального середовища, а також відповідне оцінювання і визнання успіхів учнів. Мотивація до навчання може бути покращена навіть під час війни, якщо вчителі приділяють належну увагу створенню позитивного навчального середовища та працюють із залученням педагогічної інновацій.

3.2. Підвищення навчальної мотивації підлітків в умовах воєнного стану

У першу чергу, одна з самих великих проблем в шкільному середовищі, з приводу навчання, є те що нема системності. Всі працюють окремо, в цілому не розуміє, що є зміни в нашому житті, треба змінювати і навчання, бо у дітей змінюється сприйняття, до всього, що його оточує. Батьків та вчителів, треба навчити спілкуватися з дітьми по новому. Бо багато хто з підлітків відчуває, тривогу, страх і злість. Багато хто не може зараз зосереджуватися на навчанні.

Одне з самих простих, підлітків, в тяжкий час, буде потрібно більше уваги від сім'ї. Від вчителів трохи слабші та інтегровані уроки, бо зараз дуже часто зараз їм потрібно вчити матеріал самостійно і вони не встигають за програмою. Від чого їх мотивації буде падати. Хоча навпаки, чим більше вони зосереджені на тому житті, яке було до війни, чим більше шансів, що в психологічному плані, в них буде як можна менше наслідків.

Під час воєнного стану підлітки можуть втратити мотивацію до навчання через стрес, хвилювання та страх. Проте бажання підтримувати дисципліну та цілеспрямоване життя посилюється під час навчання.

Пропозиції щодо мотивації навчання включали сприяння стосункам учень-викладач, створення безпечного та сприятливого навчального середовища, а також належне оцінювання та визнання успішності учнів. Мотивація до навчання також може бути покращена під час війни, якщо вчителі приділяють належну увагу створенню позитивного навчального середовища.

Основною мотивацією підлітків є задоволення потреб у суспільстві, особливо почуття обов'язку та досягнення мети. Для більшості підлітків освіта є необхідністю, яка допоможе їм у майбутній кар'єрі та житті загалом. Однак у підлітків, можуть бути різні уявлення про зв'язок між успішним навчанням і формуванням життєвих цілей. Деякі люди мають конкретні цілі, наприклад В. Вища освіта, високооплачувана робота тощо. Інші, навпаки, вважають, що успішна освіта допомагає їм отримати нові знання та навички, необхідні в житті. Підлітки по-різному ставляться до навчання. Деякі можуть бути дуже зацікавлені в навчанні та високих досягненнях, тоді як інші можуть мати більш рівномірне ставлення та не бути настільки мотивованими до досягнення високих результатів.

Для того, щоб підняти мотивацію до навчання та збільшити зусилля, які учні приділяють своєму навчанню, можна використовувати різноманітні підходи. Один з методів - це формування цілей, які були б яскравими та достатньо напруженими, щоб змусити учнів прикласти певне зусилля. Також можна шукати способи, які б привернули увагу учнів та спонукали їх до навчання, наприклад використовуючи ігрові методики або розв'язування прикладів на час. Значну роль грає створення позитивної та сприйнятливої для дітей атмосфери в класі, відкритого середовища для взаємодії між вчителем та учнями. Узагальнюючи, необхідно засновуватися на індивідуальних потребах та особливостях кожного учня для того, щоб знаходити для нього оптимальний підхід до навчання і мотивувати його до досягнення високих результатів.

Якщо підліток веде низькі результати в навчанні, що може бути пов'язано з війною, то це може мати різні причини. В зоні конфлікту і війни діти можуть бути позбавлені можливості отримати якісну освіту, не мати доступу до шкіл та інших навчальних закладів. Війна може призвести до первинної потреби виживання, а не навчання, тоді як невпевненість у своїй майбутньому турбує молодь і швидше відволікає від поглибленого вивчення. Окрім того, проблеми з мотивацією можуть бути пов'язані із соціально-економічними та психологічними проблемами, такими як відчуття відчуженості, особистих проблем чи страху. У разі сильного впливу конфлікту на учня, важливо допомогти йому знайти спілкування, підтримати та знайти можливості для розвитку та вдосконалення навичок, а також знайти правильні посібники та методику. Таким чином, важливо забезпечити молоді у зоні війни доступ до якісної освіти та інших важливих ресурсів, і сприяти їхньому розвитку, потрібно допомогти їм знайти прихильні умови, що дозволяють увійти в природні механізми навчання та зростання, що є важливим фактором як емоційного здоров'я учня, так і для розвитку його потенціалу.

На основі результатів анкетування можна висунути припущення, що багато підлітків можуть добре пристосовуватися до змін, пов'язаних зі складними життєвими обставинами, такими як війна, проте це не означає, що вони не мають страху або тривоги. Важливо допомогти підліткам розвивати різні стратегії в умовах війни, щоб вони могли адаптуватися до нових обставин і знайти своє місце в житті і суспільстві.

Для того, що робота соціального педагога була більш помітною та ефективною, слід залучати учнів до різноманітних активностей, у яких би була залучена робота соціального педагога, брати участь в класних годинах, проекти, а також проводити різні відкриті заходи, щоб діти могли бачити результат роботи соціального педагога.

Для роботи соціального педагога важливо залучати цих учнів до профільного навчання та кар'єрної орієнтації, допомогти їм знайти свої

інтереси та розвивати необхідні навички. Також можна проводити інформаційні заходи, де показувати можливі професії та перспективи розвитку у різних галузях. Краще на наше думку, треба взяти участь в програмах кар'єрного розвитку, які допоможуть їм зрозуміти свої цілі та мотивації до навчання.

Вплив низької мотивації до навчання та відсутності конкретних навичок можуть призвести до того, що учні можуть не знаходити своєї професійної спрямованості та не знають, які професії є доступними та як розвиватись у вибраній області. Крім того, нестабільна економічна та воєнна ситуація у країні може ставити учнів у складну ситуацію щодо свого майбутнього та змушувати їх розглядати менш ризиковані та більш стабільні опції розвитку. Робота соціального педагога може полягати в тому, щоб залучати учнів до кар'єрної орієнтації та професійного зростання, а також надавати їм засоби, які допоможуть знайти відповідну професію. Суб'єктами розглядання ланцюга соціальної педагогічної дії можуть бути школа, клас, сім'я учнів і т.д. Крім того, для залучення учнів до навчання та розвитку їх мотивації можливо проводити додаткові заняття та відкривати можливості для розвитку та самореалізації учнів. Також, будь-яка професія потребує специфічних навичок і процес навчання можна організувати в такий спосіб, щоб засвоїти ці навички з достатньою регулярністю.

Важливо допомогти учням знайти мотивацію до навчання та шляхи, які можна розвинути в майбутньому. Наприклад, для деяких учнів може бути важливо знайти інтерес до навчальних предметів, які відповідають їхнім інтересам чи майбутній професії. Розглядати позитивні сторони навчального процесу та показати, які вірогідності в ньому можуть підвищити мотивацію стежити за заняттями та отримати успішні результати.

Для розвитку стратегій адаптації до війни і подолання страху та тривоги важливо взяти до уваги наступні аспекти. Підтримка - підлітки повинні відчувати підтримку з боку друзів, сім'ї, вчителів та інших навколишніх.

Підтримка та пояснення, що вони не одні, можуть збільшити їхній внутрішній ресурс для розвитку самостійності та пристосування до обставин.

Спілкування – важливо надавати можливості для спілкування з психологами, вчителями, батьками та іншими фахівцями. Допоможе встановити відносини та дозволить обговорити страхи та пошукати сильні сторони, розробити нові стратегії та розвинути свої уміння.

Фізичні аспекти – важливо розвивати здоровий спосіб життя, що включає регулярну фізичну активність та правильне харчування, хороший співвідношення роботи і відпочинку. Це допоможе підтримати здоров'я, яке дуже важливе для емоційного та психічного благополуччя.

Розвиток креативності – розвиток творчих здібностей допоможе підліткам виробити вміння шукати нові рішення та знайти позитивні рішення на поточні завдання. Пройдена весь конфлікт, вони навчаються бачити можливості та перспективи в незвичайні ситуації.

Створення позитивного простору навколо себе - позитивне середовище, добрі відносини, дружба та співпраця можуть дати можливість підліткам насолоджуватися приємним часом, забуваючи на деякий час про полум'я та обставини війни.

Стійкість – необхідно розвивати стійкість та довіру до себе. Підлітки повинні навчитися переборювати виклики та зберігати віру в свої здатності. Це може зміцнити ресурси саморозвитку та підвищити самооцінку.

Соціальний педагог може вести індивідуальні розмови з такими учнями, надати їм підтримку та допомогу в розвитку мотивації до навчання. При цьому, важливо знайти відповідний підхід до кожного учня, оскільки у кожній людини є свої потреби та особливості. Враховуючи це, можна рекомендувати індивідуальні заняття, які будуть зорієнтовані на інтереси та можливості кожного учня. Соціальний педагог може допомогти учням знайти мотивацію до навчання, наприклад, показати їм можливості розвитку та стабільні

перспективи у майбутньому. Також важливо звернути увагу на вихідні складові самоповаги, ставитись до учнів з повагою та налагоджувати персональний контакт, знайти спільні теми для спілкування.

Соціальний педагог може співпрацювати з учнями, допомагаючи визначити їх інтереси та знайти розділи та активності, які відповідають їх очікуванням та цілям. Співпраця може включати проведення індивідуальних зустрічей з учнями, організацію групових занять, візити до вузів та потенційних місць роботи, додаткові курси з профільних дисциплін, практичну підтримку в отриманні професійної підготовки та розвитку контактів. Особливу увагу слід звертати на питання психологічної підготовки, оскільки ситуація у країні може бути досить травматичною. Такий підхід до навчання допоможе максимально використовувати потенціал учнів та забезпечити підготовку до майбутньої професійної діяльності, яка буде корисною державі та суспільству.

Важливо пам'ятати, що баланс між навчанням і відпочинком дуже важливий для здорового розвитку наших учнів. Коли підлітки перевантажені навчанням і не мають часу на хобі, це може призвести до втоми та стресу. Тому вчителям і батькам важливо дати дітям необхідний час для відпочинку та занять улюбленими справами. Підлітки можуть використовувати час між уроками, перервами та вечорами для хобі та спорту. Ви можете знайти способи збалансувати свій час, спланувати свою діяльність і приділити час своїм хобі. Крім того, вчителі можуть ставити завдання та балансувати час, що допомагає розвивати та залучати допитливість дітей. Крім того, батьки можуть підтримати своїх дітей, визнаючи їхні інтереси та дозволяючи їм займатися хобі у вільний час. Такі заходи можуть допомогти покращити настрій дітей та їх добробут у навчанні.

Для того, щоб мотивувати дітей до навчання, потрібно створити цікаве та ефективне навчальне середовище, навчати їх самооцінці та аналізу своїх успіхів, ставити досяжні цілі, розповідати про успіхи в навчанні та наслідки

неуспіхів, створювати систему винагород та похвали за досягнення, навчати плануванню та організації свого часу, демонструвати позитивне ставлення до навчання та розвитку, спонукати до постійного навчання та розвитку, приймати та поважати інтереси та мрії дітей та надавати підтримку та поради.

Багато дітей також не мали доступу до комп'ютерів або інших електронних пристроїв, що ускладнювало їх можливості для дистанційного навчання. Це призводило до збільшення відставання у навчанні та погіршення успішності учнів. Дітям, які не мали доступу до комп'ютерів чи інших електронних пристроїв, було важче працювати з матеріалами дистанційного навчання. Особливо це стосувалося учнів, які були змушені пропускати уроки або відвідувати уроки більше, ніж інші підлітки, через відсутність доступу до електронних пристроїв. Недостатнє розширення можливостей учнів призвело до вирівнювання результатів навчання та зниження ефективності дистанційного навчання. Що і призводила до зниження навчальної мотивації.

Соціальний педагог може співпрацювати з психологами та іншими фахівцями, щоб розробити програму соціально-психологічної підтримки для учнів, які пережили війну. Це може включати сесії групової терапії, індивідуальні консультації та психологічну підтримку учнів.

Важливо залучити батьків до підтримки своїх дітей. Соціальний педагог може працювати з батьками, щоб надати їм інформацію про те, які проблеми можуть виникнути у їхніх дітей, як вони можуть підтримати їх та дати поради щодо збереження емоційного благополуччя. Соціальний педагог може забезпечити доступ учнів до різноманітних ресурсів, які можуть допомогти їм у підвищенні навчальної мотивації та розвитку. Це може включати доступ до бібліотек, онлайн-курсів, веб-сайтів та інших ресурсів.

Організація спортивних та творчих заходів. Соціальний педагог може організувати спортивні та творчі заходи, які можуть збільшити мотивацію та

позитивний настрій учнів. Це може бути включено в навчальний план школи та проводитися під час позаурочного часу.

Підготовка педагогічного колективу. Соціальний педагог може працювати з педагогічним колективом, щоб надати їм інформацію та поради щодо роботи з учнями, які пережили війну. Важливо забезпечити педагогів інструментами та знаннями, якими вони можуть скористатися в процесі навчання та розвитку учнів.

Рекомендуємо при роботі з підлітками при тривожності. Підвищуйте самооцінку дитини. Вони часто мають разом з високим рівнем тривожності, низьку самооцінку та хворобливе сприйняття крити в їх бік. Критика мотивується уникнути невдачі. Звертайтеся до дитини по імені, частіше хваліть її перед однолітками. Ні в якому разі не можна порівнювати підлітків з іншими, це негативно впливає на формування правильної самооцінки. Динаміку роботи підлітка можна підкреслити, порівнюючи її з реальною роботою.

Відпрацювання навичок самоконтролю в травматичних ситуаціях. Незнайомі і несподівані ситуації можуть збентежити тривожного підлітка, тому необхідно обіграти ситуацію, обговорити ту ситуацію, для того щоб більше щось подібне не завдавало проблем.

Для підтримки мотивації до навчання в умовах воєнного стану ми створили модель діяльності, спрямовану на стимулювання навчальної мотивації школярів. Ця модель розглядає підлітків як активних учасників навчального процесу зі своїми ідеями та інтересами, а активна участь у вирішенні освітніх викликів і проблем, пов'язаних зі зміною соціальних і культурних умов під час війни.

3.3. Модель діяльності соціального педагога для підвищення мотивації в навчанні у підлітків в умовах воєнного стану.

Соціальний педагог повинен активно працювати над підвищенням мотивації учнів до навчання через створення сприятливого навчального середовища, використання мотиваційних технік, розвиток соціальних навичок та надання психологічної підтримки. Ці кроки допоможуть підліткам забезпечити своє майбутнє, розвинути власні здібності та можливості, а також стати успішними індивідами. Нижче пропонуємо вам модель діяльності для підвищення мотивації в умовах воєнного стану.

Рисунок 3.6. Модель діяльності соціального педагога.

Створення безпечного та сприятливого середовища для навчання, що допоможе підліткам зберегти навчальну мотивацію та розвиватися в умовах воєнного стану. Для досягнення цієї мети пропонуємо соціальному педагогу виконувати такі дії:

Організація безпечного простору для навчання. Соціальному педагогу потрібно працювати з адміністрацією школи, щоб забезпечити безпеку учнів та створити сприятливі умови для навчання.

Створення безпечного та сприятливого середовища для навчання. Важливо, щоб учні відчували себе захищеними та безпечними, щоб вони могли концентруватися на навчанні та розвитку.

Цей план дій охоплює кроки, які можна виконати для створення безпечного та сприятливого середовища для навчання в школі.

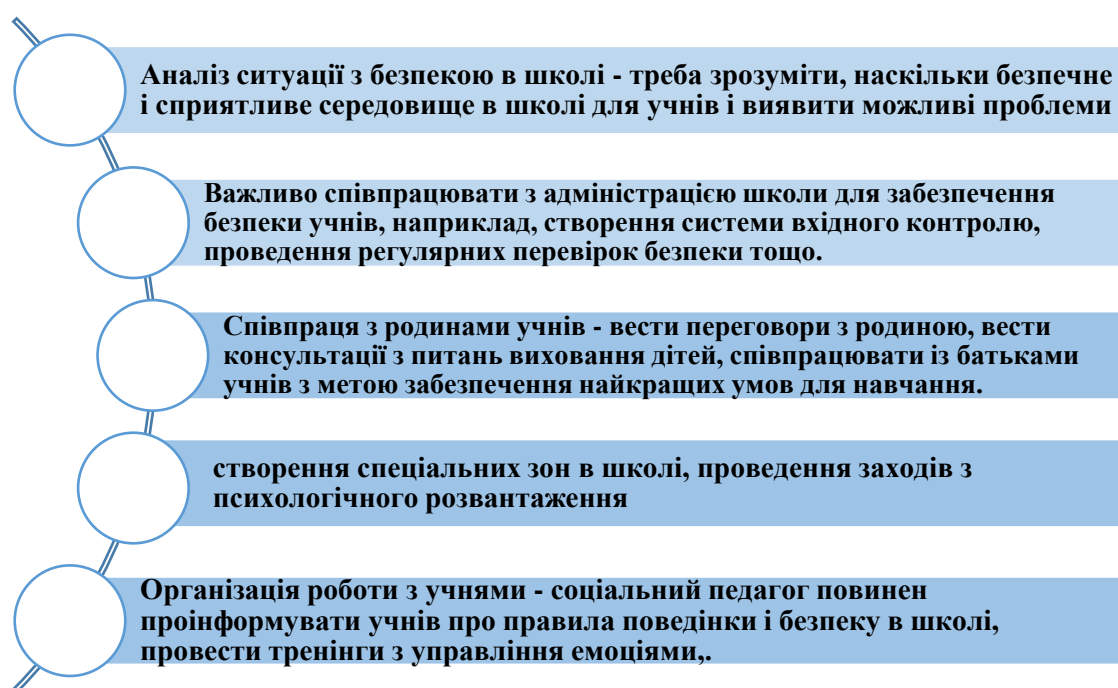

Рисунок 3.7. План дій для створення безпечного середовища

Створення безпечного та сприятливого середовища для навчання може позитивно вплинути на навчальну мотивацію підлітків під час воєнного часу. Якщо учні відчують себе захищеними та безпечними в школі, то вони можуть краще концентруватися на навчанні та розвитку. Регулярні перевірки та забезпечення необхідного обладнання дозволять учням та вчителям бути впевненими у своїй безпеці, а створення спеціальних зон для відпочинку може допомогти підліткам розслабитися та зняти напругу, що в свою чергу може

позитивно вплинути на їх навчання та творчу роботу. Такі дії соціального педагога можуть створити позитивне середовище, яке може стимулювати навчання та розвиток, незважаючи на воєнний час.

Розвиток соціальної приналежності. Соціальний педагог може організовувати групові заняття, проекти та інші заходи, які допоможуть підліткам розвивати соціальну приналежність та позитивні взаємини з оточуючими. Учні повинні відчувати себе частинкою колективу та мати можливість спілкуватися з однолітками. Важливо створити позитивний класний колектив, де кожен учень відчуває свою важливість та цінність. Використання ігор та рольових ігор. Важливо пам'ятати, що ігри можуть бути відмінним інструментом для розвитку соціальної приналежності та комунікаційних навичок. Соціальний педагог може використовувати ігри та рольові ігри для вирішення проблем та підтримку учнів. 7. Залучення до спортивних заходів та інтерактивних занять.

Соціальний педагог може сприяти розвитку соціалізації учнів та підвищенню соціальної приналежності вчителів, проводячи спеціальні тренінги, семінари та консультації. Наприклад, можна організовувати заходи, спрямовані на розвиток комунікативних навичок, які допоможуть учням та педагогам краще спілкуватися та розуміти один одного. Крім того, соціальний педагог може залучати вчителів до роботи з учнями у малих групах, які допомагатимуть вчителям краще зрозуміти індивідуальні потреби та особливості кожного учня. Також можна організовувати заходи з метою формування групової гармонії та розвитку командної співпраці. Важливо, щоб педагоги відчували, що їхня робота важлива та належна підтримка з боку соціального педагога допоможе їм виявити і згладити можливі конфлікти у класі, зміцнити довіру та взаємини з учнями, забезпечити комфортні умови для навчання та сприяти підвищенню навчальної мотивації в умовах війни.

Розвиток соціальної приналежності – важлива задача для підвищення навчальної мотивації у учнів в умовах війни. Щоб вчителям було легше

навчитися правильно вести себе зі своїми учнями, їм можна рекомендувати декілька практичних порад.

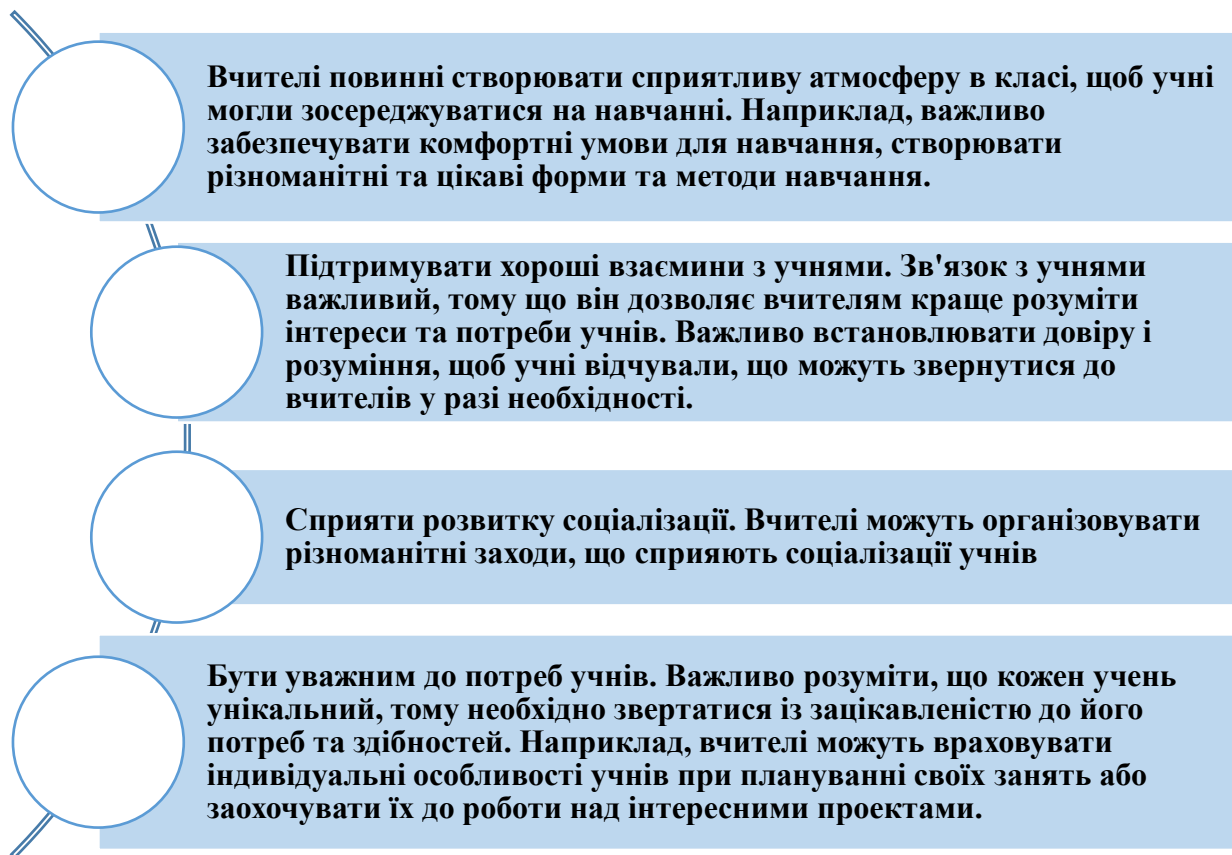

Рисунок 3.8. Рекомендації педагогам для розвитку сприятливого середовища.

Створення сприятливої атмосфери в класі та підтримка взаємин з учнями допоможе підвищити мотивацію підлітків у складних умовах війни. Коли учні відчують, що їх цікавлять і що вчителі цінують їхній внесок, вони можуть бути більш залучені до навчання та мають більшу мотивацію до досягнення успіху. Розвиток соціалізації та організація різноманітних заходів, спрямованих на підвищення соціальної активності та розвиток комунікативних навичок учнів, може допомогти підліткам відчувати себе повноцінними членами шкільної спільноти. Уважне ставлення до індивідуальних потреб та особливостей учнів також позитивно вплине на навчальну мотивацію, оскільки вчителі можуть знаходити індивідуальний підхід до кожного учня, допомагати їм у реалізації своїх можливостей та забезпечувати підтримку у важкий для період для підлітків на війні.

Додаткові дії для підвищення мотивації підлітків в умовах війни можуть включати наступне. Підтримка і позитивне звичайно задоволення від досягнень учнів. Вчителі можуть заохочувати учнів досягати успіху та відмічати їхні досягнення, щоб підтримати їх внутрішню мотивацію та позитивні емоції. Використання цікавих методів та підходів до навчання, таких як відео, комп'ютерні програми та онлайн-ресурси. Це може зробити навчання цікавішим та стимулювати більше інтерес до навчання. Формування чіткої індивідуальної мети для кожного учня. Вчителі можуть допомогти учням встановити конкретні цілі для навчання та розвитку, орієнтуватися на результати та ставити виклики для себе. Апеляція до основних потреб підлітків, таких як потреба в соціальній приналежності, успіху та самоактуалізації. Вчителі можуть заохочувати учнів долучатися до діяльності, яка забезпечує ці потреби, і допомагати їм в розвитку власної самооцінки та позитивної карти світу. Надання можливості учням для самовираження та самостійної роботи. Вчителі можуть допомагати учням знайти своє місце в навчальній ситуації та давати їм можливість самостійного вибору та керування своїм навчальним процесом.

Профорієнтація. Соціальний педагог може допомогти учням зрозуміти свої інтереси та здібності, щоб вони могли обрати професію, яка їм підходить. Профорієнтація та відкриття можливостей можуть допомогти підвищити навчальну мотивацію учнів, оскільки дають змогу зрозуміти, які цілі вони можуть стримитися досягти після закінчення навчального закладу. Під час війни профорієнтація та відкриття можливостей можуть стати ще більш важливими для навчальної мотивації учнів. Війна може спричинити страх, тривогу та нестабільність у житті учнів, що може негативно вплинути на їхній розвиток та навчання. Профорієнтація може допомогти учням знайти свої міцні сторони, зацікавлення та здібності та скерувати їх на вибір кар'єри, яка б відповідала їхнім потребам, інтересам та здібностям.

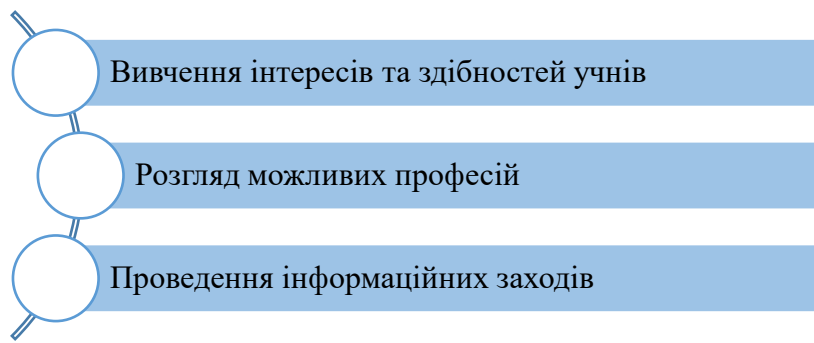

Рисунок 3.9. Етапи роботи щодо профорієнтації

Профорієнтація та відкриття можливостей допоможуть підліткам зорієнтуватися в житті, знайти свою мету та надихати їх на досягнення успіху. Це є особливо важливим у складних умовах війни, коли підлітки зазнають стрес і тривогу. Надання змоги вибору та відкриття нових можливостей допоможуть підліткам перетворити негативну енергію в позитивну мотивацію та залучати їх до навчального процесу. Крім того, профорієнтація може також допомогти підліткам визначити свій шлях після закінчення навчального закладу в умовах війни. Вони можуть дізнатися про різні можливості кар'єри та професій, які їх цікавлять, та вивчити відповідні вимоги до отримання такої професії в умовах війни. Такий підхід надихне підлітків звертати свою увагу на свої особисті потреби та мрії, що допоможе їм знайти мотивацію та орієнтуватися на досягнення своїх професійних та особистісних цілей.

Волонтерська діяльність. Соціальний педагог може організовувати волонтерські заходи, які допоможуть підліткам розвивати соціальну відповідальність та зберегти навчальну мотивацію. Волонтерська діяльність може бути дуже корисною для підтримки навчальної мотивації учнів. Важливо знайти той підхід, який буде найбільш ефективним для кожного окремого учня. Волонтерство дозволяє підліткам розвивати нові навички та здібності, залучатися до благодійної діяльності та зробити позитивний внесок в життя свого оточення. Соціальний педагог може організувати волонтерські групи усередині школи або співпрацювати з місцевими волонтерськими організаціями. Розробка програми волонтерської діяльності, яка враховуватиме особливості умов війни та потреби місцевої громади в

допомозі. Волонтерські проекти можуть бути спрямовані на допомогу потерпілим від війни, надання матеріальної допомоги малозабезпеченим родинам, підтримку національної ідентичності або на захист довкілля та тварин. Для цього можна проводити такі дії:

- залучення підлітків до планування та організації волонтерських заходів. Важливо, щоб учні самостійно визначали ідеї та завдання волонтерських проектів, що сприятиме їх активній участі в них;

- розробка програми волонтерської діяльності, яка враховуватиме особливості умов війни та потреби місцевої громади в допомозі;

- організація тренінгів та інших заходів, що допоможуть підготувати підлітків до волонтерської діяльності, зокрема, розвитку комунікативних навичок, прийняття рішень, роботи в команді;

- співпраця з місцевими волонтерськими організаціями та координація їх діяльності. Це дозволить підліткам взяти участь у широкому спектрі проектів, що не лише сприятиме збереженню навчальної мотивації й допоможе їм отримати нові знання та навички;

- моніторинг та оцінка результатів волонтерських заходів. Це дозволить соціальному педагогу оцінити ефективність волонтерських заходів та їхній вплив на навчальну мотивацію та соціальний розвиток підлітків. Для цього необхідно визначати метрики успішності, такі як кількість учасників, кількість відвіданих заходів, відгуки та ін., щоб зрозуміти, наскільки ефективною була діяльність та в чому її можна поліпшити;

У результаті таких заходів допоможуть підкріпити навчальну мотивацію та соціальний розвиток підлітків, що особливо важливо у військових умовах. Волонтерська діяльність забезпечує можливість розвивати соціальну відповідальність, сприяє оптимізму та надії на позитивні зміни в майбутньому. Важливо також зазначити, що робота з волонтерськими проектами може

сприяти підвищенню їх критичного мислення, розвитку української культури та патріотизму.

Використання соціальних мереж. Соціальний педагог може використовувати соціальні мережі для забезпечення доступу до інформації та підтримки учнів у будь-який час. Виступи на соціальних мережах буде корисним інструментом для соціального педагога, який допоможе підвищити навчальну мотивацію підлітків в умовах війни. Заснування телеграм-каналу або чату класів для зв'язку буде корисним для того, щоб забезпечити підтримку та передачу інформації між соціальним педагогом, вчителями та учнями. Бо одна з проблем роботи соціального педагога в школі, це те, що про нього фактично не знають нічого. Учні фактично не знають, хто такий соціальний педагог і з якими питаннями можна до нього підійти.

Присутність в соціальних мережах може дозволити соціальному педагогу бути доступним для підлітків у будь-який час, дозволяючи швидко відповідати на питання та проблеми, які виникають в навчальному процесі. Надання корисної інформації та підтримки підлітків у соціальних мережах буде важливим фактором у забезпеченні навчальної мотивації. Соціальні мережі можуть бути використані для розміщення інформації про доступні ресурси для навчання та підтримки в моменти стресу. Наприклад, це може бути інформація про доступні онлайн-курси або інформація про те, як сприятливо відновитися після стресового досвіду. Якщо у підлітків склалось переконання, що соціальний педагог займається тільки вирішенням конфліктів, то вони можуть не звертатися до нього з іншими питаннями, які стосуються навчання та розвитку. Якщо вони виявлять цікавість до роботи з соціальним педагогом, проте не знають, що він може допомогти їм зі створенням навчальної мотивації, то це може привести до недооцінки його важливості. А так це дає можливість спілкуватися з соціальним педагогом та отримати підтримку на соціальних мережах може стати порятунком для підлітків, які можуть відчувати відчуженість або страх у зв'язку з війною.

Суттю соціального педагога є надання підтримки та допомоги учням у розвитку та самореалізації в особистісному, соціальному та навчальному аспектах. Для забезпечення навчальної мотивації у підлітків у умовах війни соціальний педагог може використовувати наступний алгоритм дій:

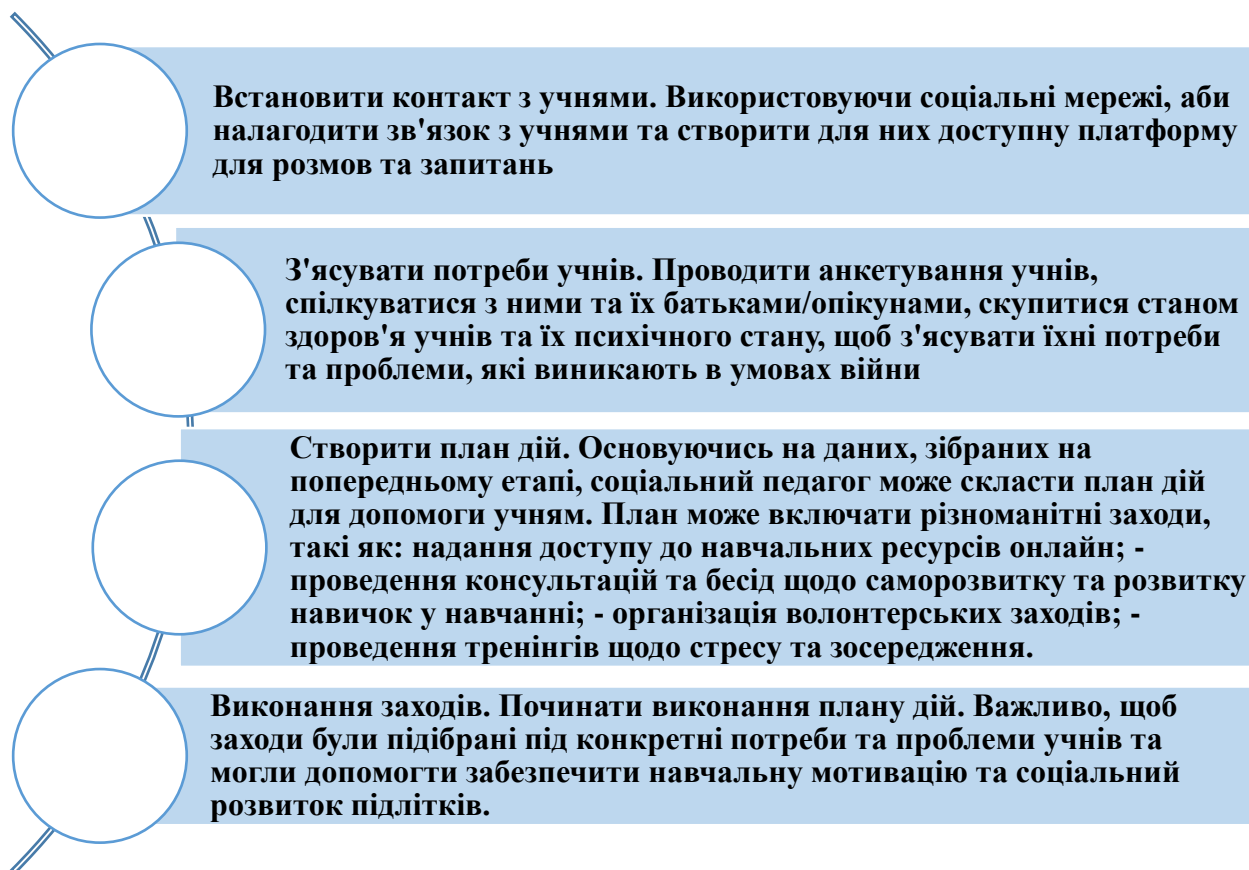

Рисунок 3.10. Алгоритми дій із забезпечення навчальної мотивації

У цілому, використання соціальних мереж у роботі соціального педагога може бути корисним інструментом для забезпечення навчальної мотивації підлітків в умовах війни. Соціальний педагог може використовувати соціальні мережі для надання корисної інформації, підтримки та створення доступної платформи для зв'язку з учнями у будь-який час.

ВИСНОВКИ ДО ІІІ РОЗДІЛУ

Роль соціального педагога у формуванні навчальної мотивації підлітків під час війни є надзвичайно важливою. Війна негативно впливає на мотивацію підлітків до навчання та розвитку, забрати у них інтерес до навчання та спричинити ряд інших складнощів. Соціальний педагог відіграє одну з ключових ролей у формуванні мотивації підлітків до навчання, та він недостатньо впливовий на дітей на цьому етапі. Тому, важливо посилити роботу соціального педагога та інших спеціалістів для того, щоб забезпечити умови для підвищення мотивації до навчання в умовах війни. Для цього потрібно надавати доступ до якісної освіти та інших важливих ресурсів, сприяти розвитку та вдосконаленню навичок, забезпечувати позитивну та сприйнятливую для дітей атмосферу в класі та займатися психологічною підтримкою.

Розроблена нами модель роботи соціального педагога в умовах воєнного стану базується на таких складових: забезпечення безпечного середовища, створення комфортної атмосфери в класі та збереження позитивного класного колективу; проведення взаємодійних заходів для розвитку соціальної приналежності; робота зі вчителями та батьками щодо профорієнтації та відкриття можливостей для учнів; надання корисної інформації та підтримки підлітків у соціальних мережах. Використання інтерактивних методів роботи з учнями; залучення до волонтерської діяльності; зв'язок з громадськістю та військовими частинами; робота з притулками для тварин; виступи у соціальних мережах та заснування телеграм каналу або чату класів для зв'язку.

ВИСНОВКИ

Створення особливих соціально-педагогічних умов для підвищення навчальної мотивації у підлітків мають велике значення під час воєнного стану.

Навчальна мотивація передбачає бажання учня вчитися та задоволення його потреб у знаннях, саморозвитку та самовдосконаленні. Навчальна мотивація є одним із ключових факторів успішності учнів, яка спонукає підлітків брати активну участь у навчальній діяльності та досягати найкращих результатів. Особливості підліткового віку, що впливають на рівень навчальної мотивації зумовлюють необхідність формування своїх власних цінностей та ідеалів, які впливають на мотивацію навчання. Підлітки можуть досить швидко втрачати інтерес до навчання, якщо не отримують достатньої підтримки з боку дорослих. Важливо підтримувати інтерес підлітків до навчання та забезпечувати їхню психологічну підтримку.

Педагогічна діяльність учителя та соціального педагога, що спрямована на формування навчальної мотивації учнів має враховувати індивідуальні особливості кожного учня, створювати сприятливі умови для навчання, які забезпечують доступ до якісної освіти, залучення учнів до навчального процесу та стимулювання їхнього інтересу до навчання.

Воєнний стан створює стресові ситуації для підлітків, що впливають на їх здатність зосереджуватися на навчанні. Підлітки відчувають тривогу, страх та невпевненість, що впливає на їх успішність в навчанні.

На основі результатів дослідження можна зробити висновки, що мотивація до навчання у третини підлітків (39%) обумовлена бажанням отримати вищу освіту та підготуватися до майбутньої, що є соціально спрямованою мотивацією. Особливо важливим на нашу думку є відповідь підлітків, що успішне навчання є їх обов'язком (44%). Це є найбільшим показником у відповідях респондентів. В методиці «Мій день через 5 років»

прослідковуються переваги у виборі тих професій, які зараз актуальні для нашої країни. Виходячи з цього, у підлітків під час війни з'являється новий мотив – бажання бути корисним, це свідчить про те, що учні розглядають навчання як власний фронт, як свій внесок над перемогою на ворогом.

Трохи більше половини (65%), що добре пристосовувалися до змін, пов'язаних зі складними життєвими обставинами, такими як війна, проте вони відповіли, що відчувають страх (43 %) та тривогу (44 %). Важливо допомогти підліткам розвивати різні копінг-стратегії в умовах війни, щоб вони могли адаптуватися до нових обставин і знайти своє місце в житті і суспільстві.

Роль соціального педагога у формуванні навчальної мотивації підлітків під час війни є надзвичайно важливою. Соціальний педагог відіграє одну з ключових ролей у формуванні мотивації підлітків до навчання, та він недостатньо впливовий на дітей на цьому етапі.

У дослідженні розроблено модель роботи соціального педагога у формуванні навчальної мотивації підлітків в умовах воєнного стану. Модель включає такі складові: забезпечення безпечного середовища; створення комфортної атмосфери в класі та збереження позитивного класного колективу; проведенні спільних заходів для розвитку відчуття соціальної приналежності; профорієнтації для відкриття можливостей для учнів; використанні інтерактивних методів роботи з учнями; залученні до волонтерської діяльності; зв'язку з громадськістю та військовими частинами; роботи з притулками для тварин; виступи в соціальних мережах та заснуванні телеграм-каналу або чату класів для зв'язку. Розроблена модель може бути використана для вдосконалення програм та проєктів, що спрямовані на формування навчальної мотивації у підлітків.

Список використаної літератури

1. Алексєєва С.В., Єршова Л.М., Закатнов Д.О., Лозовецька В.Г., Орлов В.Ф. Планування й розвиток професійної кар'єри учнівської молоді у системі професійно-технічної освіти: навчальний посібник. Житомир: «Полісся», 2018. 186 с.
2. Бочаріна Н., Кучер Ю. ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СУЧАСНИХ СТУДЕНТІВ. Наукові перспективи (Naukovì perspektivi). 2022. № 10(28). URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-10\(28\)-346-355](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-10(28)-346-355)
3. Іванова Н. СУТНІСТЬ МОТИВУ ОСОБИСТОСТІ В ТЕОРІЇ МОТИВАЦІЇ. Вісник Національного університету оборони України. 2021. С. 20–27. URL: <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2021-61-3-20-27>
4. Манилова Л. М. УЧБОВА МОТИВАЦІЯ ПІДЛІТКІВ Електронний ресурс [http://www.ndu.edu.ua/storage/2020/10_zag_psych_materials.pdf#page=116]
5. Бочаріна Н.В. Особливості мотивації в навчанні у підлітків Humanitarium. 2020. <http://ehsupir.uhsp.edu.ua/handle/8989898989/6379>
6. Богданевич, Дарина Олександрівна, and Інна Миколаївна Тимчук. "Мотиви навчання студентів в умовах соціальної невизначеності." (2022).
7. Гончаренко, С. В., and Н. А. Заступ. "Мотивація до навчання як запорука ефективного навчального процесу." Актуальні проблеми освіти і науки: досвід та сучасні технології (2020): 166-168.
8. Карапенко В. М. Соціологія праці : Навч. посіб.Одеса : ЗІДМУ, 2016. 306 с.
9. Кокоріна, Ю. Є. "ЗВ'ЯЗОК СТРУКТУРИ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ ПІДЛІТКІВ З РІВНЕМ УСПІШНОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЮВ Гузунова." Редакційна колегія (2022): 100.
10. Кузікова, Світлана Борисівна, Валерій Лавтентійович Зливков, and Світлана Олексіївна Лукомська. "ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕЖИВАННЯ ТРАВМ ВІЙНИ: ІНТЕГРАТИВНИЙ

- ПДХІД." Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки» 2 (2022): 64-70.
11. Маляр, Любов Василівна, and Зоряна Михайлівна Ваколя. "Особливості мотивації учнів до навчальної діяльності." (2021)
  12. Мотивація як фактор успіху навчальної М85 діяльності / Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди, наукова бібліотека ; уклад. : Грущенко С. І. ; вступ. ст. та бібліограф. ред. Неудачиної Т. І.; відп. ред. Коробкіна О. Г. - Харків : ХНПУ, 2019. – 40 с.
  13. Орлова В. Як віднайти мотивацію в умовах війни: психологи дали поради 19 URL: <https://www.unian.ua/health/yak-vidnayti-motivaciyu-v-umovah-viyni-poradi-psihologiv11782368.html> (дата звертання: 30.04.2022)
  14. Попович, І. С. "Психологія соціальних очікувань особистості: методологія, теорія і практика." (2019).
  15. Пророк, Н. В., et al. "Психологічна діагностика мотивації особистості до навчання в умовах інформаційного суспільства." (2020).
  16. Пророк, Н. В., et al. "Психологічна діагностика мотивації особистості до навчання в умовах інформаційного суспільства." (2020).
  17. Селюкова, Тетяна Василівна, and Ольга Олегівна Кривошей. Мотивація досягнення як важливий чинник успіху в побудові кар'єри. Diss. ГО «Південна фундація педагогіки», 2020.
  18. Столярчук, Олеся Анатоліївна. "Навчання та психоемоційний стан українських підлітків в умовах війни в Україні." Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія 1 (2022): 115-120.
  19. НУШ нова українська школа, електронний ресурс - <https://nus.org.ua/news/95-pidlitkiv-viryat-u-peremogu-ukrayiny-68-tsinuyut-zusylyya-vchyteliv-opytuvannya/>
  20. Татяничков, Андрій Олександрович. "Емпіричне дослідження адаптації підлітків до навчальної діяльності." Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки» 1 (2019): 193-198.

21. Тарасова, Т. В. "Роль гри та арт-технологій у подоланні підлітками уразливих категорій посттравматичних стресових розладів." Посттравматичний стресовий розлад: дорослі, діти та родини в ситуації війни 2 (2018): 511-519.
22. Романовська, Д. Д. "Психологічна допомога у закладах освіти в період війни: запити, методики, алгоритми дій." Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія 1 (2022): 148-152.
23. Муліка, Оксана Василівна. "Особливості смислотворення в підлітковому віці." (2022).
24. Харагірло, Віра Єгорівна. "Психолого-педагогічні аспекти корекційної роботи з підлітками девіантної поведінки." (2020).
25. Циганчук Т.В. Мотиви навчальної діяльності. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/33692499.pdf>
26. Шевчук, А. П. "Формування мотивації до навчання в учнів Нової української школи." Пріоритети розвитку початкової освіти в контексті становлення Нової української школи (2021).
27. Єфімов, Д. В., and Д. С. Руденко. "ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ." (2021).
28. Basenko O. M. PSYCHOSOCIAL PRECONDITIONS FOR RESILIENCE BUILDING IN ADOLESCENTS AFFECTED BY THE ARMED CONFLICT. Ukrainian Psychological Journal. 2019. No. 2 (12). P. 27–48. URL: [https://doi.org/10.17721/upj.2019.2\(12\).2](https://doi.org/10.17721/upj.2019.2(12).2)
29. Chausova T. Features of formationmotivation sector of teaching adolescents. "Bulletin of Postgraduate Education" (Series «Social and behavioural sciences»). 2018. No. 35. P. 121–134. URL: [https://doi.org/10.32405/2522-9931-2018-6\(35\)-121-134](https://doi.org/10.32405/2522-9931-2018-6(35)-121-134) (date of access: 04.05.2023).
30. Learning Problems in Children of Refugee Background: A Systematic Review

31. Manylova L. M. Features of motivation of student activities in teachers young adults age in modern conditions. *Psychology: theory and practice*. 2019. No. 1(3). P. 108–116. URL: [https://doi.org/10.31339/2617-9598-2019-1\(3\)-108-116](https://doi.org/10.31339/2617-9598-2019-1(3)-108-116)
32. Tolochko, Svitlana. "Мотивація як важлива соціальна навичка та складова екологічної компетентності дітей та учнівської молоді." *Theoretical and Methodical Problems of Children and Youth Education* 24.2 (2020): 203-215.
33. Perereliuk, T., O. Dudnyk, and S. Penzai. "МОТИВИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ШКОЛЯРІВ У КОНТЕКСТІ НАБУТОЇ БЕЗПОРАДНОСТІ." *Вісник Національного університету оборони України* (2022): 93-100.

ДОДАТОК А

Затверджено

Директор СШ № 202

(назва навчального закладу)

_____ Присяжнюк Л.М.

(підпис)

(ПІП)

СТАТИСТИЧНИЙ ЗВІТ

про роботу соціального педагога

спеціалізована школа I-III ступенів № 202 з поглибленим вивченням природничо-математичних наук Деснянського району міста Києва

(назва навчального закладу)

За I семестр 2022 навчального року

№ п/п	Функції та основні види робіт	К-сть осіб	К-сть класів (груп)	Витрачений час
1	2	3	4	5
I	Діагностичні			
	<i>Індивідуальна діагностика:</i>			
	а) учнів (дітей) всього:			
	у т.ч.-дошкільного віку;			
	- початкових класів;			
	- середніх класів;			
	- старших класів;			
	- учнів ПТНЗ;			
	- студентів ВНЗ.			
	б) педпрацівників;			
	в) батьків (опікунів).			
	<i>Групова діагностика, соціально-педагогічні дослідження серед:</i>			

	а) класів(груп) всього:	254	10	60
	у т.ч. – дошкільного віку;			
	-початкових класів;	165	7	42
	-середніх класів;	89	3	18
	- старших класів;			
	- учнів ПТНЗ;			
	- студентів ВНЗ.			
	б) педпрацівників;			
	в) батьків (опікунів).			
II	Консультативні			
	<i>Проведено індивідуальних консультацій</i>			
	<i>(консультативних бесід):</i>			
	а) учнів (дітей) всього:			
	- початкових класів;			
	- середніх класів;			
	- старших класів;			
	- учнів ПТНЗ;			
	- студентів ВНЗ.			
	б) педпрацівників;	6	6	9
	в) батьків (опікунів).			
	<i>Проведено групових консультацій</i>			
	а) учнів (дітей) всього:	42	4	4
	- початкових класів;			
	- середніх класів;	22	3	3
	- старших класів;	20	1	1
	- учнів ПТНЗ;			
	- студентів ВНЗ.			
	б) педпрацівників;	26	8	12

	в) батьків (опікунів).	10	1	2
III	Захисні			
	<i>Зв'язки з громадськістю, відвідування (кількість дітей /заходів):</i>			
	- учнів (дітей), студентів у гуртожитку, сімей вдома;			
	- батьків за місцем роботи;			
	- органів виконавчої влади та громадського самоврядування;		2	5
	- участь в судових засіданнях щодо розгляду справ стосовно неповнолітніх			
IV.	Соціально-перетворювальні та профілактичні			
	<i>Розвивальна групова робота з учнями (дітьми), студентами (всього):</i>			
	у т.ч. – дошкільного віку;			
	- початкових класів;			
	- середніх класів;			
	- старших класів;			
	- учнів ПТНЗ;			
	- студентів ВНЗ.			
	<i>Проведення ділових ігор, інтерактивних занять, тренінгів для :</i>			
	а) педпрацівників			
	б) батьків (опікунів)			
	<i>Просвіта, виступи перед:</i>			
	а) учнями (дітьми), студентами;	716	30	205
	б) педпрацівниками;	47	30	5
	в) батьками (опікунами);	15	3	4

	г) іншими представниками громади			
	<i>Навчальна діяльність (кількість класів, груп):</i>			
	- курси за вибором;			
	- факультативні заняття;			
	- гурткова робота.			
V.	Організаційні			
	<i>Обстеження житлово-побутових умов дітей-сиріт, багатодітних сімей, сімей, які перебувають в кризовій ситуації та ін. категорій (та/або за запитом) (кількість дітей / заходів)</i>			
	Складання акту обстеження житлово-побутових умов (іншого документу).			
	Оформлення документації на оздоровлення дітей.			
	Оформлення інших документів (вказати).			
	Інші види робіт (вказати). - висвітлювання інформації на сайті школи; - надання порад батькам та педагогам в групі viber; - розробка буклетів та пам'яток для учасників освітнього процесу.			14

Всього годин: 320

Кількість робочих тижнів 16

ДОДАТОК Б
ПЕРСПЕКТИВНИЙ ПЛАН
роботи соціального педагога
спеціалізованої школи I-III ступенів № 202
з поглибленим вивченням природничо-математичних наук
Деснянського району міста Києва
на 2022-2023 н.

Соціально-психологічна служба спеціалізованої школи I-III ступенів № 202 з поглибленим вивченням природничо-математичних наук Деснянського району міста Києва складається з соціального педагога і практичного психолога.

Загальні відомості про психологічну службу закладу освіти:

1. Проспект Лісовий, 22а
2. Спеціаліст. Харківська державна академія культури.
3. Спеціаліст першої категорії. Дата атестації 18.03.19
4. Забезпечення кабінетом: сумісне приміщення (1 кабінет)
5. Загальна кількість здобувачів освіти в закладі -741; кількість класів: початкової школи-12, середньої-14, старшої-4
6. Загальна кількість педагогів-59

III. Змістова частина.

№ з/п	Напрями діяльності з учасниками освітнього процесу закладу освіти	Термін проведення	Де і з ким проводиться
Діагностична робота			
1.1	Проведення соціометричного дослідження Анкета «Соціометрія»	Жовтень	Здобувачі освіти 5а, 5б, 5в класів
1.2	Обробка результатів соціометричного дослідження. Надання рекомендацій класним керівникам.	Жовтень-Листопад	Класні керівники 5-х класів

1.3	Проведення соціально-педагогічних досліджень за запитом	Протягом навчального року	Здобувачі освіти, педагоги.
1.4	Проведення соціально-педагогічного дослідження за запитом	Протягом навчального року	Здобувачі освіти, батьки, педагоги
1.5	Анкета «Моє дозвілля»	Грудень	Здобувачів освіти 4-7 класів
1.6	Обробка результатів анкетування. Надання рекомендацій класоводам і класним керівникам	Січень	Класоводи 4-х класів, класні керівники 7-х класів
1.7	Виявлення духовно-моральних орієнтирів та цінностей. Анкета «Світоглядні орієнтири молоді»	Лютий	Здобувачі освіти 10а, 10б класів
1.8	Обробка результатів анкетування здобувачів освіти. Надання рекомендацій здобувачам освіти і класним керівникам.	Лютий-березень	Здобувачі освіти, класні керівники 10-х класів
1.9	Визначення рівня знань і ставлення старшокласників до проблеми торгівлі людьми. Анкета «Торгівля людьми».	Квітень	Здобувачі освіти 10-х класів
1.10	Проведення соціально-педагогічних досліджень за запитом	Протягом навчального року	Здобувачі освіти, педагоги
Профілактична робота			

2.1	Заняття з елементами арт-терапії на зняття емоційної напруги, зниження тривоги.	Вересень	Здобувачі освіти
2.2	Заняття з елементами гри «Сходінки до здоров'я»	Вересень	1-а, 1-б, 1-в
2.3	Інтерактивне заняття з елементами гри «Шкідливі звички та їх вплив на організм людини».	Вересень	2-а, 2-б, 2-в
2.4	Інтерактивне заняття «Здоров'я та здоровий спосіб життя»	Вересень	3-а, 3-б, 3-в
2.5	Заняття з елементами гри «Повага до себе та інших людей».	Вересень	1-а, 1-б, 1-в
2.6	Інтерактивне заняття «Запобігання насильству серед дітей. Правила безпечної поведінки»	Вересень	Здобувачі освіти 2-4 класів
2.7	Заняття з елементами гри «Ти особливий»	Вересень	5-а, 5-б, 5-в
2.8	Заняття з елементами арт-терапії на зняття емоційної напруги, зниження тривоги.	Жовтень	Здобувачі освіти
2.9	Інтерактивне заняття «Самооцінка та здоров'я людини»	Жовтень	6а, 6б, 6-в
2.10	Інтерактивне заняття «Здоров'я-цінність нашого життя»	Жовтень	8-а-8-б, 8-в
2.11	Інтерактивне заняття з елементами гри «Про почуття і співчуття»	Жовтень	5-а, 5б, 5-в

2.12	Інтерактивне заняття «Стоп-булінг»	Жовтень	Здобувачі освіти 6-7 класи
2.13	Заняття з елементами тренінгу «Успішна людина-успішна в усьому»	Жовтень	Здобувачі освіти 10а, 10б
2.14	Заняття з елементами арт-терапії на зняття емоційної напруги, зниження тривоги.	Листопад	Здобувачі освіти
2.15	Заняття з елементами тренінгу «Я і моє здоров'я»	Листопад	5-а, 5б, 5-в
2.16	Заняття з елементами гри «Вчимося товаришувати»	Листопад	1-а, 1б, 1в
2.17	Інтерактивне заняття «Вивчаємо емоції»	Листопад	2а, 2б, 2в
2.18	Онлайн-заняття «Безпечний Інтернет та соціальні мережі»	Листопад	8а, 8б, 8в
2.19	Інтерактивне заняття «Толерантність в казках»	Листопад	3а, 3б, 3в
2.20	Година спілкування «Що таке толерантність?»	Листопад	5а, 5б, 5в
2.21	Інтерактивне заняття «Протидія булінгу в учнівському середовищі»	Листопад	9а, 9б, 9в
2.22	Онлайн-заняття «Що таке стрес? Поради для зниження рівня стресу».	Листопад	8а, 8б, 8в
2.23	Інтерактивне заняття «Взаємостосунки в родині»	Листопад	11а, 11б
2.24	Інтерактивне заняття «Дружня родина»	Листопад	2а, 2б, 2в

2.25	Проведення шкільного етапу конкурсу «Світ без насильства очима дітей»	Листопад	Здобувачі освіти
2.26	Заняття з елементами арт-терапії на зняття емоційної напруги, зниження тривоги.	Грудень	Здобувачі освіти
2.27	Інтерактивне заняття «Що таке ВІЛ, СНІД?»	Грудень	9а, 9б, 9в
2.28	Інтерактивне заняття «Протидія торгівлі людьми»	Грудень	Здобувачі освіти 10а, 10б
2.29	Інтерактивне заняття «Друзі з особливими освітніми потребами»	Грудень	4а, 4б, 4в
2.30	Онлайн-заняття «Права людини»	Грудень	7а,7б
2.31	Онлайн-заняття «Що таке стрес? Поради для зниження рівня стресу».	Грудень	9а, 9б, 9в
2.32	Заняття з елементами арт-терапії на зняття емоційної напруги, зниження тривоги.	Січень	Здобувачі освіти
2.33	Інтерактивне заняття «Скажемо ТАК! Здоровому способу життя»	Січень	5а, 5б, 5в
2.34	Інтерактивне заняття «Як стати толерантним?»	Січень	Здобувачі освіти 3-4 класи
2.35	Онлайн-заняття «Бути здоровим престижно»	Січень	10а, 10б
2.36	Година спілкування «Профілактика ІПСШ в підлітковому віці»	Січень	11а, 11б
2.37	Інтерактивне заняття «Стоп-булінг»	Січень	6а, 6б, 6в

2.38	Заняття з елементами арт-терапії на зняття емоційної напруги, зниження тривоги.	Лютий	Здобувачі освіти
2.39	Інтерактивне заняття «Наука спілкування»	Лютий	2а, 2б, 2в
2.40	Заняття з елементами гри «Шануй себе та інших»	Лютий	4а, 4б, 4в
2.41	Інтерактивне заняття «Протидія булінгу в учнівському середовищі»	Лютий	6а, 6б, 6в
2.42	Заняття з елементами тренінгу «Стать і статеві ролі»	Лютий	10а, 10б
2.43	Заняття з елементами тренінгу «Толерантність та нетерпимість»	Лютий	8а, 8б, 8в
2.44	Інтерактивні заняття «Ми рівні-ми різні»	Лютий	5а, 5б, 5в
2.45	Заняття з елементами тренінгу «Особливості підліткового віку»	Лютий	6а, 6б, 6б
2.46	Інтерактивне заняття «Що таке дружба? Створення мандали дружби»	Лютий	3а, 3б, 3в
2.47	Заняття з елементами арт-терапії на зняття емоційної напруги, зниження тривоги.	Березень	Здобувачі освіти
2.48	Година спілкування «Підліткові компанії»	Березень	7а, 7б
2.49	Проведення профорієнтаційних ігор	Березень	Здобувачі освіти 9-11 класів
2.50	Інтерактивне заняття «Обережно наркотики»	Березень	9а, 9б, 9в

2.51	Інтерактивне заняття «Самовизначення і вибір професії»	Березень	10а, 10б
2.52	Інтерактивне заняття «Правила здорового способу життя»	Березень	5а, 5б, 5в
2.53	Заняття з елементами арт-терапії на зняття емоційної напруги, зниження тривоги.	Квітень	Здобувачі освіти
2.54	Інтерактивне заняття «Як залагодити конфлікти?»	Квітень	3а, 3б, 3в
2.55	Заняття з елементами тренінгу «Цінність життя. Цінності в житті»	Квітень	11а, 11б
2.56	Заняття з елементами тренінгу «Успішна людина-успішна в усьому»	Квітень	8а, 8б, 8в
2.57	Заняття з елементами тренінгу «Попередження конфліктів в соціальних мережах»	Квітень	7а, 7б
2.58	Інтерактивне заняття «Що таке дружба? Як побудувати дружні стосунки?»	Квітень	4а, 4б, 4в
2.59	Інтерактивне заняття «Хочу-можу-треба»	Квітень	9а, 9б, 9в
2.60	Заняття з елементами арт-терапії на зняття емоційної напруги, зниження тривоги.	Травень	Здобувачі освіти
2.61	Інтерактивне заняття «Добро та милосердя крила нашої душі»	Травень	2а, 2б, 2в

2.62	Заняття з елементами тренінгу «Як досягти мети?»	Травень	9а, 9б, 9в.
2.63	Заняття з елементами гри «Настрій і почуття»	Травень	1а, 1б, 1в
2.64	Інтерактивне заняття «Що таке дружба? Створення мандали дружби»	Травень	4а, 4б, 4в
2.65	Онлайн-заняття «Що таке стрес? Поради для зниження рівня стресу».	Травень	10а, 10б
2.66	Інтерактивне заняття «Поради для позитивного налаштування здачі ЗНО»	Травень	11а, 11б
Консультаційна робота			
3.1	Надання консультацій учасникам освітнього процесу за запитом	Вересень	Здобувачі освіти, педагоги
3.2	Проведення консультацій для батьків 1-5 х класів	Вересень	Батьки
3.3	Надання консультацій учасникам освітнього процесу за запитом.	Жовтень	Здобувачі освіти, педагоги
3.4	Проведення онлайн-консультацій для батьків	Жовтень	Батьки
3.5	Надання консультацій класним керівникам щодо результатів соціометричного дослідження	Листопад	Класні керівники 5-х класів
3.6	Надання консультацій учасникам освітнього процесу, щодо питань здорового способу життя.	Грудень	Здобувачі освіти, батьки, педагоги

3.7	Проведення онлайн-консультацій для батьків	Грудень-січень	Батьки
3.8	Надання онлайн-консультацій класоводам і класним керівникам, щодо результатів анкетування	Січень	Класоводи 4-х класів, класні керівники 7-х класів
3.9	Надання консультацій учасникам освітнього процесу	Лютий	Педагоги, здобувачі освіти
3.10	Надання консультацій, щодо професійного самовизначення.	Березень	Здобувачі освіти 9-10 класів
3.11	Надання рекомендацій щодо обробки результатів анкетування	Квітень	Здобувачі освіти 10-х класів
3.12	Надання консультацій учасникам освітнього процесу	Протягом навчального року	Учасники освітнього процесу
Зв'язки з громадськістю			
4.1	Зв'язки з громадськістю	Протягом року	1.Методичний центр психологічної служби РНМЦ. 2.Центр у справах сім'ї та молоді. 3. Служба у справах дітей. 4. Адміністративні органи виконавчої влади. 5.Центр у справах жінок та сім'ї.

			6. Представники Головного територіального управління юстиції в місті Києві
Просвітницька робота			
5.1	Поради батькам першокласників.	Вересень	Батьки 1-х класів
5.2	Буклет «Поради першокласникам. Що робити коли лунає сирена?»	Вересень	Класоводи 1-х класів
5.3	Буклет «Правила поведінки під час повітряної тривоги»	Вересень	Здобувачі освіти 5- х класів
5.4	Буклет «Адаптація здобувачів освіти до 5 класу»	Жовтень	Класні керівники, вчителі 5-х класів
5.5	Поради «Ігри для зняття стресу у дітей»	Жовтень	Педагоги
5.6	Поради «Психологічна допомогалочка для дорослих»	Листопад	Батьки
5.7	Поради «Як поповнювати власні ресурси?»	Листопад	Педагоги
5.8	Поради вчителям і батькам «Рекомендації для організації роботи з обдарованими учнями»	Листопад	Батьки, вчителі
5.9	Підготовка пам'яток «Як протидіяти булінгу?»	Грудень	Здобувачі освіти 5а, 5б, 5в
5.10	Оновлення інформаційного стенду щодо акції «16 днів проти насильства».	Грудень	Здобувачі освіти 1-11 класи, педагоги

5.11	Поради «10 речей які роблять нас стійкими»	Грудень	Здобувачі освіти 7а, 7б, 7в
5.12	Розробка буклетів «Профілактика емоційного вигорання»	Січень	Педагоги
5.13	Виступи на педагогічній нараді	Протягом навчального року	Педагоги
5.14	Буклети «Конфлікти та шляхи їх вирішення»	Лютий	Здобувачі освіти 6-7 класів
5.15	Поради «Стійкість для стійких. Короткі вправи для дітей»	Лютий	8а,8б, 8в
5.16	Поради для батьків на сайті школи «Як допомогти дитині на відстані?»	Березень	Батьки
5.17	Оновлення інформаційного куточку «Професії, які користуються попитом на світовому ринку»	Березень	Здобувачі освіти 9-11 класи
5.18	Висвітлювання інформації на сайті школи «Сімейні конфлікти: попередження та вирішення кризових ситуацій»	Квітень	Батьки
5.19	Розробка стендова інформація «Кібербулінг, що потрібно знати?»	Протягом Місяця	Здобувачі освіти 6а, 6б, 6в
5.20	Оновлення інформаційного стенду «Профілактика шкідливих звичок»	Протягом навчального року	Здобувачі освіти

5.21	Інформування з питань попередження негативних явищ в молодіжному середовищі	Протягом навчального року	Здобувачі освіти
5.22	Виготовлення буклетів для випускників «Психологічна підготовка до ЗНО і випускних екзаменів»	Травень	Здобувачі освіти 11а, 11б класів
Організаційно-методична робота			
6.1	Ведення журналів та документацій соціального педагога	Протягом року	
6.2	Підготовка до проведення профілактичної і просвітницької роботи.	Протягом року	
6.3	Участь у районних семінарах	Протягом року	
6.4	Самоосвіта	Протягом року	
6.5	Складання профілактичних звітів за місяць.	Протягом року	
6.6	Участь у комісіях по розгляду випадків жорстокого поводження або домашнього насильства.	Протягом навчального року	
6.7	Складання аналітичного і статистичного звіту за навчальний рік	Травень	
Захисно-соціально перетворювальна робота			
7.1	Поновлення документів здобувачів освіти пільгових категорій	Вересень-жовтень	Класні керівники
7.2	Проведення рейду «Шкільне подвір'я без тютюнового диму»	Листопад	Здобувачі освіти

7.3	Соціально-педагогічний супровід навчального-освітнього процесу.	Грудень-січень	Учасники освітнього процесу
7.4	Активізація професійного самовизначення молоді з використанням інтерактивних занять	Грудень-січень	Здобувачі освіти
7.5	Соціально-педагогічний супровід освітнього процесу, соціально-педагогічний патронаж пільгових категорій	Лютий	Здобувачі освіти пільгових категорій
7.4	Сприяння соціальному та професійному визначенню здобувачів освіти	Березень	Здобувачі освіти класи 9-11
7.5	Соціально-педагогічний супровід освітнього процесу, соціально-педагогічний патронаж пільгових категорій	Протягом навчального року	Здобувачі освіти пільгових категорій

ДОДАТОК В

Метод «Дидактичні ігри» - спеціально створені ситуації, що моделюють реальність, з яких учням пропонується знайти вихід. Головне призначення цього методу - стимулювати пізнавальний процес.

Метод «Ситуація успіху» - це таке цілеспрямоване, організоване поєднання умов, при якому створюється можливість досягти значних результатів в діяльності, це результат продуманої, підготовленої стратегії, тактики. Різняться успіх і очікування особистості.

Метод «Змагання» - це метод, при якому природна потреба школярів до суперництва направляється на виховання потрібних людині і суспільству

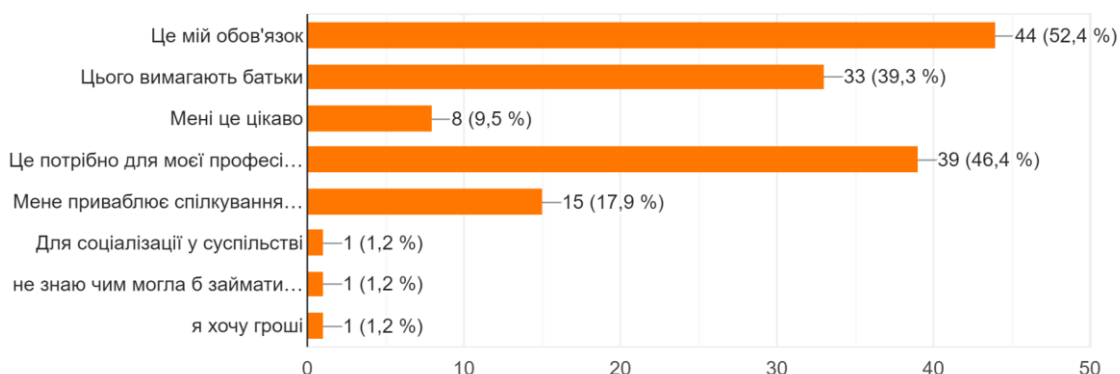
властивостей. Змагаючись між собою, школярі швидко освоюють досвід суспільної поведінки, розвивають фізичні, моральні, естетичні якості. Особливо велике значення має змагання для відстаючих: порівнюючи свої результати з досягненнями товаришів, вони отримують нові стимули для зростання і починають докладати більше зусиль.

Метод створення проблемної ситуації. Суть її полягає в тому, щоб «не подавати знання в готовому вигляді. Навіть якщо немає ніякої можливості повести дітей до відкриття нового, завжди є можливість створити ситуацію пошуку ...». Створення проблемної ситуації можливо через формулювання проблемних питань, завдань або завдань пошукового характеру розуміння).

ДОДАТОК Г

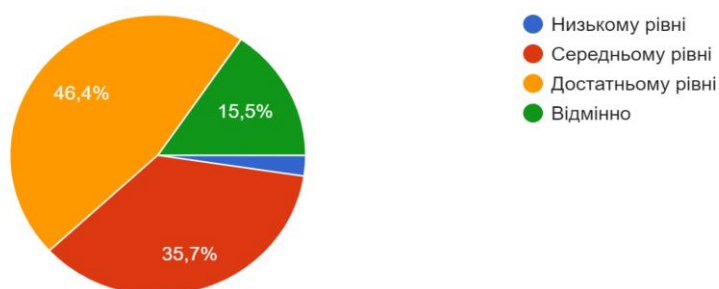
1. Чому ти навчаєшся в школі? (Оберіть 1-2 відповіді)

84 ответа

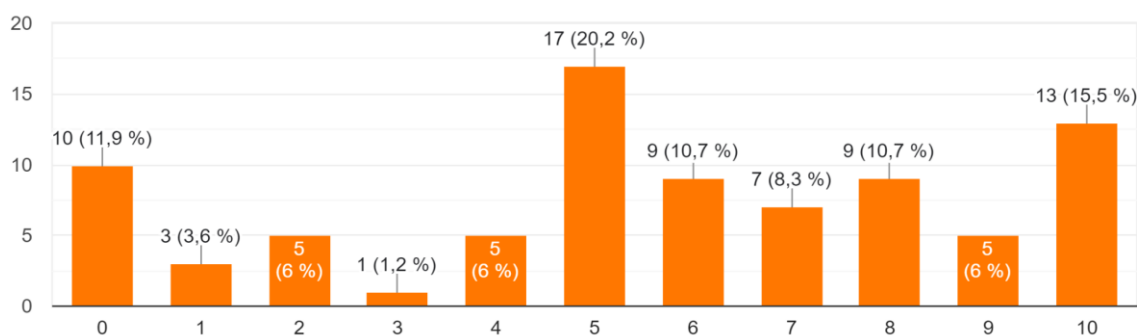
2. Зараз я навчаюсь переважно на:

84 ответа

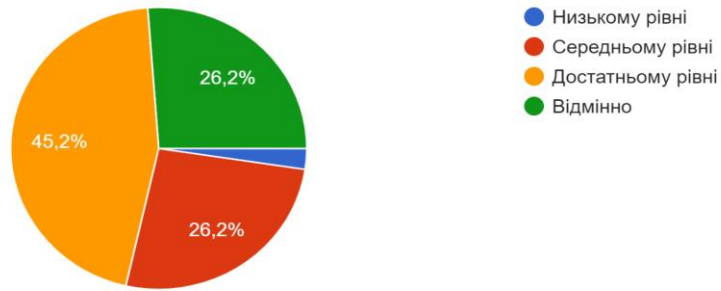

3. Наскільки тобі подобається вчитися на дистанційному навчанні?

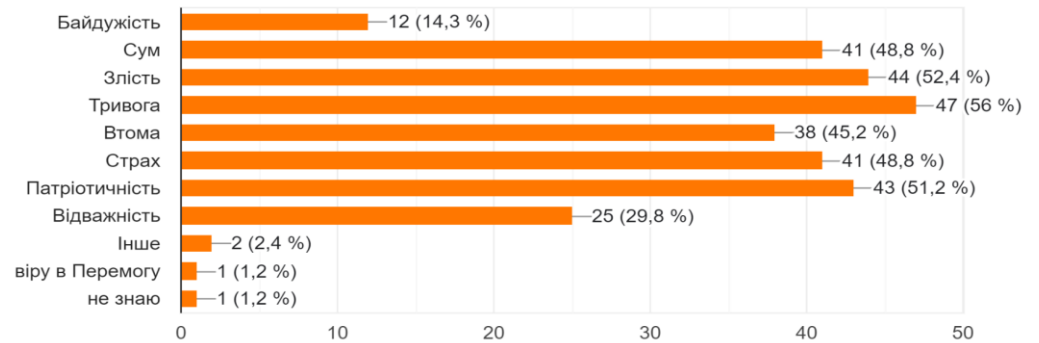
84 ответа

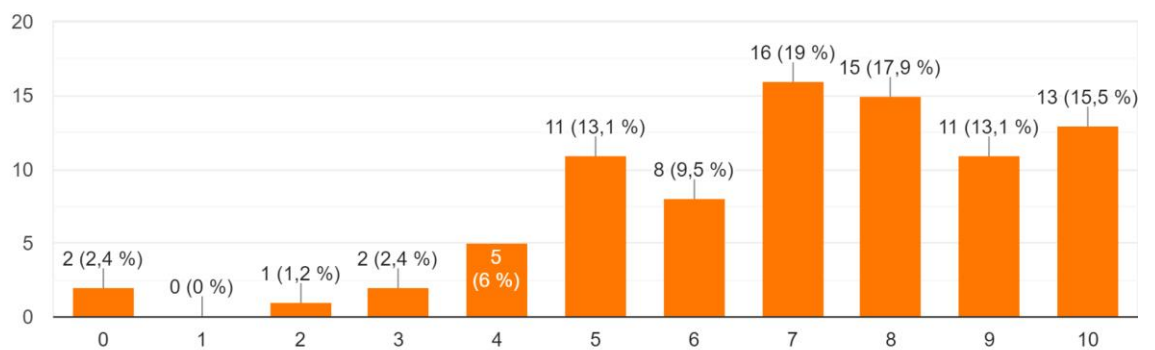
4. До дистанційного навчання я вчився на:
84 ответа

6. Які почуття ти переважно відчуваєш у зв'язку з війною в Україні?
84 ответа

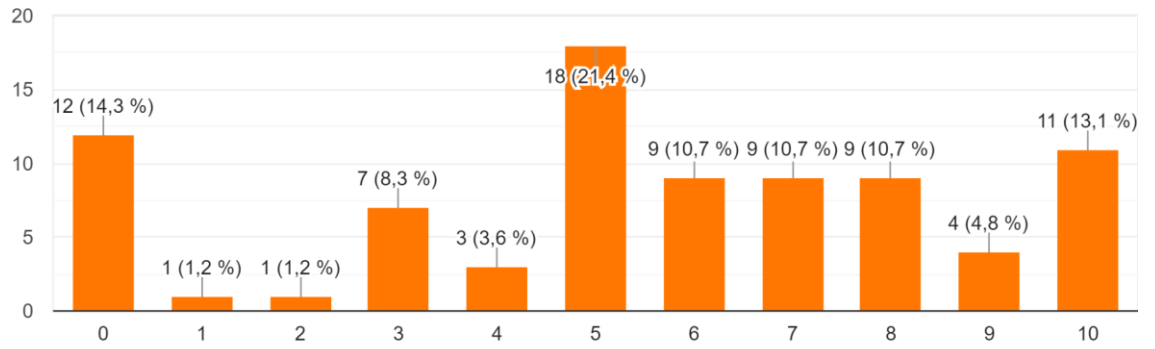

7. Наскільки тобі вдалося пристосуватися до змін, пов'язаних з війною в Україні?
84 ответа

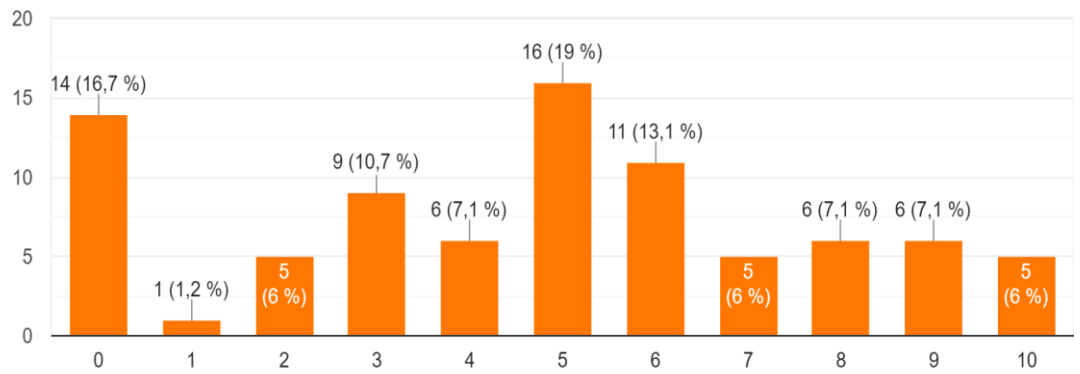
8. Як змінилось твоє ставлення до навчання під час війни?

84 ответа

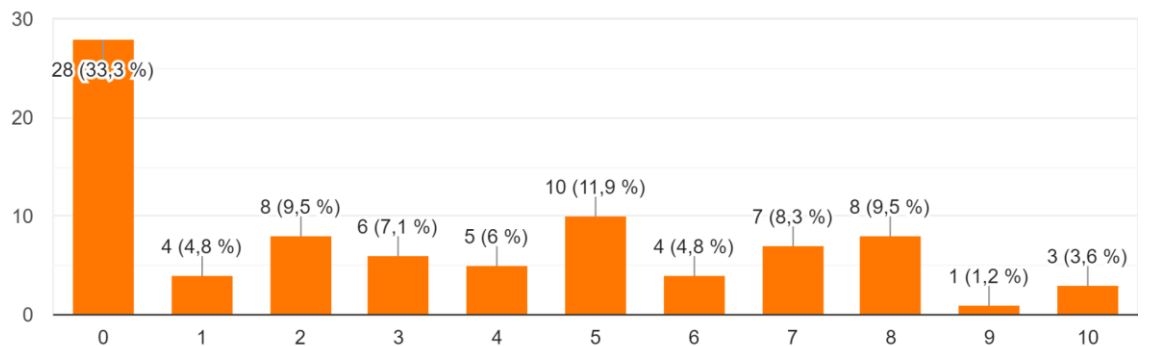
9. Як часто буває, що ти втрачаєш здатність зосереджуватись і ясно мислити через війну?

84 ответа

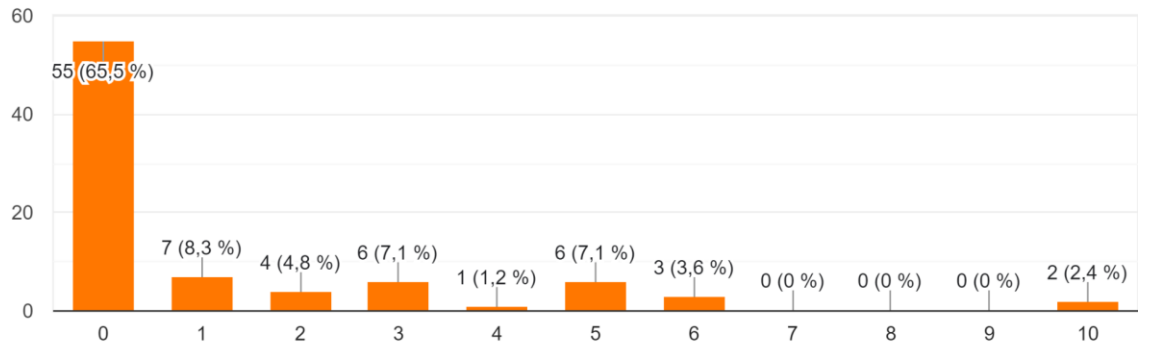
10. Як часто соціальний педагог проводить з вами роботу?

84 ответа

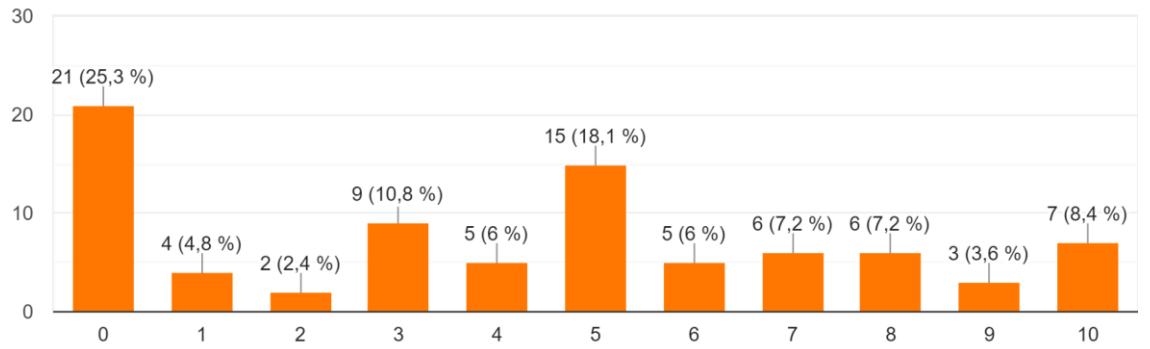
11. Чи спілкувався ти особисто з соціальним педагогом?

84 ответа

12. Наскільки корисні для тебе рекомендації соціального педагога?

83 ответа

ДОДАТОК Д

1. Наскільки у дітей потужна мотивація до навчання?
У них достатньо потужна була мотивація.
2. На вашу думку, яка зараз навчальна мотивація у дітей? Які мотиви
Низька навчальна мотивація, після дистанційного навчання вона помітно знизилась. Мотиви – гарні оцінки, університет, матеріальні речі)
3. Чи адаптувалися діти до дистанційного навчання
Вони адаптувалися, вже більше мені але потрібен контроль батьків.
4. Наскільки була потужна навчальна мотивація до дистанційного навчання?
Раніше була в рази краща мотивація, бо дітям було цікавіше живе спілкування, їм важливо бачити вчителя а не комп'ютер.
5. Як себе почувають підлітки у зв'язку з війною в Україні? Наскільки їм вдалось пристосуватися до змін, пов'язаних з війною в Україні?
В принципі вони пристосувалися та адаптувалися. Думала буде гірше, особливо боялася за повітряні тривоги, але ні, більше мені.
6. Чи змінилось їх ставлення до навчання під час війни?
Так, змінилось, стало гірше, хоча загалом, це через дистанційне.
7. Чи вона працює дистанційно чи наживо
В більшості наживо, але буває і дистанційно.
8. Яка тематика вихідних заходів проводиться зараз?
Спочатку вся робота була направлена на психологічну підтримку, але згодом настала потреба і в звичайних заходах (дружба, буллінг,), але акцент на психологічну підтримку.
9. Як часто вам вдається працювати з дітьми?
Доволі такі часто, але за можливістю.
10. Чи спілкуються з вами особисто учні?
Такі є
11. Що на вашу думку потрібно, щоб підвищити ефективність роботи щодо формування навчальної мотивації.
Спільна робота з батьками та вчителями
12. Скільки часу ви працюєте в школі?
12 років.